

מראוי מקומות לעין

503 גליון מס' 9

הוֹשֶׁחַ עָזִי בֶּןְ הַנָּהָג
הר' אַבְרָהָם אַלְיעָד מְרֻקְבֵּעַ שְׁלוֹטָא לְוָדָן

לע"ז ח"ר צבי בחר"ר מרדכי ורשותו מעת רחל לאה בת ח"ר אברהם אליעזר זל

בס"ד, יט' שבט התשע"ד. מסכת יומא דף עג – דף פח

ה"י) סבר דאך שלא מת אסור. וכותב שם, דכהן הדירות נמי אסור בשעת ביאה למקדש, ובכהן גדול אסור לעולם כיון שתמיד הוא במקדש, ולכך ואמרנו אם בראשו לא יטבש ורבונו לא יטבינה

ד) **תוס' ד"ה** וכולן וכו', וכיון דהוה כהן גדול בשעה שהרג לא הדר וכו', או בmittah כהן גדול אחר שיעמידו תחתיו. הרש"ש תמה על דבריהם, במתנה' דמכות (יא): התנ"ז, אם עד שלא נגמר דין מות כהן גדול ומינו אחר תחתיו, ולאחר מכן נגמר דין חור בmittahו של שניי, ומשמע דבשעה

שהרג היה כהן גדול חי ואחר כך מת, ואפיפלו הכהן חזר במתית השנה.
ה) גם, כי אתה רבין אמר נשאל אליהו. כתבו הרדב"ז והכטף משנה
(פ"ד מכל' המקדש הובא) דרבנן משמש בד' בגדים. והוסוף הרדב"ז
דבזמן שהוא במלחמה שהיה במקום כהן גדול נשאל בה' בגדים כמו כהן
גדול, אבל בשעה שעבוד שיש שם כהן גדול, משמש בד' בגדים ככהן
הדיוט. וכותב הליקוטי הלכות (בעין משפט ד'), دائ' נימא דמשמש בד'
בגדים, יש לפרש הא דתני בברייתא דלעיל דאיינו משמש בד' בגדים,
דמייריב באופן שנסאל במלחמה ולبس לזרוק זה ח' בגדים, ותו הוי הורדה
ישמש בד' בגדים, אבל כשלא שאלווה במלחמה יכול לשמש בד' בגדים.
(ועיין לעיל אות א') אמנם ברדב"ז משמע, דאפיפלו בשנשאל במלחמה בה'

א) גמו, ככהן הדירות משומם מעלין בקדש ולא מוריידין. ביארו התוספות ישנים בד"ה ככהן דבאמת הטעם שאינו משמש בארבעה, משומם דהוי מהוסר בגדים, דהרי מדרינא משמש בח' בגדים. ומה שהווצרכו לטעם דין מוריידין, היינו באופן שהזקין ואינו ראוי כבר לצאת למלחמה, ומושחין אחר תחתיו, ואפילו המכין מוריידין אותו מדין משוח מללחמה, משומם דין מוריידין, ואינו משמש בארבעה. [זהיינו דלמדו דמה שאמר ר' נחמן בר יצחק דעיקר משיחתו למלחמה אף לרבות דימי]. שימושו דכהן משומם מללחמה בח' בגדים מדינה דכהן משיח הוא. אמןם אפשר היה לומר דאף לר' דימי כיון דעיקר משיחתו למלחמה מה שאינו משמש בר' בגדים משומם אין מוריידין, וממילא לא קשיא כלל.] ואמנם כך למד השפט אמרת שהקשה להיפר, אמאי הוי הורדה שישמש בר' בגדים, הרי מעולם לא שימוש רח' ועודים דהרי לא משוחחו אלא למלחמה ורhub דאפשר משומם

ברשותך אל האורית והומית לורש ח' גודים רבעמוריון רומרא בקמיהו

ב) [גמ'], דברים שבין כהן גדול לכהן הדיוט וכו'. קשה אמיתי לא תני דכהן גדול נשאל באורים ותומים ולא כהן הדיוט. וצריך לומר דהו בכלל הא דמשמש בשמונה בגדים, דהרי תנן במתניתין (לעיל עא): דאין נשאלין

ג) רשיי ד"ה לא פורע, ראשו לגדל שער מחמת אבילות. וכן דעת הרמב"ן (הדרשא במלואה מודפסה במדרש).

לעילוי נשמת הר"ר חיים בן ר' יצחק ז"ל
ולבר"ע ושרbam ג ע ב ה

יא) גמי, אלא כדרך שאמרה חננה בתפילהה וכו'. כתוב הרש"ש דאך דבתפילהה אסור להشمיע לאחר. והכא לדברי המהר"ש"א (שבאות הקודמת ציריך להشمיע לבchan), היינו משום דהכהן שמדובר עם הכהן ציריך שישמע לו. אבל בתפילה מי שמדובר עמו שהוא הקב"ה שומע ללא קול. אמנם בחידושי בכור שור (לבעל התבאות שור, ברכות לא), הוכיח מכאן, דבתפילה שרי שישמע קולו מי שטמך אליו, ודוקא שישמעו קולו בכל סביבתו אסורה, והקשה על הפסיקים שמדובר בהם לא משמע הכி.

יב) גמי, ואין מחייבין לו אלא ראשון שנאמר היסగורוני בעלי קעליה וכו'. הרמב"ן בפירוש התורה (שמות כ"ח ל') כתוב דאפשר דמה שדור נשאל באפוד, לא היה אורחים ותומים ממש, אלא עשו בעצמן כדמות חושן הקודש מבדר, והוא שואלין בהן. ולפי זה ציריך לומר, הא דמיית הגדרא מקרה דודו, אף זהתם לא היה אורחים ותומים ממש, מכל מקום האופן שענה ה' שווה בתורייתו.

דף עג ע"ב

יג) גמי, ואם הוצרך הדבר לשנים. פירש רשי"ד ב"יה ואם, שהיה הדבר נחוץ ואין שהוא להמתין. והריטב"א מפרש, בגונא שני הדברים נזכרים זה לזה, כמו רדיפה והשגה דמייתין הכא. והפרשת דרכיהם (דרוש כ') הביא דמהר"ש יפה בספריו יפה מראה הקשה על רשי"ד, מה תועלת יש בזה נשאל על שניין יחד, ומה יתר המהירות מאם היה שואל על כל אחד בפני עצמו. והפרשת דרכיהם מפרש, אכן וכי נמי לא אמרנן נשאלין לבתיחה על ב' דברים כאחת מהמת שאין שנות, אלא דוקא מחייבין לו שנים אמרו. והיינוadam כבר שאל על ב' דברים כאחת, אף דבעלמא אין מחייבין אלא אחד כדאיתא בעמוד א', מכל מקום שהדבר הביא דין וזה שם הוצרך הדבר לשנים וכו'.

יד) גמי, ומה נקרא שמן אורחים ותומים. עיין לעיל אות ט' בביור שיטת רשי"ד, ובעין זה כתוב הרמב"ן (שמות כ"ח ל'), והוסיף דאייכא ב' מני שמות קדושים, דאחד היה נקרא אורחים, והיה שמות אחרים הנקראים תומים. וכן איתא בזוהר (פרשת פקודי). אבל הרמב"ם (בפ"ט מכל' המקדש ה"ו - ז) לא הזכיר כלל שהיה שם כתוב של שמות, וכמה מהאהرونים [חסדי דוד וכו'] כתוב והקבלה (שמות כ"ח ל') עורך השלחן (העדת, הל' מנחות פ"ו), הכתוב והקבלה (שמות כ"ח ל') עורך השלחן (העדת, הל' כל' המקדש ח' ט"ז) כתובו, דהרבנן סובר והabaynim עצמן הם נקראים אורחים ותומים, וכן כתבו רבוי אברהם בן הרמב"ם, והרב"ג (בפירוש התורה שם). בדברי חז"ל שאמרו למה נקרא שמן אורחים ותומים וכו' המשמע דהabaynim עצמן הם הנקראים אורחים ותומים. וכן הבין הרש"ש (לעיל בא): בדעת התוס' (שם) ד"ה ואורחים ותומים, שכתו בבלא אורחים ותומים היו מוחסר בגדים, דלא סבירי فهو ברש"י דהאורחים ותומים הינו כתוב שם המפורש. אבל הכסוף משנה (בפ"ד מהל' בית הבחירה ה"א) נקט גם בדעת הרמב"ם שהיה שם כתוב של שם המפורש.

טו) גמי, בצד גנשיות וכו', ובירושלמי (באן) מיתתי אית תנא דאמר דהקהל היה שומע.

טו) גמי, רבוי יוחנן אמר בולטות. הריטב"א כתוב שהיו מאירות נגד עיניו, וכן כתוב הרמב"ן בפירוש התורה (שמות כ"ח ל'). אבל בפירוש רבוי

בגדולה אחריו, כמו לרבי דימי, אלא דומו כי ריק בשעה שנשאל. ז) גמי, והנשאל פניו כלפי שכינה. פירש רשי"ד ב"ה כלפי האורים וחונמים שם המפורש, וכן משמעות דברי רשי"ד ב"ה פניו, וההשואל פניו מול פניו הנשאל. אבל הרמב"ם (בפ"ט מכל' המקדש ה"א) כתוב דההשואל עומדר מאחרוי הכהן ופניו אל אחרוי הכהן, והכהן פניו כלפי הארון, (ההינו כלפי שכינה). וכותב הכסוף משנה, שלא ניחא לרמב"ם לפרש ברשי"ד,adam כן כיון שהחוושן על ליבו, פשיטה ומה ציריך לאשמעין. גונראה לבאר דרש"י ציריך להטוט פניו כלפי החוושן בשעת השאלה, ולא רק בסקורא התשובה בחושן, זהה פשוטה. (א.ג.). ועוד דרש"י היה ליה למימר דפני השואל והנשאל כלפי שכינה, כיון שהשואל מול הכהן ד') כתוב, דהרבנן סובר שלא היה בחושן שם המפורש כלל, ולכך לא יכול לפреш כלפי שכינה ברשי"ז. (ועי בע"ב באות).

ח) גמי, והנשאל פניו כלפי שכינה. כתוב בפירוש רבינו אליקים דילפין לה מדכתי במשפט האורים לפני ה'.

ט) רשי"ד ב"ה כלפי שכינה, כלפי אורחים ותומים שם המפורש שבתווך החוושן. ציריך ביאור דמשמעות דבריו דהשם המפורש והאורים ותומים תרי מיל' נינהו, ובפירוש התורה (שמות כ"ח ל') כתוב רשי"ד דאורים ותומים, הוא כתוב שם המפורש שהיה נתנו בתוך כפל' החשן, שעל ידו הוא אמר דבריו, ומתחם את דבריו. (א.ג.). וכך לבאר דבריו נעתיק דברי רבינו בחיי (שם) שכטב. וכל הדבר באורים ותומים שהיו שמות קדושים מכחם ידע הכהן העתיד וכו', בשםות אלה שני חלקי, האחד מכחם יארון אותיות השבטים וכו', והם הנקראים אורחים בהיותם מאירים לעניין הכהן, והשני וכורם מהם השמות האלה היה לב הכהן תמים בידיעת האותיות וברוח הקדש, שבו יבא בלבו כי זה חבורן וסדרן, והם הנקראים תומים. ושני חלקיו הדשומות הקדושים האלה נקראים אורחים ותומים על שם פעולתם וכו', ואמרו בריש פרק קמא דברכות ומה נקרא שמן אורחים ותומים, אורחים שמאיירים דבריהם, תומים שמשלימים דבריהם, ונקרואו גם כן כרתי ופלתי, ברתי שכורתין דבריהם, פלתי שמופלאין מעשיהם (עד כאן בדברי). ואף דרש"י בעמוד ב' (עיין את כ') בעצם צורת הפעולה לא פירש בדבריו. מכל מקום יש לומר דכוונת רשי"ד אף דאמנם אורחים ותומים מתיחס לשם הקדוש. אבל איןו לשם עצמו אלא לפעולות הנעולות ממנו. אבל השם עצמו הוא השכינה שעומדת לפניה, וזה מה שבא להציגו כאן לשיטתו].

י) גמי, ולא מהרדר בלבו שנאמר ושאל לו לפני ה'. פירש רשי"ד ב"ה אינו, דהילפotta מדסיךליה ליה על פיו יצאו. והריטב"א מביא דיש דגרטוי הכי בגמרה שנאמר על פיו וגוו, וכן גירסת התוס' ישנים ב"ה לא מהררה, והעין יעקב. והריטב"א עצמו מבאר בගירסתנו דהילפotta מדכתי ושאל, דלשנא דשהלה משמע שמוועיא בשפטיו. והמהר"ש"א בחידושי אגדות מבאר, דהילפotta מדכתי ושאל לו לפני ה', משמע ד"לו" לא קאי אהקב"ה אלא אכחן, ששאל לבchan לפני ה', ואם היה שואל לה' היה אפשר לומר שיהרדר בלבו בלבד, וכדכתי ויתן לך משאלות לבך, אבל כיון דחוינן דהשאלה לבchan על כרחך ציריך להוציאו בשפטיו. אבל הרש"ש מדיק מרשי"ד אינו ציריך להשמיע לבchan, וסגי בהוצאתה בשפטים בלבד, שהיהיה דיבור ולא הרהור.

פרק יום הכפורים

(בג) מותני. יומם הכפורים אסור באכילה ושתייה ובריחיצה וכו'. תוס' לפקמן (עז). ד"ה דתנן, הביאו דברי ריבינו تم דכל עניינים חוץ מאכילה ושתייה איןן אלא מדרבנן, וرأיתו מדרתיריו רוחיצה למי שלולבל בטעות, וסיכה למי שיש לו חטtein בראשו. והר"ן (בר"ק א). הוכיח עוד מדברי ר' אליעזר במתניתין דמותר למילך וכלה לרוחוץ, ונעלת הסנDEL לחיה, (ודודאי מيري בלילה בהו סכנה, מדריליגי רבנן ואסרי). והיראים (בסי' ח"ב) כתוב, דרוב גופו ולשם תענוג הווי דאוריתא, אבל מקצת גופו איינו אסור אלא מדרבנן, ולהבי שרי למילך וכלה לרוחוץ פניהם. והר"ן דחה ראות אלו, דיש לומר דמדוריתא הוא, אלא מאחר שאינו מפורש בתורה מסרו הכתוב לחכמים באיזה אופן לאסור ובאיזה אופן להתיר, ולא אסור בדבר שאינו לתענוג. וכותב שכן דעת הרמב"ם (בפ"א משביתת עשור ה"ה). ובסתום דבוריו הקשה דאי מדוריתא נינהו, איך שרין (לפקמן עח): לגודלים לרוחוץ ולסוך קטנים אפילו לתענוג. (ועיין בריך עד. אותן דרכן עד. אותן דרכן עד. אותן דרכן עד.)

(בג) מותני, והחיה תנעל את הסנDEL. פירוש רשי' בר"ה תנעל, שהצינה קשה לה, וכן אינה בוגمرا (לפקמן עח): וכותב ריבינו מנוח (פ"ג משביתת עשור ה"ח) דמשום דשופעת דם בשעת לידה, ובחרון הדם מתקרר הגוף בהכרה. וכותב הרמב"ם (שם) דהיתר דחיה היינו עד ל' יומם. והר"ן (רף א. בר"ק פ) מוכיח כן מדרמראין בשבת (קכט). דלא לטבול כל ל' יומם מפני העזינה. עוד כתוב הרמב"ם (שם) דהחוללה דינו בחיה, ואף שאין בו סכנה. דאיכא גירסא בשבת (קכט). דחוללה דינו בחיה לענין דושין לו מודורה בשבת, ועל כרחך דהענינה סכנה לו. אבל הרמב"ם עצמו (בפ"ב משביתת ה"ד) כתוב, דחוללה אסור, לפי גירסתו בוגمرا שם, ומכל מקום לגבי נעלת הסנDEL שרי כמו סיכה.

(בג) גמי, לא נזכה אלא לחצי שיעור. ביאר התוספת יום הכיפורים דהא דASHMOUININ דין חצי שיעור דוקא הכא, אף שהוא דין בכל האיסורים. משום דבכל האיסורים שהאוכל בעצמו אסור, הוא יותר פשוט שגם במקצת שיעור יש איסור, אבל הכא ביום הכיפורים דכל האיסור ביתובי דעתך דגברא, סלקא דעתך דפחות מכשיעור אין בו איסור כלל כיון שאין בו יתווי דעתך, ואדרבא מצערו טפי, שעילדי זה מתעורר בו תאות האכילה.

(בד) גמי, אי הabi לא ניחיב עליה קרבן שבואה וכו'. הרמב"ם (בפ"ה משבועות ה"ז) פסק, דבנשבע על חצי שיעור חילא שבואה, כיון דאיינומושבע עליה מהר סיני. וכותבו הרדב"ז והכתף משנה שם, דאיך דקימא לנו רבבי יוחנן רחצי שיעור אסור מן התורה, מכל מקום לא מיקרי מושבע ועוד מילא על מה שمفושר בתורה. (ועיין באות הבהאה) וכუין זה כתבו התוס' בשבועות (בג): ד"ה דמוקי בתירוץ אחד, דאיך לר' יוחנן חילא שבואה עליה, כיון שאין איסרו חמור, וכייל אפיקו מעשה. ובhashgots מבעל להשלמה (שנדפס בגלילין הרמב"ם שם) השיג על הרמב"ם מוסגיא דהכא, דחוינן דאי הוא מדוריתא, ודאי לא חילא שבואה. והלחים משנה (בפ"ב מוהל' שביתת עשור ה"ג) כתוב, דאיך דהכא לסלקה דעתה דמקשה אפיקו אדרבן לא חילא שבואה. למסקנה דארמראין דחיליל אדרבן, הוא הדין

אברהם בן הרמב"ם שם הביא מרוב סעדיה גאון שהיה בולטות ממש בגילוף הדינר.

(ז) גמי, אברהם יצחק וייעקב בתיב שם וכו' שבטי ישורון בתיב שם. כתוב בקורת ספר למבית' (פ"ט מכלי המקדש ה"ז) דמדאוריתא סגי לכטוב רק האותיות החסרות כדי להשלים שיהיו כל האותיות מצויות שם, ומה שכתבו אברהם יצחק וכו' איינו אלא מדרבנן. והתפארת ישראל (בקופת הרוכלים בריש סדר מועד, בענין בגין קדש) כתוב, דאם איינו מדאוריתא עברו על בל חוסיפ, ועל כרחך דמהלכה למשה מסיני הוא.

(יח) גמי, אברהם יצחק וייעקב בתיב שם וכו'. במדרש הרבה (שמות ס"ב' תשובה) איתא, דלמעלה מרואבן היה כתוב אברהם יצחק וייעקב, ולמטה מבנימין היה כתוב שבטי ישורון, וכן כתוב הרמב"ם (פ"ט מכלי המקדש ה"ז) ועיין באות הבהאה. אבל ריבינו בחיי (שמות כ"ח כ"ב) כתוב שהיה מפורסם בכל האבנים, והיינו שבaban הראשונה כתבו ראובן א', ובשניהם שמען ב', ובשלישית לי רהם, ובכל אבן היו ואותיות.

(יט) גמי, שבטי ישורון בתיב שם. בירושלמי (פ"ז ה"ג) איתא שבטי ישראל. וה Maharsh"a בחדרשי אגדות כתוב, דטעמא דתלמודא דידין דלא נקט שבטי ישראל כלישנא דקרה בכמה דוכתי, משום דישורון הוא שם המקום בפירוש רשי' בחומש, ורצו לצרף שמו יתברך עם האבות והשבטים. ובשות' נודע ביהודה (או"ח תנינא קכו) הביא שהגר"י פיק תמה דלא נמצא בין ברש"י בחומש דישורון הוא שם של הקב"ה. והנודע ביהודה כתוב לקיים דברי המהראש"א, על פי מה שבtab רשי' בפרש וישלח בפסק ויקרא לו אל וכו' שהקב"ה קראו לע יעקב אל יע"ש. ולכארה מי אייכא מידי דלא רמייא באורייתא בכל תניך' שייעקב היה נקרא כן ולא מצינו רק שם יעקב ושם ישראל ושם ישורון והנודע ביהודה, דבישורון הוא מרומו כי אל על שם החזוק הוא וכמו שפירשו התוספות במש' ר"ה בפירוש יג' מדרות וישראל הוא מלשון שר שהוא לשון חזק כמו והכל שיריר וקיים וכמו שיריר שדריה. ועיין בספר ערוך בערוך שר ובספר מלים בשרש שר. ולפ"ז ישורון הוא על שם אל שקראו הקב"ה. ושפיר כתוב מהראש"א שהוא שם המקומות. ואם הוא קצת רחוק בכוונתו והרמב"ם (פ"ט מכלי המקדש ה"ז ובפירוש המשנה באן) כתוב דכתבו שבטי י-ה. ותמה עליו הכסף משנה הא הוא דלא כבבלי ולא כירושלמי, ובאווצר בולם (על העין יעקב) כתוב דادرבא משום דמצינו מחולקת בין הבבלי והירושלמי לא רעה להכريع וכותב כן.

(ב) גמי, סיועו הוה מסיע בהדריה. רשי' בר"ה שנאמר ובד"ה סיוע מפרש, דבשחייו בולטות או מצטרפות לא היה ציריך עוד לכלום, ומה שהווצרן לרוח הקודש היינוadam לא היה בו רוח הקודש לא היו בולטות או מצטרפות. וכן הביא בפירוש רבינו אברהם בן הרמב"ם (שמות שם) הביא בשם רב סעדיה גאון שהיו האותיות בולטות בזה אחר זה באופן שלא יפול ספק בעורת קראיתו. אמן הרמב"ן בפירוש התורה (שמות כ"ח ל') כתוב, דהאותיות הוי מאיירות כאחד ולא בזה אחר זה, ואם כן היה אפשר לקróton בכמה אופנים, ועל ידי הרוח הקודש היה יודע כיצד ציריך לקróton, וזה היה על ידי השמות השנאים שהיו מונחים בחושן שנקרו או תומים, שכשהיה מכין הכהן אליו היה לבו תמים לידע דבר זה, והוא ממדרגת רוח הקודש. וכן משימות דבורי הרמב"ם (בפ"ז מכלי המקדש הי"א) כתוב, דבמראה הנבואה היה רואה.

נאстро מדרבן. [אמנם ל�מן (פ"א): פירש בר"ה תשבתו בחדר פירושא, דלהכי נכתב האי קרא, למדרדרשה זו, וצריך עיון. (א.ג.). והרא"ש (בסי' א') כתוב דמשמע מהכא דשאר עניין חוץ מאכילה ושתייה אין אלא מדרבן, כמו שבוט דשבת דילפין משבות שבת (קיד:) דמדרben נינהו. אבל הרמב"ם (פ"א משביתת עשור ה"ה) סובר שהוא ילפotta גמורה. ועיין (עג:) אות כ"א].

ה) גם, ביוון רחוי לאיצטרופי איסורה קאוביל. כתוב הצל"ח (בפסחים מד.) דכיוון דאיסור חצי שיעור משום רחוי לאיצטרופי, אם אבל בסוף הפשתה, שאינו יכול להספיק להשלים לשיעור כויתת תוך הפשתה, לא שייך לאיסור. (ולכן הוצרך הרמב"ם לדרשא אחרת לאיסור חצי שיעור באכילת חמץ). וכן כתוב הגרא"א (בשות' ח"א קנ"ד) בדרך אפשר, ונשאר בוצריך עיון. [יש לפרש דהצד להסתפק, משום רחוי לאיצטרופי אין פירשו שבפועל יכול להצטוף, אלא חצי שיעור בעצמותו ראוי לצירוף. ועוד יש לומר לפיה התוספות בר"ה ביוון, דדין חצי שיעור עיקרו מקרה, ואף דלולא הר סברא לא היו דרשין להאי קרא לענין חצי שיעור, מכל מקום אחר דאייכא האי סברא, ומוקמינו קרא לאיסור חצי שיעור, יש לומר דהתורה לא חילקה, משום דבדאוריתא נמי שייך לומר לא פלוג. כמו שתכתב בים של שלמה בבא קמא סוף פ"א). (ועיין בשדי חמץ מערכת הלמד סוף כלל צ"ג).

שהביא מכמה אחרים שכתבו כן. (א.ג.) ועיין באות ר' ובאות ז' ודוק].

ו) Tos' ד"ה ביוון, בסותה"ד, אבל השטא דקאמר טעמא רחוי לאיצטרופי סברא הוא מהאי טעמא דדרשה גמורה היא, השאגת אריה (סוף סי' פ"א) הבין דכוונתם דעתך טעמא רחוי שיעור אסור מן התורה משום רחוי לאיצטרופי, ועל פי זה חדש שבאופן שלא שייך האי טעמא לא יאסר חצי שיעור. וביאר דמהאי טעמא באיסור בל יראה לא שייך סברת חזי לאיצטרופי دائית אפשר לצרף הראיות.

ז) שם, כתוב בשות' חכם צבי (סי' פ"ז) דכיוון דמשמעות הסברא רחוי לאיצטרופי לחוד לא הוה אסר ר' יוחנן, אלא מקרה. יש לומר, דבשיעור איסורים חוץ מאיסורי אכילה ליכא למליף אלא לאיסורי אכילה. הסברא רחוי לאיצטרופי, מכל חלב ליכא למליף אלא לאיסורי אכילה. אבל בבאיור הלכה (סי' ש"מ ד"ה על) הביא מכמה ראשונים דף באיסורי שבת אמרין חצי שיעור אסור מן התורה, וביאר, דף דקראי נאמר בחלב, מכל מקום כיוון דעתך דקראי משום רחוי לאיצטרופי כדכתבו התוס' כאן, אם כן הוא הדין בכל דבר רחוי לאיצטרופי. עוד כתוב החכם צבי (שם), לאפשר דאיסורה רחוי שיעור מן התורה אינו אלא בשעשה מדעת ואחשה, אבל بلا אחשבה (כגון בל יראה שמילא נמצאת החמצ בביתו) ליכא איסורה רחוי שיעור.

ח) גם, בוי וחצי שיעור הויאל ואני בעונש וכו' תלמוד לומר כל חלב. כתוב התוספת يوم הכליפות דהא דדרשין תרוייהו מהד יתורה, ביוון דשקלין זה יבואו שניהן, וכדאיתין בבא קמא (ג) ואף שכתחנו התוס' בר"ה ביוון דבחצי שיעור אייכא נמי סברא, יש לומר דלולא הסברא רחוי לאיצטרופי היה אמרין דכוי עדיף, ואחר סברא רחוי לאיצטרופי אמרין דהם שוקלים, אבל אין בכוח סברא זו לאலומי כ"כ שיהיה עדיף מכוי. (א.ג.).

ט) Tos' ד"ה אין לי וכו', גבי חלב קאי דעתונו ואזהרתו סמכים זה זהה. משמע מדבריו אכן לא הכחוב דכל אוכל חלב הוא אמיןא דייסר וכו'. מדבריו דביוון דכך לא הכתוב דכל אוכל חלב הוא אמיןא דייסר

וחיליל על איסור תורה שאינו מפורש בתורה. (וההכרח זה הוא מכח קושיות התוס' בשבועות שם). וכן כתוב התוספת יום הביבורים.

כח) גם, אמאי חייבמושבע ועובד מהר סייני הוא. בדברי הרدب"ז והבספק משנהה (שהובאו באוט הקורדמת) משמע דמושבע ועובד מהר סייני, משום שהושבעו ישראל על המצוות. וכךין זה כתוב הש"ך (ביז"ד קי"ט סקכ"א) דלעבור על התורה הוא כלעbor על שבואה. והחzon איש (יר"ד ב' ב"ז) הקשה אסביר אז, דבגמרא חזין דהטעם שאין שבואה חלה על איסור, משום אין איסור חל על איסור, (ונראה דכוונתו מדרמה ניכר בכולל דחיליל, וכן בשבועות (כד). משמע דידיינו כאשר אין איסור חל על איסור), וכותב רבامت לדורות שלא היו בסיני אין שבואה ממש על קיום התורה, ולשון הגמורא מושבע ועובד לאו דוקא הוא.

כט) Tos' ד"ה או בסותם, מצית לאוקמה ומיהו כשבאל לא אבל אלא חצי שיעור וכו'. מדבריו נראה דאם ימשיך לאכול עד שייכל איסור שלם אין בו איסור שבועה. והרש"ש כתוב דאפשר דריש"יatti לאפוקי רק אם יאכל שיעור שלם בבת אחת. וכן כתוב הרמב"ם (בשות' ח"א ע"א),adam אבל פחות מכזית חייב בשבועה, ודיק הגרע"א (בשות' ח"א ע"א), adam אוכל כזית דאיינו חייב בשבועה. וביאר דהא שלא חשב איסור כולל, מיגו דחל אחצי שיעור יהול נמי אכילת שיעור, דציריך לומר דלא מיקרי כולל אלא על ידי דבר אחר, ולא על ידי אכילת דבר זה עצמו באופן אחר.

דף עד ע"א

א) גם, והא משחק בקוביא מדאוריתא מיחוז חזי וכו'. ביאר הרש"ש דאף דמוציא למימור דריש לkish סבר כרב פפה דפליג אדרבacha בר"י כדאיתא (שבועות לא.), דסביר דכיוון מדאוריתא חזי חייב בקרבן בשבועה. מכל מקום כן דרך התלמיד להקשות ולהעמיד אליבא דכולחו אמוראי.

ב) גם, שם, עיין באות דלעיל. וביארו בתוס' (שם) ד"ה ורבנן דסביר רב פפה, דאף דעדותו לא מהני מדרבן וכתייב "אם לא יגיד", מכל מקום כיוון שמדאוריתא מהני, חייב בקרבן בשבועה. והרש"ב"א (שם) כתוב, דוידיא לא חיבה התורה אלא במפשיד לתובע ממון, ורב פפה מהחייב, משום רבפטולין מדרבן מהני עדותן שם יתפוץ התובע לא מפקין מיניה, ומהכא שמעיין להאי דין. אין נמי משום דעל ידי שהיא מעיד שם היא השני מתביש ומודה, ולכך מהני מה שהוא עד כשר מדאוריתא לחיבו, אף דبعد שפסול מדאוריתא לא מהייב מחמתה הא דהיה השני מתביש, ביוון שמדאוריתא אינו חייב להיעיד. ובסוף דבריו הקשה ונשאר בוצריך עיון, (עיין שם).

ג) Tos' ד"ה מדאוריתא וכו', שלא הי גולן דאוריתא אלא שגול מידיו וכו'. בבבא מציעא (כו): בירוש"י ד"ה עובר, הביא אותו הפסוק אף דהסתאים אייריןן שלא חטף מידיו, וכותב דהטעם שאינו עובר שלא נתקווין לנגול בשעת נטילה. ואם כן בעין למימר דכוונתו הכא לא משום שחסר חטיפה, אלא משום דהשנוי נתן לו הממן אלא שלא מרצענו המלא, ומתקבל הממן לא נתקווין לנגול. (יב.ב). ואף דודאי אין עניין זה דומה למה שנתכוונה הגם' בבא קמא (עת): לחלק בין גובל (א.ג.).

ד) גם, תלמוד לומר שבתון שבות. פירש Tos' בדר"ה שבתון, ובאי עניין כתיב, וכי היכי דשבתון האמור בשבת אסמכו בה רבן וכו' האי נמי שבתון דגבוי עניין וכו'. משמעו דבריו דאיינו אלא אסמכה ומילא

טו) גמ', טוב מראה עיניהם באשה יותר מגופו של מעשה. בתוס' ישנים ר"ה טוב כתבו, הלך צריך ליווזר מאד ממנה. וכן כתב הסמ"ג (ל"ת קב"ז) שימוש הבי צריך ליווזר בראיות נשים אחרות. והיעב"ץ חוטף עוד דק משמעוلن ריש לקיש שלא ישא מכוערת. (ואשכחנא ענין זה בשבת כה:) וסנהדרין (ק), ועוד שלא הרבה בתשmiss שמתיש כוחו, מה שאין כאן בראייה.

דף עה ע"א

א) גמ', וחדר אמר כל הנוטן עינו בכוסו כל העולם בולו דומה עליו במישור. פירוש רשי"י בדר"ה כל העולם דמן אחרים דומה לו היותר. וכותב המהרש"א בחידושי אגדות, דנראה דעתך לגורוס בהאי מאן דאמר הנוטן עינו ביטשׁן

ב) גמ', חד אמר ישחנה מדעתו. בספר בינה לעתים (הובא בחידושים גאנונים בעין יעקב) העיר, מודוע לא אמר האי מאן דאמר ישחנה מליבו", דהה דעת לא נזכר בפסקוק אלא לב. וביאר, דלההיאי מאן דאמר, על האדם להשתדל להשיר את דאגתו מדעתו, כי הדאגה פעולת ועשה רושם עד שמחמתה מתמעטת הדעת. וה Maharsh"A בחידושי אגדות בסוטה (מב:), כתוב, דלמאן דאמר ישחנה מדעתו הכוונה שכשיסיר הדאגה מליבו, תהיה דעתו צוללה. ולפי זה מתרפרש סיפא דקרא, "ודבר טוב ישמחנה", דעל ידי זה, דבר טוב דהינו התורה, ישמחנו מדאגתו.

ג) גמ', וחדר אמר ישחנה לאחרים. פירוש רשי"י בדר"ה ישחנה שמא ישיאחו עזה. וכותב המהרש"א בחידושים אגדות בסוטה (מב:), דלפי זה מתרפרש סיפא דקרא "ודבר טוב ישמחנה", דהינו הדבר שייעץ לו חברו ישמחנו מדאגתו. והחפץ חיים (בהלכות להר' כל, י, י"ד, בהערה) כתוב, דאפשר דשרי לספר לשון הרע כדי להפיג הדאגה מליבו, והוא כתולעת. ולפי זה מה שאמרו דאגה בלבד איש ישחנה לאחרים, הוא גם באופן שיש בזה גנאי על אחר. ומפרש דישחנה לאחרים אפילו ללא שייאחו עזה, דבעצם הסיפור מפיג דאגתו מליבו. (ודע כלל דברי החפץ חיים דאפשר דשרי באופן זה, הוא דוקא באופן שהשני עשה דבר שאינו הגן באמת, אבל באופן שלא עשה דבר עליה, ורק אצל השומעים יש כאן גנאי, ליכא האי היתירא, וכדמוכה בדבריו בברא מים חיים שם אותן מ"ג).

ד) גמ', ונחש עפר לחמו. ביאר בתוספת יום הכהפורים, שהוקשה לרבי אמי ורבי אסי, הלא הנחש אוכל דברים אחרים ולא דוקא עפר. ונחalker, חד אמר אפילו אוכל הנחש כל מעدني עולם, טועם בהם טעם עפר. וזה אמר, שקהלת הנחש הייתה, שאפילו אוכל הנחש כל מעدني עולם אין דעתו מיושבת עליו עד שייכבל עפר. אלא שתמה, מדוע לא נתקשו בפסקוק שכותוב בתורה (בראשית ג, יד) ועפר תאכל כל ימי חייך". והMahersh"A בחידושים אגדות כתוב, שהפסקוק שבתורה נאמר בלשון קללה, דהינו שאפשר שלא יהיה לו שום אכילה מצויה כלל, אלא עפר בלבד. אבל בשאר אכילתיות יטעם בהם טעםם, וגם דעתו תהיה מיושבת עליו. אבל מרכז תיב "עפר לחמן" דרישו על הלחם עצמו, שפירושו שאר אכילת סעודה, וחדר אמר וחדר אמר. וכעין זה כתבו בין יהוירע ובגען יוסף.

ה) גמ', קיל את הנחש מזונתו עימיו. ביאר הבן יהוירע, דאך שהיה אפשר לקללו שייהיה מאכלוدم, ובכהאי גונא יהיה מידת נגד מידה, שהוא שף שמו של עולם יהיה מאכלו דם. אלא שבמצב זה לא היו

מסברא, וכל מה דילפה הגמ' מכל הלב שלא נאמר דנילך בחלב דהאיסור רק היכא דאיכא עונש. ואם כן לר' יוחנן בכל התורה סגי בסברת חזיאיצטורי לאטוט, ואין צריך ריובי. ולא כדברי התוס' ד"ה ביוון, וקושיותם לא קשה. ומה שהקשה ר' יוחנן לריש לקיש מהכא הינו דאפיילו לדידך דלית לך סברת חזיאיצטורי, מכל מקום נלמד מחלב. ולכארה קשה מדברי רשי"י לעול (עג:) ד"ה החזיאיעור, שכותב, דהא דאסר ר' יוחנן חזיאיעור דריש לה מכל חלב. (א.ג.) ועיין לעיל אותן, דכיוון דעתנו דאיסור חזיאיעור בקריא הרי אף דעתינו מסברא ילפינן לה מקראי.

דף עד ע"ב

ו) גמ', دائ לא תימוא הא דאמר רב אידי בר אבין וכו'. ביאר הפורת יוסף דמה שהביאו מהתם יותר מדהכא, משום דלגי איסור דם ממה נפשך בין אם הוא היה בין בהמה דמן אסור, ואם כן ודאי דאין צריך כל ריבוי לכוי דספיקא הוא.

יא) גמ', יכול ישב בחמה או בצינה כדי שיצטער. ביאר התוספת יום הביבורים דהטלקלא דעתך לפרש כן משום דכתיב חענו בקום עשה, ומণיעת אכילה ושתייה אינה אלא בשב ואל תעשה.

יב) גמ', זה פיגול ונותר וכו'. וביאר בהגחות הגרי"י פיק (על הגלילון) דנפקא מינה, דילקה ב' מליקות. והרש"ש הקשה, אכתי אם בא לאסור אכילה זו או מי אייצטיריך כרת דיום הכהפורים, הרי ב' כריתות בחדר גברא ליכא. ותירץ, דנפקא מינה שיתחייב ב' חטאות בשוגג, ועוד נפקא מינה בשוגג בפיגול והויז ביום הכהפורים, דבשוגג ליכא ברת, ומשום יום הכהפורים יתחייב ברת. והMahersh"ץ חיות כתוב דאפשר דברייתא כרבו אולא דסביר דיום הכהפורים מכפר על כל העברות שבתורה אף بلا עשה תשובה, ועל איסור דיום הכהפורים עצמו אין יום הכהפורים מכפר, וכדריאתא בשבותות (יג.).

יג) גמ', דבר ר' ישמעהל תנא נאמר כאן עינוי ונאמר להלן עינוי וכו'. פירוש רשי"י, דלהלן, היינו "ויעניך ויריעיך". והקשה בתוספת יום הכהפורים דעינוי ד"ויעניך ויריעיך" אינו מניעת אכילה שהרי אכלו המן, אלא שלא היה להם פת בסלו או שלא ראו מה שאכלו, וכדאמרין בסמור, ואילו ביום הכהפורים בעין מניעת אכילה לגמרי. ותירץ, דלקמן אמרין הכי גבי קרא ד"למען ענותך" דהינו משום שלא היה להם פת בסלו, או משום שלא ראו. אבל הכא ילפינן מקרא ד"ויעניך ויריעיך ואיכילך את המן". והחתם אי אפשר לפרש משום פת בסלו בין דכתיב ויריעיך ומשמע שלא אכלו כלל, ועל כרחך דקיים על לפני שירד להם המן, והכי קאמר קרא, ויעניך ויריעיך מעיקרא, ואזו צעקו אל ה', ואזו ויאכילך את המן. וכן פירשו האבן עזרא והרמב"ן בחද פירושה. אבל ברעת זקנים מבעל התוספות פירשו, דויריעיך הינו מלחמת שלא היה להם פת בסלו. ונדרחה תירוץ זה.

יד) גמ', שם. הקשה השפה אמתה, מנא לן לאסור שתהיה, דעינוי דהתקה, דלא אסר היה אלא מאכילה, וליכא למימר משום דשתייה בכלל אכילה, דלא אסר רחמנא אכילה אלא צואה על הענווי. עוד הקשה, דאי ילפינן ממן לשיטת הדעת זקנים (עיין באות הקודמות) הרי במדבר היו יכולים לאכול מן ביום הכהפורים, דהא אכילתתו היא עוני. ומשום הכי פירוש, דהילופטה דתנא דברי ר' ישמעהל דעינוי הוא בשב ואל תעשה. ואתוי לאפקוי ולא נימה דבעין עינוי בקום ועשה, שישב בחמה או בצינה.

دلא פריצי בעריות, לא באוטם שיש בהם מיתה בית דין, והזהרו בהם בני נח. ומגל נועל, מעין חתום, דלא פריצי באוטם שעטידה התורה לאטדור זהינו חיינו כיריות. והקשתה הגמורה למאן דאמור עריות Mai גל נועל מעין חתום. ותריצה, דכפל הכתובים אתי למדר דלא פריצי באירועות ונשואות, שהזהרו בהם בני נח כדאיתא במדרש. [וצ"ע דברי הרמב"ם ההלכות אישות פרק א הלכה א] קודם מיתן תורה היה אדם פוגע אשא בשוק אם רצחה הוא והוא לישא אותה מכניסה לבתו ובועלה בגין בין עצמו ותהייה לו לאשה כיון שננתנה תורה נצטו ישראל שם ירצה האיש לישאasha יקנה אותה תחלה בפני עדים ואחר כך תהיה לו לאשה שנאמר (דברים כ"ב) כי יקח איש אשה ובא אליה].

(ב) גמי, על עסקי משפטותיו שנארסו להן. הקשה ר"א מוחורי (במדבר י"א י") אמרו נתעוררו לבכורות על זה לעת היא, הרי ביום הכיפורים ירד משה וכל התורה מסורה בידו, ועbero כמה חדשים עד שנסעו מוהר שני, ותרץ, דאך שכבר ניתנה למשה מכל מקום לא נאמר לישראל אלא עד סמוך לפיסיעת מהר שני.

(ג) גמי, שם. הקשה מהר"א, למה נתעוררו על איסור עריות בזמן תרעומתן על המן, ומתי שאמרו מי יאכלו בשור. ותרץ, דעת פי הגمراה לקמן, גדר שmagid אם בן ט' לראשון אם בן ז' לאחרון. בכחאי גונאביבם אשא אחיו, אם נמצא עומר הקטן בבית בעל הראשון שמת, הרי השני בא עלייה באיסור ערווה, הרי דהמן גרים שנתרעמו על העריות. והמהר"ל בגור אריה תירץ, שתרעומתן על המן וחטרון הבשר היה משומש שנתרערו לבכורות על התאות הגופניות שהפרישם הקב"ה מהן, ובכללן תאות עריאות. ובתוספת יומם הכיפורים תירץ, הרי הכרחו לגורש קרובותיהם ולישא נשים אחרות, ועתה שהחלו ליטע והיו התרגומים מבאים להם בכל מקום מידי דמיין, בקשו הנשים מבעליהן ליתן מהמאכלים כפי כבודן ומשפחתן, ונתרעמו, שאוთן העריות שהכרחו לגורש הוי נוחות להם, כי פרנסו אותן במאכלים זולים כגון קשוואים.

(ד) גמי, שmagid להם לישראל או בן תשעה לראשון וכו'. דהינו שהיתה בדיקתם לענין חיוב יומם והיתר נשואין, על פי מתני' דיבמות (מא). וביעין שלשה חדשים וכו'. הקשה הגבורה ארי לשמודאל דעתה ליה ביבמות (מכ). דילפין חיוב הבדיקה מקריא ד"להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך", חיוב הבדיקה מדאוריתא, ואיך סמכו על אותה הוראה של המן לעבור על דברי תורה. (ועיין שהאריך עוד) ותרץ, דאך לשמודאל, הא קרא אסמכתה בعلמא חזא, ומדאוריתא שרי להנשא. [ולבדריו הא הבדיקה רק לענין נשואין נאמר ולא לענין יומם,adam יסמכו על המן וייבם מיד, ויתברר שהוא בן ט' לראשון, עברו על איסור עריות דעתה Achot. ועיין לעיל איז, בתירוץ של מהר"א וציריך עיון] ובתוספת יומם הכיפורים, הקשה, איך סמכו על הכרעת המן Mai שנה מבת קול דלא סמכין עליה משומם דלא בשםים היא. ותרץ, דודראי היה פוסקים על פי הוכחות בדין, וرأית המן הייתה להוציא מלכ המליעזים. ובמהר"ץ חיות ובהגות עיני שמואל תירצ, דהיכא דהספק במציאות, באיזה אופן היה המעשה בגונא דילן, יש לומר דמשגיחים בבת קול.

(טו) גמי, אם נמצא עומרה בבית בעליה בידוע שהיא סורה עליו. פירש השפת אמרת,adam הוא סרUh עליה לא הזמין מן השמים מזונותיה בידו. אבל אם היא סרעה עליו המזונות בידו כיון שיכולה להתפיס ויהו

מזונותיו מצויים לו בכל מקום, על כן קיללו בדבר שיש בו טובה מצד אחר, שמצונו מזון לו בכל מקום.

(ו) גמי, קל את בנען אובל מה שרבו אובל. ביאר הבן יהודע, שנח קיללו מידה כנגד מידה. בנגד העון שטרס את נח, על מנת שלא יביא בן רביעי ויחולק עליהם בממון. גור על בנען עבדות שמה שקנה עבר קנה רבו. והטעם שלא קיללו שהיה כבנען וורעו עניים לעולם, שלא ימצא בידם ממון כלל. משום שבאונן שקיללו יש גם טובה שאובל ושותה מאכלים ומשקאות של עשירים. אבל העוני אפילו שהוא בן חורין, מכל מקום עלולים לא יבא בפיו מאכל ומשקה טוב בעשירים.

(ז) גמי, קל את האשה הכל רצין אחרת. כתוב הבן יהודע, דאך שחתא האשה היה שפהה דמו של עולם, לא נתקללה בה שיזוב כל חושך דם רב מוחטמה, אשר לא יהיה בו טומאה אלא חולשה בלבד. משום שבקללה זו לא היה לה טובה כלל, מה שאין כן בקהלת שיצא דם ממקורה שיטמאנה. והוא משום שהיה לה צד טובה, بماה שתפירות מבעלה. ומילא תהיה חביבה עליו בימי טהרתה.

(ח) גמי, קל את האדמה הכל ניזוני הימנה. ביאר מהר"א בחודשי אגדות. והבן יהודע, שקללת האדמה הייתה מידה כנגד מידה, שהאדמה ששינתה רצון בוראה ולא הוציאה טעם העץ כתעם הפרי, נתקללה שתעצמייה קוץ ודדר. והיה אפשר לקללה שמיini ומנייריקות שירוצאים מגוף האדמה ונקראים פרי האדמה, יצאו מן האילנות. והאדמה תוציא עץ בלבד, ויקרא הפרי על שם העץ. אלא שעשה לה הבורא יתרבר תיקון טוביה בעונשה, שמיini פירות וירוקות ימשיכו ליצאת ממנה ויקראו על שמה, כברכה "המושיא לחם מן הארץ", ו"בורא פרי האדמה".

(ט) גמי, ומאן דאמר עריות דכתיב חינם. ביאר מהר"א בחודשי אגדות. דלשון חינם לעריות, משום דאם נושא קרובתו אפשר שיתרכזו לינשא בחינם, אבל ברוחוקות לא ימצא לישא אשה אלא במוחר ומיתן. [מייחדו עירובין (יט). ובמהר"א בחודשי אגדות איתא, דעריות מיקרו חינם, ולא מיררי בנישואין אלא בזונות. וככחאי גונא לא שייך ביאר מהר"א, וציריך עיון. (א.ג.).]

(י) גמי, ולמאן דאמר דגים Mai חינם דהו מיתון להו מהפקירא וכו'. בסיטפרי (במדבר שם והובא בראשי שם) איתא, דין לפреш חינם ממש, דודאי המצרים לא נתנו להם דגים חינם דאיפלו קש ותבן לא נתנו להם, אלא הכוונה חינם מן המצוות.

(יא) גמי, אלא למאן דאמר עריות Mai מעין חתום. הקשה מהר"א בחידושים אגדות, אמר מיעקירה מיתוי לרישיה דקרה "גן גועל", ולאחר מכן מיתוי לסתיפה "מעין חתום". (ולעין יעקב גירסת אחרת) וככתוב דרנאה דמייקרא נמי סמכה הגדירה אסיפה דקרה "מעין חתום", דהא דכתיב "גן גועל" קאי על אשא איש, ו"גן גועל" מתחפרש על הבהירות וכדייתא בתרגום, ו"מעין חתום" קאי על עריות. והגרא"ם הירושי כתוב, ד"מגון גועל" דازיל על הנקבות איננו ראייה, דאפשר דהנשים לא היו פרזות, אבל האנשים היו פרזים. ולהכי יליף מ"מעין חתום" דקרה אזכורים מבואר שם במדרש. ובתוספת יומם הכיפורים פירש אליבא דהילוקט. דדרשו מכפל הכתובים גן גועל אחותי כליה גן גועל וכו', כמו דרישות או לזכרים ולנקבות, או לאירועות ונשואות, או לכדרוכה ושלא כדרוכה (עיין שם). וסבירה הגمراה דלמאן דאמר דגים, גן גועל אחותי כליה אתי ללמד

יתורא בקרא דתהלים ומהיכי תיתי דלחידושא אתי). והרש"ש כתב daß אפשר דהקוישיא למה לדריש האי דרשה דחויה שצורך להפוך האותיות, דאייכא לימוד מרווח ופשט.

(ב) גמ', מלמד שנצטווה משה וכו'. בחדרשי מרכז ר' יז הלוי על התורה פרשタ ואתחנן, הביא דברי הרמב"ם דמקרא ד"זוחבת כאשר ציוויתך" מבואר דזהו מתרווה שבעל פה, אך ודאי דהזה דאוריתא, דלשן מן מצויה אזייל אדינם דאוריתא שנאמרו בעל פה למשה רבינו. (ועיין שם שהוכיח דברינו) וכן מבואר בהקדמת הרמב"ם לחיבורו, דתורה זו תורה שבכתב, ומצויה זו תורה שבעל פה.

(כ) גמ' על רוב אחד בעוף ועל רוב שניים וכו'. בפירוש בעלי התוספות בדברים (פי"ב כ"א) הביאו מר' יעקב מקורובייל, כי כאשר ציוויתך עולה בgeom' ר' ב' אח"ד בעורף ור' ב' שניים בבהמ"ה וח"ה ובהג"ה כתוב. דכדי שיהיה החשבון כתוקנו ציריך לכתחזק חסר ורוב מלא. וניחא דכך כתבה התורה.

(ג) גמ', מלמד שיורד להם משטיחין משטיחין. במשמעות ר' ש"י פירש בר"ה וכתייב וכו', דהשלו עשו לפניהם על הארץ משטיחין וכו'. ורבינו אלקיים כתוב, שלא ירד במקומות מפורטים, אלא על פני כל הקרקע. (ואולי זו כוונת ר' ש"י). ובתוספת יום הכיפורים כתוב, שמלאן הגمرا נראת והשלו היה משטיחין משטיחין בדרך ירידתו. אבל ר' ש"י בפירוש התורה במודבר (פי"א ל"ב ל"ג) כתוב, דהעם עשו אותן השלו משטיחין, אבל אספחו בגובה אמרתים.

(ד) גמ', לנערם לחם לזקנים שמן לתינוקות דבש. פירוש ר' ש"י ד"ה לחם, שהלחם היה לבחרים, השמן לזקנים, והדבש לתינוקות. וכל אחד טעם בו טעם הראוilo לו. וכותב המהרש"א בחדרשי אגדות, דמשמע שמאמרו (בעמוד א') שהיה במן טעם כל המינים, אין הכוונה שבאותה אכילה עצמה היו טעםם בו כל הטעמים, אלא שהיו בו טעים רבים, וכל אדם היה טעם את הטעם שהוא ראוilo בו אותה אכילה.

(ה) גמ', צדיקים אוכלים אותו בשלוה. הקשה בתוספת יום הכיפורים, הא לעיל איתא דהבשר עודנו בין שנייהם בבינויים וקרא דעת חדש ימים ברשעים, ומשמע צדיקים לא אכלו ממנה כלל. (ועיין באות הباء) ותירץ, דצדיקים נמי היו אוכלים שלו, אבל לא היו אוכלין לשבעה כי אם מעט להшиб נפש. והשותא ניחא הא דכתיב (בשנה הראשונה) שמות פט"ז י"ב) בין הערבים תאכלו בשר ובבקר תשבעו לחם. והיינו את השליו אכלו מעט, אבל לא לשבעה, דלשבעה אכלו הלחם. אבל בשנה השנייה במודבר (פי"א ל"ג) כשנתרעמו מי יאכלנוبشر, אף דהיה יורדים מהם מעט שלו בכל יום, ולא היה לשבעה, הם רצוי לאכולبشر לשבעה דרך גרגנותו, ולפיכך נעשו, וזה צדיקים אוכלים אותו בשלוה דלא היו אוכלים ממנה אלא מעט. וכן פירוש הרמב"ן שמות פט"ז י"ב. והחזקוני כתוב דהשלו ירד בשנה הראשונה ואחר כך פסק.

(ו) גמ', רשיים אוכלים אותו ורומה להן כסילון. פירוש ר' ש"י ד"ה כסילון. קוצים בשלון ארמי. הקשה המהרש"א בחדרשי אגדות. הא מה שהרשעים נעשו באכילת השליו, איתא בתורה בפירוש במודבר (פי"א ל"ג) הבשר עודנו בין שנייהם וכו', ומדובר בעין ליליך מקרין סליו. ופירש דפעמים יורד שלו לישראל, פעם ראשונה בשםות (פט"ז י"ד), והפעם שנייה במודבר (שם) וככלעיל, ואתא רבינו חנינא להשミニינו דגם בירידה

המוחנות ראויים להיות אצלם ובכבודם. ומה שכותב ר' ש"י ב"ה הוא וכו', ותובעתו כתובתה. אין זה הטעם שהעומר לא הגיע אליו אלא דאם טרח עליה חייב ליתן בתובתה ולהיפך אינו חייב. ובעין יעקב הגירסת הפהכה, והביאה הב"ח אותן (ג). פירוש, שאם נמצא עומרה בבית בעליה בידוע שהוא טרח עליה, והוא הגורם לטසוך וזה ביתה, ואם רווחה לרשותה, חייב בכתובתה. ואם נמצא עומרה בבית אביה, בידוע שהוא טרחה עליו, ואין לה מקום בביתו, ועליה לחזור לבית אביה ואינו חייב בכתובתה.

דף עה ע"ב

(ז) גמ', מכאן לימדה תורה דרך ארץ שלא יוכל אדם בשאר אלא בלילה. הקשה המהרש"א בחדרשי אגדות, אם כן מה שאמרה הגמ' שהבשר ניתן להם שלא כהוגן, הרי בלילה ומנו. ובאייר המהרש"א דמה שאמרו שניין להם כהוגן והיינו לשבעה, וכרכתייב בקרא. אמנם עין ברש"י ד"ה שלא כהוגן, שכותב, ירד להם עט קשה שעיה שאינה ראוייה לתקן אותה עד שעת הסעודה. ולבדירו לא קשה קושית המהרש"א. וכן פירושו הר' ש"י בעין יעקב והתוספת יום הכיפורים. ובפירוש התורה כתוב ר' ש"י (שמות ט"ז ח') למדעה התורה דרך ארץ שאין אוכליןبشر לשבעה. ואף דהכא למדעה תורה עניין אחר. התם יליף ליה מהלשותןبشر לא לשבעה. והכא הלימוד מעצם נתינת הבשר בערב שהיתה לצורך סעודת הערב. (ועיין באות הباء).

(ח) גמ', והאמר אביי וכו' לא לאכליה אלא ביממא, בעין יממא קא אמרין. ביאר התוספת יום הכיפורים ודודי המקשן ידע דלאור האבוקה מהני, דהרי דברי אביי נאמרו לעיל (עה): אהא דסומין אין שבעין. ואם כן פשיטה דאכקה מהני כיוון שרואה. אלא שהקשה מלישניה דאביי דאמר לא לאכליה אלא ביממא, ומשמע דברימא ממש קאמר, ולזה משנה דלאור האבוקה קרי יממא. [וain להקשوت דלפי זה איך יתישבו דברי ר' ש"י בפירוש התורה שהבאו באות הקודמת. הא מה שמועיליה האבוקה הינו לשבעה, וכיוון דאין לשבעהبشر, איך אפשר לפרש דברי אביי עלبشر שעיל אכילהו אמרה הגمرا לעיל שהוא בלילה. דכונת ר' ש"י (שם) דאיין אוכלייןبشر לשבוע, אלא שיאכל עמו פת, והוא מה שאמר אביי כאן, וההסודה לשבעה שאוכל האדם שהיא בלילה ואוכלה עםبشر, יאכל לאור האבוקה כדי שישבע].

(ט) גמ', מלמד שיורד להם עט המן דבר שטען שחיטה. כתוב הגבורה ארי דלא גרטסן עם המן (וכן משמע ברש"י ד"ה שיורד) דהאי קרא לא כתיב בפרשת בשלח בשלוי הראשון שהתחיל עם המן, אלא בפרשת בהעלותר גבי האספסוף, ועוד דהמן היה בבוקר והשלו בערב.

(ט') גמ', אמר רבוי וכי מכאן אתה למדר. בדרקוקי סופרים ויפה עיניים הביאו שיש גורסים רבוי יוסי. ובהמשך דברי הגمرا איתא, רבוי אומר נאמר וזבחת וכו', והקשה היפה עיניהם איך אפשר שרבי מקשה מברייתא שבה מובאים דברי עצמו.

(כ) גמ', אמר רבוי מכאן אתה למדר וכו'. הקשה הגבורה ארי הוא ודאי דקרא דתורה עדף מקרא דתהלים. וכותב אפשר דהקוישיא למה לי קרא דדרברי קבלה אם ילפין לה מקרא דתורה. (וזכר ביאור דלבאורה לייכא

עדין מה שמקורו המן מתכונת חיות המלאכים אינם מצדיק לקרה למקור חיותם הרוחני לחם שמהותו גשמי. והשפת אמת פירש את הוכחת ר' ישמעאל מקרא ד"לחם לא אכתי". דלחם שאוכלין התהותנים לא אכתי, אבל מאכל אחר אל והוא מאכל עליונים. ומוכח דמאכל מלאכים אי אפשר לבנותו לחם, ועל כן גם מן אין מאכלם. וכותב דבוזהר ה' משמע כרבבי עקיבא, רק דהמן כשבא למטה נשתנה להיות עליו שם לחם ומלacci השרת אוכלין אותו כמו שהוא קודם השינוי להיות לחם. וכןראה שלמד דלי' ישמעאל לא השתנה מזון המלאכים כמו שלמד הרמב"ן לעיל, שכואורה דבריו כמו שביאר הזוהר ומכל מקום לא פלגי ר' ישמעאל ור' עקיבא במחות המאכלן.

(ג) גם, אלא מה אני מקיים יותר תהיה לך וכו'. הקשה הגבורה Ari דהא האי קרא מצוה לדורות הוא, כדכתייב התם ברישא דעתינו כי תצא מחנה על אוויך. והיעב"ץ הקשה, הא היה להם בשור בהמות ממקניהם וגם השליו, ואם כן מה הוקשה למגרה.

(ד) רשי"ד היה לאחר שרשו. שנתלוונו על כך שאמרו בלחם הקלוקל. הקשה הגבורה או, הא האי קרא נאמר לאחר מיתת אהרן, והרי בmittat אהרן נסתלקו ענני החבוד כדאיתא בראש השנה (ג), ואם כן איך אמרין הכא אני מטריחן ג' פרסאות, והינו משום עננים כדפירוש רשי"ד היה לא לפניהם. ותוירץ, דבת הענין (ט). איתא דנסתלקו לפני שעה וחזרו בוכות משה. וכותב, דיש לפירוש שלא כרשי"ד דהא ד斯רו הינו שאמרו בלחם הקלוקל, אלא מה שאמרו ועתה נפשינו יבשה דמייתו לה הגمرا בסמור, וזה היה בשנה השניה. גם הרש"ש העיר זאת על רשי"ד, וכותב דבעבודה זורה (ה) מוכח ברשי"ז.

(ה) גם, בשגנון אין נפנין לא לפניהם וכו', כתבו התוס' בביברות (מד): רשי"ד אמרת, דהינו אפילו בנפנין לקטנים, דברברכות (כח). מוקי האי קרא דוידת תהיה לך מוחון לממחנה ויצאת וגוי בקטנים.

(ו) גם, בשגנון אין נפנין לא לפניהם ולא לצדידיהם אלא לאחריהם. רשי"ז ורבינו אליקים פירשו נפנין אחורי המחנה, דהינו הצד שמנו באו, כי ידעו שלא יחוירו ללבת שמה, וביעב"ץ כתוב דכל זה משנתקנו הדוגלים, והרי בצעתם מצרים נצטו לשוב לאחורייהם ולטסוב דרכם סוף]. אבל לפני המחנה ובשאר צדדייו היו אסורים להיפנות, שמא ילכו הען והארון לפניהם בעמוד ענן. וכותב דאפשר רשי"ז סבר ולאחר הקמת המשכן,

הען לא הילך לפניהם אלא בתוך מחנה הלוויים עצל הארון. (ל) גם, שתיפח במעיהם. הב"ח מגיה בר' בוגרא, 'שיתפה', ופירש רבינו אלקיים, שיתפה ויזיקם או יהרגם, 'שתצבה בריסם'.

(מ) גם, כלום יש ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא. בספר במדבר מבואר שהדרישה היא מלעון "אין כל". ופירש הכתב והקבלה (במדבר פ"א ו') דמשמעות "כל" מפרש "אכל" מענין אשר תאכל האש את העולה, שעליו אמרו (ובחחים פ"ג ב') "עיכולי" עולה. ואמרו עתיד מן זה שיתפה במעיים וירוגם, כלום יש לך המכניס ואינו מוציא. והוא אין כל, אין איכול (קיינע פערדויאונג) כי אם היה מתאכל וניתך יתפרש הפסולת לחוץ, ואחריו שאין יציאה מוכח שאינו מאוכל וסופו שיתפה במעיים.

(ט) גם, ובשנאמרו דברים לפניו ר' ישמעאל וכו'. הגר"א מחק וכשנאמרו

הראשונה נעשו הרשעים.

(כו) גם, שהיה נבעל באברים. החזון איש (או"ח כח, ד) הוכיח מכאן דאך על פי שהיה נבעל באברים תקן לחם משה לישראל באותו זמן את ברכת המזון. וחזין דיבא ברכת המזון גם על דבר שאין עירק עיכול, והרי המן לא היה עירק עיכול אלא היה נבעל באברים. והביא את המגן אברהם (או"ח טימן רט"ז סק"א), שכותב, דין מברכין ברכה אחרונה אחר הרחת בשמים, לדמי להא דין מברכים ברכת המזון אחר שייעור עיכול. והקשה עליו, דמאי שנא בשמים ממן, וכמו מן דאך שאין בו עיכול אמרין דחיב בברכת המזון, הכי נמי בשמים. ועל כן כתוב דהא דין ברכה אחרונה על בשמים משום דין ההרחה דבר חשוב.

(כט) גם, מן. בספר חסידים כתוב דברכו על המן המוציא לחם מן השמים. (וכ"ב ברמ"ע מפאננו מאמרי שבת ה'). ובספר ברכת אהרן (להגר"א לויין מרישא במאמר פ"ה) כתוב, שלא ברכו כלל ביוון דרך הננהנה מהעולם הזהBei לברך דאי לא מברך hei גולן, ובגנש חיים (להגר"ח פאלאגי מערכת מי אות קו) האיריך לדין לדכואה רציך לברך בורא מני מזונות, דהמן היה כפת הבאה בכיסין שהרי היה טعمו בצפיפות בדבש, ולמעשה דזהה זה דכיוון דקבעו עליו סעודה מברכיהם המוציא. ודעת המרכיב המשנה שלא היה על המן ברכה קבועה, והרי כל אחד היה טועם לפני רצונו, ולפי זה היה מברך.

(כט) גם, ודומה כמו שmono בקובפסא. וברשי"ז בפירוש התורה (שמות ט"ז י"ד) כתוב, דיש לפירוש לשון המקרא מהוסיף מלשון חפיטה ודולסכמה. ובכתב המהרש"א שנתינה בכהאי גונא דרך חיבת היא, לפי שאלת המן הייתה כהוגן.

(ל) גם, שם. בטור (אורח חיים רע"א) כתוב שטעם המנחה לכוסות את שתי החלות בסעודות השבת שחן זכר לחם משנה דמן, בשעת ברכת המוציא, משום זכר למנן, שהוא מונח כמו בקובפסא, טל מלמעלה וטל מלמטה, ונונתים מפה מתחת החלות ומפה עלייהן. והמשנה ברורה (שם ס"ק מ"א) דן על הטעם שכחוב השו"ע מהטור בשם היירושלמי, שיכסה החלות בשעת הקידוש, כדי שלא יראה הפת בשתו, שאין מקדשין עליו אלא על היין, ובשער מקומות דין קדימה לו. דלטעם זה אם מקדש על הפת אין רציך לכוסות למפה. אבל לטעם דזכור למנן כידיעיל, גם במקדש על הפת רציך לכוסות במפה וכן נהגים. עוד כתוב דמההפר מגדים ממשמע דאך לטעמא דזכיר למנן, אם מקדש על היין די שייה מכוונה עד אחר הקידוש, וכן בחיה אדם ממשמע דלטעם והשייה מכוונה עד אחר ברכת המוציא.

(לא) גם, לחם אבירים אבל איש, לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו וכו'. פירש בעז יוסף, דהמלאכים נקראים אבירים מלשון חזקים. הקשה בתוספת يوم הבכירורים ממה שכחוב הרמב"ם (פ"ב מיסודי התורה ה"ז) העשר שמות נקרו המלאכים, ולסוגין מודיע אין מזכיר נמי שם אבירים. ולכואורה יש ליישב, דהרי ר' ישמעאל אמר לר' עקיבא שעה ונקרו לחם אבירים משום שנבעל באברים, ומלאכים לא נקרו אבירים.]

(לב) גם, לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו וכו'. הרמב"ן בפירוש התורה (שמות פט"ז ו') כתוב, דמלאכי השרת קיימים בזיו השכינה, והמן היה מתולדת האור העליון שנטgasם ברצון הבורא יתרברך. ואתה ר' עקיבא למייר דהמן נקרו לחם אבירים על שם מקורו שהוא מקור חיות המלאכים. ור' ישמעאל ששאל וכי מלאכי השרת אוכלין לחם כוונתו,

ו) גמ', מן שירד להן לישראל היה מתגבר ווללה עד שרואין אותו כל מלכי מזרח ומערב.בעין זה איתא בסוטה (לד). לענין קריית הירדן שהיה הימים נגידין ועלין יותר משלוש מאות מייל, עד שרואו אותן כל מלכי מזרח ומערב. וכותב הבן יהודע שציריך לומר דברידתו בכל בוקר היה המן תופח בדרך נס, עד שהוא קידוש ה' שנראה לכל מלכי מזרח ומערב.

אבל לאחר מכן היה שוקע כדי שיוכל כל אחד ללקוט כדי נפשות ביתו. ז) גמ', אמר אבי שמע מינה בסא דדור לעלמא דעתוי וכו'. הקשה מהרש"אמאי שמע מינה דקאמר, ואהיכא קאי. ולගירסת שבמוסגר דגрист קרא דכווי רוויה ניחא, דעללה קאי אבי. אמןם בפיווש הר"ח כתוב, קאי איסטי בן יהודה, דכמו דחוינן דדריש גימטריא ד"תערוך" לשיעור המן, הכנני נדרוש גימטריא ד"רוויה" לשיעור הכות.

ח) גמ', ונפיש فهو טפי. כתבו Tosfot ישנים בד"ה א"ב נפיש וכו', ותוספות הרא"ש, שטח מהנה ישראל היה שלש פרסאות על שלוש פרסאות (בדלעיל עה), ושטח זה הוא פחות בהרבה מ-50/1 משטח העולם כולו, ולפי זה אם הגיעו מים המבול לגובה של חמש עשרה אמה במשך ארבעים יום שהם 960 שעות, הרי שהמן היה מגיע במשך שעה אחת לגובה של יותר משים אמה, ועיין רבינו אליקים ומהרש"א. ט) גמ', הני חמשה עינויין בוגר מי. כתבו הרא"ש (ס"י א' בשם ר"י) ותוספות ישנים ד"ה הני וכו', ותוספות הרא"ש (uge: ד"ה יום) ותוס' לקמן (עוז). ד"ה דתנן וטור אורח חיים (סימן תריא) דמשמע דהני דרישות אסמכתה נינהו וכל הני עינויין מדרבן, דהכי משמעו לשנה שלא קאמר מנא לך או מהיכא נפקא, אלא בוגר מי. דמשמעו שسؤال אם יש להם רמזו מן התורה. ועוד דהא דרישין הכא לאכילה ושתיה ודאי הווי אסמכתה, דהא לעיל (עד): ילפין לה מקרה, או מגורה שוה. ומזהר אסמכתה הני אחרוני נמי אסמכתה נינהו. והגבורת Ari כתוב דמלישון "בוגר מי" ליבא ריאיה, דאשכחן האי לשנה בשבת (מט): הנני ל"ט מלאות בוגר מי, אף דכולן מן התורה. והא דרישין לעיל לאכילה ושתיה מקרה וגורה שוה, הינו לענין ברת, והכא לענין איסורא. ועיין לעיל עג: אותן כא שפירטנו גם דעת הסוברים דשר ענויים דאוריתאת אלא לדילא בהו ברת.

י) גמ', הני חמשה עינויין בוגר מי א"ח בוגר ה' עינויין שבתורה. בקובץ העורות (יבמות ס"י ע"ג) חקר האם האסוריין דיוום הכהורים דילפין מקרה ד"תענו את נשותיכם", האיסור הוא ביטול העינוי. דהינו שאין האיסור בעצם המעשה, אלא משומך דעל ידי עשיית המעשה מבטל העינוי. או לדומה שאיסור בעצם המעשה. ומקרה ד"תענו", ילפין הגדרת האיסור שהוא שmbטול את העינוי. ונפקא מינא בגין עוניין אכילה, אי משכחת אכילה שלא תבטל העינוי. דצדך הראשון יהא מותר, ולצד השני אסור. ע"ע בקובץ שיעורים פסחים (ס"י קצ"ז). ובדברי יחזקאל (טו. יז). נקט דהאיסור הוא ביטול העינוי, ובאיור בוה דברי רש"י לקמן (פ): ד"ה פרט למזיק, דעתם פטור אכילה גסה ביום הכהורים משום שמיוק עצמו. דהינו לדילא ביטול עינוי. ולא פירש משומך שאכילה גסה אינה אכילה כדין כל התורה. וכן הוכיח מלשון רבינו מנוח (פ"ב משביות עשור ה"ה). שביאר טעם פטור אוכל אוכלין שאין ראיין לאכילה גסה דלא מיתיבא דעתיה ומצעער בהן, ולא פירש משומך דלא חשיב אכילה כדין הפטור בשאר איסורין שלא דרך אכילתן.

יא) Tos' ד"ה ובעהר וכו', כדאמר לעיל יכול ישב בחמה ובצנה וכו'

וכו, והתוספת יום הכהורים ביאר הגירסת, דאחר דאשכח ר' ישמעאל מקור מקרה דנפשו יבשה וכו' דהמן היה נבלע באברים, מצא מקום לחולק על ר' עקיבא דלעיל ולפרש האי קרא דלחם אבירים בדרך זו.

דף עז ע"א

א) גמ', זה יהושע שירד לו מן בוגר כל ישראל. פירש רבינו אליקים ד"בוגר כל ישראל" הדינו שירד לו מן בשיעור שירד לכל ישראל. והקשה, למה לו לא יכול מן בשיעור שאללו כל ישראל. והתוס' הרא"ש הוסיף, הרי מי שלקט יותר, לא היה לו אלא לפִי אכלו. ותירוץ, שהיה ציריך לך משום שלא היה במחנה. ומהרש"א בחודשי אגדות פירש, אליבא דריש"י בסוח"ד, זה יהושע, דקיי על החמן שהיה בהר. וירד לו מן רוחני, שהוא מון המלאכים. ובוגר כל ישראל משמעו שדרגתו הרוחנית של יהושע היה בוגר כל המשולים לבנה (עתידיים להתחדש כמוותה) והוא פניו לבנה. [ולפי זה מובן גם מה שicity דרשה זו לדרשתם אבירים ועיין לעיל עה: אותן לטן ובשפת אמרת פירש ש"בוגר כל ישראל" פירשו שהיתה זכותו שcola בוגר זכותם של כל ישראל, ובשם שירד להם מן, בוגר עמדה זו זכותו שירד לו מן. ובמשך חכמה (שמות פט"ז, י') פירש על פי הגמ' בקדושים (לח). דבשבועה באדר מות משה, (ופסק המן דעתוי בזכותו) והוא מסתפקין מן המן שככליהם ארבעים יום עד ט"ז בניסן. וכותב הדסתפקות זו היה בזכותו של יהושע. [פירוש, דהרי המן כלשעמו לא היה אלא בר יום אחד, ומה שהיה בו תכונה חדשה וזה בזכות יהושע] וזכה להה שבביל אותן מ' יום שהמתין למשה בהר. ו"בוגר כל ישראל" על דרך מליצה שנתרפנסו כל ישראל בשביilo ארבעים יום.

ב) גמ', ואימא משה, ביאר מהרש"א בחודשי אגדות, הדינו שירד לו בעת שהיה בהר, ואף דשם לא אכל כדכתיב לחם לא אכלי, מכל מקום אכלו אחר שירד מן ההר. אי נמי יש לומר שאכלו בהר שהוא מאכל רוחני, ועיין לעיל עה: אותן לב, ודוקא לחם ממש לא אכל בהר. והתוספת יום הכהורים ביאר, דקיי על החמן שנטה משה אהלו חוץ למחנה מיום הכהרים עד שהוקם המשכן כדכתיב בפרשת כי תשא.

ג) גמ', מפני מה לא ירד להם לישראל מן עםacha בשנה. פירש רבינו אליקים, לצורך כל השנה. והטעם שלא הקשו שירד פעם בחודש או באופן אחר, פירש בתוספת יום הכהרים, שהיה בעין התבואה שהבורה יתברך נותן לאדם פעם את שנה לצורך מזונו לכל השנה, ועיין שם עוד. והבן יהודע מפרש על דרך הנתרה.

ד) רש"י ד"ה תיבה וכו', אלא על כרחך מלמעלה דקרה מן השמים. ביאר מהרש"א בחידושי אגדות, שלא ניחא לה לפרש דמלמעלה הדינו מעל ההרים, כיון דבקרה לא כתיב על ההרים. ומאי דסלק אעתין מעירא לפרש שהיה בכל מקום חמץ עשרה אמה מן הקרקע, הדינו משום דיש דריש דקאי על הא כתיב לעיל מיניה והמים גברו מאד על הארץ, הדינו דמלמעלה קאי על הארץ. והביא דריש"י בפיווש התורה פירש, דמלמעלה קאי על ראשיו ההרים ודלא כפירשו כאן. (ובמסורת הש"ס הביא נוסחה אחרת ברש"י מן ההרים. ור"ש מדעסי הקשה לפני זה מייתין למליך על המן מהתם).

ה) גמ', שנאמר תעורך לפני שלוחן נגר צורי. מהרש"א בחודשי אגדות מבאר כיצד נדרש כל המזמור על דור המדבר. ועיין מדרש תהילים (פכ"ג).

כאן פירש שאין זו ראייה גמורה אלא בבחינת "זכר לדבר", שהרי הפסיק אין מדבר בעניין שתיה וטיכה כלל, אלא נאמר בדרך כלל בעניין קללות הרשעים, ואין להביא ראייה מפסק שנאמר בדרך כלל. והנצי"ב כתב (בהעמק שאללה קסוז, א' ובמרומי שדה שבת פ', א) דלא הסוברים שלא רשות העינויים מלבד אכילה ושתייה אינם אלא מדרבנן, (עיין לעיל אות כא). רשות זה כמו שאור הדרשות דבשויגין אסמכתה בעלמא הן. וגם לסתורים בכל העינויים מן התורה אין סicha שוה ממש לשתייה, שהרי אין עונש ברת אלא באכילה ובשתייה בלבד ולא בסicha. ועיין Tos' (עז). ד"ה דתנן

וריטב"א כאן, اي סicha כשתייה לעניין שאור איסורי אכילה שבתורה. יט) גמ', אמר רבashi רחיצה מגופיה דקרה שמייעליה. פירש רשי' דנפקא לך מריבויו דליישנא וסוך לא סכתי. והקשה התוספת יומם הביטורים לפי מה שבכתב הרמב"ם (פ"ב משביות עשור ה"ט) דסicha שאינה של תענוג נמי אסורה, מנין למגרא דיתורא דקרה ATI לרחיצה, נימא דעתא לסתicha שאינה של תענוג. ואף לתוס' לקמן (עז). ד"ה דתנן שלא נאסר תענוג, וציריך עיון.

(ב) גמ', מאין באתי בדבריך היינו דכתיב ושבועים איש מזוני בית ישראל. אף דאפשר היה להביא שנגרש גבריאל לאחרי הפרוגוד מקרה דלקמן "זיאמר לאיש לבוש הבדים ויאמר בו אל ביןות לגלגלי" וגנו, כתבו בתוספות הרא"ש, דמיית להני קראי דמיירי בمعنى הרשעים. ותמה בהירוש"א אמר הקדמים קרא דשבועים איש דיחזקאל (ח. יא). לקרה ד"זישלח תבנית יד ויקחני" דקדימים (שם פסוק ג') והוא תחילת הענין.

(כא) רשי' ד"ה ותירוש וכו', זה וכו', לגנות סתרי ליבו האוטומים כבתולה. ביאר הריטב"א דינוב הוא מלשון ניב שפותים דהינו דיבור. ובבבא בתרא (יב): איתא דין מפקח אפילו מי שליבו אוטום כבתולה שנאמר ותירוש ינוב בתולות. ופירש רשי' בד"ה ינוב בתולות שלב האוטום כבתולה נעשה נבוב וחולול.

(כב) רשי' ד"ה אלא אמר רבashi וכו', פירש רשי' דרובה רחיצה מריבויו דליישנא וסוך לא סכתי. ואולם מפירוש ר"ח משמע, דרחיצה גופה סicha היא, ומשמע דכולל בין סיכת שמן ובין סיכת מים. ובגהגות רב"פ תאומים ציין למועד קטן (טו): דאיתא הtam דרחיצה בכלל סicha היא.

(כג) Tos' ד"ה גמר, וכו' נהי דלגביו מקדש לא יליף וכו' הכא גבי מעשר שני זהה יליף וכו'. והריטב"א בשבועות (כג). כתוב, ודוקא במשמעות יליף או משומם דשבר דעתו מופנה, אבל דמקדש איינו מופנה. או דבמקדש תלי רחמנא בטירוף הדעת, בדכתיב ולחותה את בני ישראל, והינו נמי טעם דילפין שכר שכר מנזיר ולא מקדש.

(א) Tos' ד"ה ומnellן וכו', לאו עניין הוא מי שאינו אוכל לחם חמודות ואוכל לחם אחר וכו'. הקשה הרא"מ הורוויז הא איתא לעיל (עד): סלקא דעתך לפרש עניין דיום הכליפורים דוקא מפיגול ונותר, ושאר אוכלן שרוי. אם כן חזין דעינוי ממקצת מאכלים מיקרי עינוי.

דף עז ע"א

(א) Tos' ד"ה דתנן, ופירש ר"ת רבל עינויים וכו' אלא מדרבנן. הר"ן (דף א. מדפי הוריו"ף) כתוב דכל ה' העינויים הם מדאוריתא אלא דעתן שלא בכל עינוי דכתיב בקרה בהדייא דאוריתא נינהו אלא מריבויו דשבתון בדבריהם. וכעין זה כתבו Tos' בשבת (פו). ד"ה אף על פי. ואולם הריטב"א

והינו ההוא קרא דובעשור וכו'. ותימה, דבגירסתא דילן לעיל (עד): איתא, תלמוד לומר וכל מלוכה, והוא קרא אהירנא דכתיב בזעירא, ובספר תוספת يوم הביטורים הקשה עוד דבהתות בהנים אותה להאי דרשה בפרשאת אחרי מות אקרא דהותם, ואם כן אי אפשר לומר דהדרשה מקרה דובעשור דבשפר בדבר. ותירץ, דאף דבבריתא דמייתי הדרשה אהאי קרא, יש לומר דעיקר הדרשה מקרה דספר במדבר, משום דמקרה קמא אין הכרח דאיתא לאקוושי עינוי למלוכה, אלא מקרה יתרה במדבר ילפין לה, ורק התנה לCKET הדרשה מפסק אחר בזון שהוא פשוט יותר, אף דברמות לא נפקא מהותם וכמו שכתו התוס' בכמה דוכתי.

(יב) גמ', דאמר רביה בר שמואל אנטיגורון מיא דסילקא וכו'. ביאר הריטב"א שלא שיר לירושיא, אלא לבורי עולמא נקט לה. וכעין זה כתוב רשי' בברכות (לה): ד"ה דאמר רביה.

(ג) גמ', אבל דבילה קעילת ושתה דבשׁ וחלב. בבכורות (מה): הגירסתא "חלב או דבשׁ" (ועיין שיטה מקובצת שם אותן טו). וברש"י (שם) מפרש, דרבש הינו משקה הדעשי מימים ורבש המבושלים יחר.

(ד) גמ', ונכנס למקדש. בדקוקי סופרים כתוב דיש גורסים בבריתא "ונבנש למקדש עבד", וכן הוא בשבועות (כ"ג), ועיין מסורת הש"ס (שם), וכעין זה בבריתות (יג): "ונכנס למקדש ושימש", וגירסתא דידן נמי פירשו התוס' בבריתות (שם) דאייר כי שעבד עבודה.

(טו) גמ', חייב. ובבריתות (יג): הגירסתא "לוקה", וכן פסק הרמב"ם (פ"א) מביאת מקדש ה"ב) שאין חייבין מיתה אלא על הין, ואין מוחל עבודה אלא השיכור מן הין. מיהו התוס' לעיל מט. ד"ה זר כתבו, דחייב מיתה אף בשאר המשכרים, והרש"ש והשיח יצחק הגינו דחייב מלוקות.

דף עז ע"ב

(טו) גמ', אלא יליף שכר שכר מנזיר. ובתוס' ד"ה גמר כתבו דאף לר' יהודה דאמר דאבל דבילה קעילת ונכנס למקדש חייב, ולא יליף התם גירה שוה מנזיר, סבר להאי גירה שוה לעניין מעשר. והתוספות ישנים ד"ה אתיא היבאו דרבינו אלחנן, דחה דבריהם ומפרש דהגירה שוה לא קאי אלבאה דמאן דמחייב לדבילה קעילת, ולדידיה ילפין שתיה בכלל אכילה מסברא וכמו שכתו התוספות בתקילת דבריהם.

(יז) גמ', ואימא בשתייה. הקשה התוספת יומם הביטורים אמראי לא פריך ממנתני דשבת (פו). מנין לסתicha שהיא בשתייה שנאמר ותבא כמים בקרבו וכשמנם בעצמותיו, וחווין דמים דקרה שתיה הוא. ותירוץ, דאין הכי נמי שהקשה מכח משנה זו, ולא הוצרך להביאה משום שהיא פשוטה. אבל התרצין סבר דפרק מסברא דעתפה, על כן תירץ, דומיא דשמן, ועל זה פריך והא תנא איפכא קא נסיב לה דהינו רוחין דמים דקרה هو שתיה. ומור זטורא יש לומר דסביר, דמים דקרה הוא רחיצה, אלא שהתנה קמייתוי קרא דרך אסמכתא למר דמים דקרה הוא שתיה, כדי להחמיר על הסicha אפילו אינה לתענוג, דומיא דשתייה דאין בה חילוק דתענוג.

(יח) גמ', אף על פי שאין ראייה לדבר זכר לדבר שנאמר וכו'. מה דהוי רק זכר לדבר, פירשו בתוספות ישנים בד"ה והא ותוספות הרא"ש, משום דאייכא למיימר בדבר זטורא דאוקי לה ברחיצת מים ולא בשתייה מים, ומכל מקום סבירא לייה לתנא דעיקרא דקרה מירוי בשתייה, עיין בדבריהם. וכעין זה כתבו Tos' בשבת (פו). ד"ה אף על פי. ואולם הריטב"א

ז) גמ', אלא אמר רבוי יצחק מהבא מים קרים וכו' ואימא משתייה וכו'. הקשה התוספתה يوم הכליפורים, מה הקשה שוב ואימא משתייה הא כבר דייק מקרא Dodd וצמא ממים היינו שתיה, ולא עייף. ותירץ, זה מקשה סבר שעיף וצמא שניהם הם משתייה, אלא שיש בני אדם שהם צמאים יותר, ונקראים עייף, ואלו שלא הגיעו לכל עייף, הם צמאים. [וציריך עיוןadam כן הוא להזכיר לומר צמא ועייף והיינו לא רק צמא אלא אפילו עייף, ולא להיפר. (נ.מ.ב.). اي נמי, דעתיך לחוד פירושו שעיף משתייה, אבל עייף שבתוכב גבי צמא, שאי אפשר לפרשו משתייה מקרא יוצא מידי פשוטו ומוקמינן אליה בנעלית הסנדל. והගרא"א תמה עליו, שלא הביא דברי הר"ן שפירש קשות הגمراה, אימא משתייה, היינו ורוחיצה לא מצאנו כלל שנקריא עייף, ומילא אפילו אם נאמר שעיף שבתוכב לגבי צמא לפרשו משתייה, שהרי כתוב צמא, מכל מקום עדין הדרא קושיא לדוכטה דמאי.

חויטת דמפרשת ליה מרוחיצה אימא מנעלית הסandal. ח) רשי"ד זה שוא לכם, שוא לכם בעלי אומניות המשכימים ומאתרים למלاكتם וכו'. כתוב הריטב"א דרי" פירש, שוא לכם אמות העולם שאתם רוצחים לשעיב בישראל המשכימים ומעריבים לעסוק בתורה ומונדיין שינה מעיניהן. עוד פירש, דהמשכימים ומעריבים קאי על שרי אומות העולם, שהם משכימים ומעריבים לקטרג על כלל ישראל, וחושבים שיעשה הקדוש ברוך הוא כרצונם למונדיין שינה מעיניהן לעסוק בתורה.

דף עז עב'

ט) גמ', אל התם שיעינה מביאות אחרות, פירש רשיי, שהיתה מותאה לו ולא בא עליה בעונתה. הקשה מהרש"א הרי מצינו בכמה כתובים דתASHMISH MIKRI UNIYI "אשר עינה את אשת רעהו", ותחת אשר עניתה, ותירץ, זה הטעם מדבר בביואה אסורה וזו שיטת רשיי דביהה אסורה הוא עני. והתוספתה يوم הכליפורים כתוב, דין להקשות דנפרש בך קרא ר"אמ תענה את בנותיה" דאמר לבן לעקב, דיש לומר דודאי לא היה חושדו עלך. ולפי זה יש לישב דעת המפרשים שפירושו דביהות אחרות היינו ביהה שלא כדרךה, והקשה רשייadam כן נפרש הכى קרא דין תענה את בנותי. והשתתא לא קשיא דאיתנו סבר דביהה שלא כדרךה היא ביהה אסורה, ולא חشد לבן את יעקב על זה. ורש"י סבר דין בך אסור ומושום הכי הקשה.

ו) גמ', ת"ד אסור להחזק מקטצת גוףו בכל גופו. כרב המורומי שדה דעתא לאשומועין דאך על גב דרחיצת כל גופו הוא דבר שארינו השוה לכל نفس, ורחיצת פניו ידיו ורגליו הוא דבר השוה לכל نفس, וסלקא דעתין דמניעת רחיצת פניו ידיו ורגליו חשוב צער ולא תעונג, קא משמען דין דהו תעונג. ודלא כהרא"ס ביראים שכטב, דרחיצת מקטצת גוףו אינה אסורה אלא מדרבן, ולא הודה לו כל סייעתו.

יא) גמ', ואם היה מlolcl בטיוט ובצואה רוחץ בדרךו ואינו חושש. כתוב הריטב"א דה"ה הנפנה לנקיונו רוחץ בדרךו שאין לבלוך גדול מזה. וכן כתוב בשבלי הלקט (סימן שיט בשם תשובה הגאנונים) והתוספתה ישנים (ד"ה משום שיבתו) כתבו, דמוות משום היכון לקרה אלוקין ישראל. והritten"א הוסיף דכל שכן אם רוצה לעסוק בתורה או בתפילה דמותר, שהרי להתקבל פניו רבו התירו לעBOR במים עד צוארו, וכל שכן להתקבל

אתו קיל טפי, ומסרין הכתוב לחכמים והן הקלו בהן מפני מה שראו והתרו כל שאיןו נשעה לתענוג, וכן דעת הרמב"ם (פ"א משביתת עשור ה"ה). [ועיין לעיל דף עג: אות כא].

ב) בא"ד, ליתניחו אלא מדרבן וכו'. הקשה השפט אמת לדבריהם דסיכה אסורה מדרבן, מה הוכיחה הגمراה בבריותות (ז). מקרה דשםן המשחה, שניינו מתחחל על ידי המשחה, דין הסיכה מחללת. הא בשמן המשחה סיכה אסורה מן התורה, מה שאין כן סיכת שמן של תרומה דהוי דרבנן. ותירץ, הדתם עומדת למשיחת הכהן בלבד, וכיון דבר נושא יש לומר ולומר הדתחלל. וציריך קרא לרבות שיש בו עדין חילול. והעורך לנור (ביברותות שם) תירץ, דפשיטה דכל דתוקן רבנן בעין דאוריתא תקון ואם בשמן המשחה אסור גם בתרומה אסור על כל פנים מדרבן.

ג) בא"ד, ובמסכת בריתות בפ"ק אמרין וכו'. השפט אמת הקשה בשם מפרשימים, הטעם מבואר דהטעם משומם דכתיב ומתו בו כי יחולחו וכיוון דחלליה איתחיל. ותירץ, דמה דאמרין הטעם דאיתחיל השמן על ידי סיכת הכהן קשיא, במה התרתו סיכת הכהן, הא עדין ראוי לסוך בו. אלא ודאי דעיקר איסור תורה באכילה ושתייה דוקא, וסיכה הוא דרבנן. ולהכי כיון שנמאס מאכילה ושתייה על ידי סיכת הכהן, שוב לא גורין בהיא איסור סיכה, וקרא אסמכתה בעלמא.

ד) תוס' דה מנין וכו', תימה לי אמאו איצטראיך הש"ס וכו'. השיח יצחק ביאר דקושיתם הכא על פי מה שכטבו בידיבור הקודם, דכל העינויים חזן מאכילה ושתייה מדרבן הם וקראי אסמכתה בעלמא.Adam כן סגי לרומו סיכה בקראי דותובא כמו בקרבו וכו'. אבל אם סיכה מדאוריתא לא קשיא, דאפשר לומר עדיף לגمراה להביא פסק דוסוך לא סכתי שהוא מפורש יותר.

[בא"ד, ולא גורין מהתם דדילמא חד משאר עינויין שעשה הוא אסריין. דבריהם לכואורה טותרים למה שכטבו לעיל (עו): דה ומגלא בתירוצם, דליך לאוקמי לקרא דסך לא סכתי אלא בסיכה. (א.ב.)]

ה) גמ', אמרו לי אי לא עברת וכו', הקשה בתוספתה يوم הכליפורים, מה שיר לומר שלא יעשה השילוחת הרי באופן זה היה נגען, וביאר שזה מה שהביא את רשיי דה"ה לא עברת, לפירש, והיינו מצדיקים אותו לומר דזה הוא את הדבר וכו'. והוא פירש, על פי מה דאיתא במדרש ריש פרשת אמרו, דגבrial אמר לכרוב אני אין לי רשות ליכנס למחייצתך, אלא עשה עימי צדקה ותן לי גחלים שלא אכווה. (ואף בגבrial היהشرو של אש, אש של מעלה שנייני, דיש אש אוכלת אש מבואר לעיל כא). ולפי זה אפשר לומר שהקב"ה רצה שגבrial יבין שמדובר בדרך ערמה כי מצווה לו מה שאינו יכול לקיים (דהרי ישраф), ולא יזרוק הגחלים. וכל זאת רק על מנת שייאמר הנביא לישראל צווי זה לגבrial ויתיראו ויעשו תשובה. וגבrial טעה בכוננת השם יתברך, וביקש הגחלים מהכרוב, וזרקם ונשרף המקדש. ונתרפה מה שנאמר לו אי עברת ולא עברת. וההרשב"א ביאר שהמלכים המלמדים זכות על ישראל אמרו אי לא עברת וכו', והמלכים המלמדים חובה אמרו לא עברת כדרקדר, ונמצא שכל צבא השמים הסכימו להוציאו מאחורי הפגוד.

ו) גמ', איתיה לדובייאל שרא דפרטאי. המהרש"א ביאר דנקרא כן על פי מה דאיתא בעבורה זורה (ב): שהפרטים דומים לדוב לפיה שהם מסורבלים כドוב.

כתב, דנחקרו בזה הרמב"ם ור"ת, שיטת הרמב"ם בפירוש המשניות (ngeim פ"ד, מ"ז). וביד החזקה (פ"ט מתומנת צרעת הי"ב) דריש הינו לישב ממש ולפי זה הגמ' שפסקה דלית הלכתא ברב יוסף הינו בתורת, שלא בעין ישיבה ולא בעין עד צוארה. ור"ת (ספר הישר תרכ"ב) מפרש, דריש הינו עמידה (עיין שם). והשיח יצחק כתוב דאך דaicca סכנה לטבול בנחל זה באופן הרגיל, הכא אייריו בטבולת בעידי הנهر ובמקומות דליקא סכנה, או שתקיף עצמה במשהו במקום טבולת.

ג) התוספות ד"ה מכאן וכו', שאלו וכו' והשיב קל וחומר מגעה. כתוב הגבורה Ari, דהאי קל וחומר ATI דוקא לענין תרומה וקדשים, אבל לא להיתר לבולה דזה אינו עניין למגעה. ולפירוש ר"ת דנפקא אין מדריכיב מי נדה" ודרשין מים שהנדה טבולת בהם, יש לומר, דמדשביק קרא לוב ושאר טמאים ונקט נדה משמע, דאייריו بما שהנדה יתריה על כל הטמאים והינו טבילה לבולה, לטבילה לתרומה וקדשים ילפין بكل וחומר מגעה.

ד) גמ', רביה מצטנן בינווקא. כתוב הרש"ש, דהיה נראה לו לפреш דינוקא הינו עוף, וכדאיתא ביחסוקאל (ז"י) "ראש יניתותיו". אמן השולחן ערוץ (תריג, ט) כתוב, דהינו תינוק, ובטללה דעתו.

ה) גמ', דפלחרא אידי ואידי אסור מושם דמיוחל שחיל. כתוב הרמב"ם (פ"ג) משביתה עשור ה"ד לא ימלא אדם כל' חרש מים ויצטנן בו וכו'. בנחל זה התוספות יומם הביטורים, דין לדיקן דנקט לא ימלא, דחסר מותר דהא איתא הכא דבכל' חרס אפילו חסר אסור. דהא מדיחיב טעמא מפני שהמים נועלם מלפני, הינו דאיפלו בחסר אסור. אלא הא דנקט לא ימלאathi לאפוקי מסברת יש אוסרים שהביא הטור (תרי"ג, ט') דכל' חרס, איפלו ריקים אסור, לפי שבולעים הרבה וכשמצטנן בהם פולטים מה שבלווע וחшиб כמו רחיצה.

ו) גמ', מטחת היהת לו וכו'. הרי"ק (ב). גרט ערבת תשעה באב מבאים לו מטחת ושורה במים ומנקה בה פניו ידיו ורגליו, לאחר מעבירה על גבי עינוי ואני חושש, ובוים הכהפורים גרט בגירסה שלפנינו, וכן גרט הריא"ש (תענית סימן ל'ח) והוסיף שם שבתשעה באב מוציא המטפה מהמים. וביאר הבית יוסף (או"ח תקנ"ד, ד') דאי אפשר להוציא המטפה בלילה מתרי טעמי א', שעל ידי שנגע במים עבר על אישור רחיצה, ועוד, בשעה שמווציא בלילה עדין המים נוטפים והוא רחיצה בשעה שנקנה פניו ידיו ורגליו באותו הלילה.

ז) גמ', איפכא אמרת לן ואותיבנק סחיטה. התוספות ישנים בר"ה איפכא ביאר, שבתשעה באב יש להוציא יותר מיום הביטורים, מושם דדרבי סופרים צריכים חיווק יותר. והרא"ם הורוויז ביאר, דבתשעה באב יש כמעט בהנאה בכל מאי אפשר. ובהעמק שאלת (סימן קס) ובמרומי שדה כאן ביאר, דסבירא לה שעניינה רחיצה ביום הכהפורים מדרבן וכמו שכתבו החוס' לעיל (ז), ד"ה דתנן, ובתשעה באב הוי דברי קבללה דאיתא בזכריה (פ"ז, ב') ששאלו "האבהה בחודש החמישי הנזר כאשר עשית זה כמה שנים", ופירש בתרגום יונתן, ששאלו האמנע מתפנוקים והינו לעלי אותן.

ח) גמ', ופשט ליה הלכה ברשב"ג. כתוב הר"ח דהলכתא ברשב"ג, הויאל

פני שכינה. אמן הרמב"ם (פ"ז מותפילה ה"ח) כתוב, דט' באב ויום הכהפורים שאין בהם רחיצה איןנו מברך על נטילת ידים. ובשו"ע (או"ח תורי"ג ס"ב) פסק לבך. [זעיין בהגחות הגר"א שם, ומשנה ברורה תקנ"ד ס"ק כד וצעריך עיון].

יב) גמ', מדריחה ירידה וכו', מושם שבתא. עיין רשי"ד מה מדריחה ירידה, ולהabil בשתי ידים וכו', מושם שבתא. הקשה השפט אמת כיון ד אסור להחיד שתי ידים ותוס' ד"ה מושם שבתא. הקשה השפט אמת כיון ד אסור להחיד שתי ידים איך יכולו לנזר עליו שיטול. עוד הקשה,מאי טמא דשמי לא רחץ לטכנה. ולכן פירוש (ולכן פירוש (ולא ברשי"ו ותוס'') דשמי לא החמיר במאה שלא רחץ, יידי, אלא דהחמיר שלא להabil כלל אפילו באופן שהיה יידי רחצתו, כגון שהוא מלוכבות ורוחצים, גזירה דלאו אתי למיכל. [זעיין בביה יוסף או"ח (תרטז א) בשם התרומות החדשן, ודרכו משה (תריד, ב) שדנו בזה], וחכמים סבירו דליקא למחיש להכי וגورو עליו להabil בשתי ידים כשהיו רחצתו.

יג) גמ', עובר עד צוארו במים ואני חושש. כתבו התוספות ישנים (דר"ה עבר), דהא דלא חישין הכא מושם סחיטה הוא דכיוון שלא התרת לו אלא על ידי מלובש זכור הוא, וכמבעור בביבצה (יח). גבי נדה הטבולת בגדיה, וכן כתוב הריטב"א בשם ר"י, והוסיף דהא דלא חיב מושם כיבוס, דשריתו זהו כיבוסו, דרך לכלך מותר. והתוספות ישנים תירצוו, וכן תוס' שבת (קי"א): ד"ה הא מסוכרייא, בתירוץ א', דוקא היכא דaicca טיפת דם או טינוק אמר שריתו זהו כיבוסו. עוד כתבו בשם ספר הישר דברדים המתככבים ב Maher אסור, ואלו שעריך לטrhoה בהם הרבה בעין שלנו לא חישין לך, ובבכי מיירי הכא.

יד) גמ', איביעיא להו הרב אצל התלמיד מי. כתוב המשנה ברורה (סימן ש"א סקי"א) בשם הט"ז, שאם הוא תלמיד שעריך לו רבו מצד חריפותו או חידודו, או שיש לו שימושות מגודלים אחרים מותר לו לעבור בנהר דעל כל פנים גדול ממנו בכמה דברים, והביא בשם התוספת שבת שאסר בזה.

טו) גמ', יכול יעבירנו בסיחוי ת"ל כי באו מי שחוו. העיר הרש"ש, דהכא מבואר שאסור לעبور בשיט אוף שראו לשוט, ומשום סכנה. וברשי"י ביחסוקאל פמ"ז ה') כתוב, דמי שחוו הינו מים שעריך לשוט בהם ולא עברם ברגל שלא ישטפוו.

טו') גמ', מעין היוצא וכו' בתחילת דומה לקרני חגבים וכו'. בירושלמי (שקלים ז). איתא, מבית קדשי הקדושים עד הפרוכת לקרני סילוי וכילוי, מן פרוכת עד מזבח הזהב לקרני חגבים.

דף עח ע"א

א) גמ', כיון שמניגע לפתח בית דור נעשה בנחל שוט甫 וכו', בירושלמי (שקלים ז). איתא ר"ש בר נחמן בשם רבי יונתן מבית דור ועד יושבי ירושלים כשרים לנדה ולהחטא מכאן ואילך מי תערובתה הэн כשרים לנדה ופסולים למי חטא את, אר"א מבית דור ועד יושבי ירושלים כשרים לנדה ולהחטא מכאן ואילך מי קטריפיות לנדה ולהחטא.

ב) גמ', מכאן רמז לנדה שרצויה לישב עד צוארה במים. הרא"ם הורוויז כתוב, דנקט דוקא לישב, דבעמידה אי אפשר דאייריו בנחל וסכנה ההוא. ועל זה רמז קרא וכותב ולירושבי ירושלים. והעמק שאלת (אחרי, צ, ג, יג)

בשבת הוא משום דמיישלך, ולפי זה הטעם בדבר פסול לחיליצה, משום דאיינו מגין, ואთיא אפיקלו כרבבי מאייר. אלא על ברוח דאביי סבר דפליגי, אי חשוב מנעל או לא, וציויר עיון. ובגהות רב כי יצחק אמר ביאר, דהתוֹס' מקישים על ר' ר'י, דמשמעו מדרביו שהוצרך לומר דסלקה דעתך דמקשה דפליגי אם הוא מנעל או לא, מחייב קושית רבינו שמשון. ולולי דבריו היו ניחא ליה לפרש דפליגי האם חישין דמיישלך ואתי לאתיו או לא, והקשו מיי משני.

יב) גמי' תינוקות מותרים בבלון וכו'. וברשי' ד"ה הא מותרים וכו', שאמם בא לימליך אמורים לו האכילחו ורחווץ אותו וכו'. הקשה התוספotta يوم הciporim, איך התירו לגודול לרחווץ ולסוך את הקטן, ולהלא הגודול עצמו נהנה מאותה ריחיצה וסיכה. ותרץ, דיעשה באופן שלא יהנה, כגון שירוק המים מרוחק על ידי כל', והסיכה יעשה על ידי בגד. ואין לומר דאפילו נהנה מותר בין שאין מכון, דהא לעיל (ע'ו): אסירין לרבע נהר בנהר להקביל פנוי תלמידו, אפיקלו דאיינו מכון. ואמנם הטור (תרט"ז, א') כתב בשם רביה יהודה, שמותר לומר לגוי לרחווץ התינוק אפיקלו בחמץ שהוחמו בו ביום. וכותב (שם) הבית יוסף דהוא עצמו אסור לרחווץ את התינוק מפני שננה על ידי הריחיצה. והב"ח חלך, ותחילה פירש דמותר אף לישראל לרחווץ התינוק, ומה שננה מהריחיצה هو כמו שרוחצת אשה ידה אחת ואני החושת, משום דכל ריחיצה שאינה של תענגוג שרי. והכא דהינו ריביתיה דתינוק לא שנה. עוד כתוב, (וכותב שזה עיקר) דכונת הטור, שמותר לומר לגוי להבעיר אש ולהחכם חמץ ביום הciporim כדי לרחווץ את התינוק, ולכתחילה אסור לישראל לרחווץ בעצמו את התינוק במים אל', משום מעשה שבת, בין שאפשר לרחווץ על ידי הגוי. אמן הרמ"א, שכותב דמותר לומר לעובד כוכבים לרוחץ ולטובן. נרא דסביר כהבית יוסף. ולענין הלכה, כתוב המשנה ברורה (ס"ק ג') דעתשו שאין נהגין לרחווץ ולסוך את הקטן בכל יום, אין מניעת הריחיצה והסיכה נחשבת לו לעוניו, ואין לרוחצו ולטובו אפיקלו על ידי גוי.

יג) גמי', אל' בדנתニア אין מונען בתכשיטין מן הכללה כל שלושים יום. הקשה השפט אמתה, מנגן לאחר שלושים יום אין עליה שם כל', דלמא לאחר שלושים גמי' כל' היא, והוא דנקט התם ל' יום הוא משום דשיעור או יכולות הוא ל' יום. ובאמת רשי' בתובות (ד) ד"ה שלושים יום כתוב, דכל שכן לאחר שלושים. והמגן אברהם (או"ח טרג, יב) תמה על רשי' מסוגין, והניח בצריך עיון. והשפט אמתה תירץ, דהთם אירינן לעניין או יכולות י"ב חדש דבר ואם, ואמרה הגמי' דasha דרישות בעלה עליה מותרת בתכשיטין, וכותב רשי' כל שכן לאחר שלושים יום, ולא משום דאף לאחר ל' נקראת כל'.

דף עט ע"א

יא) גמי', בכובחתה שאמור בגרעינתה. פירש רשי' ד"ה בגרעינתה, הא דקתני מתני' וכגרעינתה וכו'. ועיין מה שהקשו בתוס'. והמרומי שדה כתוב, דנראה שרשוי מפרש כפירוש העורך הובא בתוס' ד"ה כותבת, ובאופן אחר. אי נימא כקובחת ובגרעינתה דהינו שהගען עדין בה. דהינו שימושים כמוות שהיא ללא לדוחק הבשר, וכאלילו במקום הגרעין יש אוכל. אבל אי נימא דכובחת ללא גרעינתה, הינו הבשר באופן שהטיסרו הגרעין ממנו, אם כן צריך לחשב ללא האויר ובדוחקת הפרי.

ותנן סתמא כוותיה (בגנוגים סוף פרק שני) כל הבכורות אדם רואה חזץ مثل עצמו. והמהר"ט אלגאזי (בכורות פ"ד אות ל'ב, א') כתוב, דיש לדוחות דהתם אייוי בישראל מומחה הרואה בכורות, והאי דאיינו רואה בשל עצמו משום דشورת הדין הוא לכל איסטר דאיתחוך איסטורו בשם שעדר אחד אין נאמן להתיירו, אך אין הבעלים נאמן להתיירו דקרווב אדם אצל עצמו, והוא הדין הכא בבבhor שבא לממר דמום קבוע הוא ולהתיירו מחזקת איסור, אבל בהן שחושור בדבר אפשר דאיינו נאמן גם בשל חבירו.

דף עט ע"ב

ט) גמי', לעולם דכ"ע מנעל הוא. פירש רשי' ד"ה מנעל הוא, הילך ביום הciporim אסור אבל דהיטני ודוחוצה לאו מנעל הוא. הרי אסר קב הקיטוע שהוא של עץ ביום הciporim, והתיר לרהיטני והווצה. וכן דעת הרמב"ם (פ"ג משיבות עשור ה"ז) וכך נפסק בשולחן ערוך (תרי"ד, ב'). ודרעת הרי"ף (ב. מדפי הרי"ף) שככל דבר שאינו של עור מותר. והקשה עליו הבעל המאור דמסקנא דהכא לא כוותיה. והרמב"ן במלחמות תירץ, שאמנם רבינו יוסי ורבי מאיר סבירא להו דבין של עץ ובין של קש فهو מלע, והני רבנן דנפקי בשל שעם וכן, סבירי ברבן דרבי עקיבא בשbeta (ס"ו). דהוא רביה יוחנן בן נורי, גבי סנדל של סיידין דלא חשיב מנעל. והר"ן (דף ב: שם) ביאר, דשיתת הבעל המאור, לכל מיידי דמגין מנעל מיקרי אף על פי שאינו מעור, ואף הנהו דהיטני והווצה.

ו) שם, הר"ן (דף ב: מדפי הרי"ף) הקשה היכי נפקי רבנן במנעל של שעם וכל כהאי גונא, בין דסביר מנגע לאו חשיב מנגע אמר כן משוי הוא, ואסור לצאת בו ביום הciporim דקיים לאן דיש עירוב והווצה ליום הciporim, מבואר בבריותות (יד). וכן הקשה הרמב"ן בחידושו לשbeta (ס"ו). והרמב"ן תירץ, דבאמת לא יצאו בסandal של שעם ביום הciporim, והתירו לנעל אותו בבית, ולשון ליצאת לאו דוקא. אלא לפי שתפסו לשון זה בתענית ציבור, אמרו כן ביום הciporim. אי נמי, לומר שהוא מותר לצאת בהם בפנוי רביב, דלא באו אלא להתר איסור נעילה. והר"ן תירץ, דהא אמרין דמידי דלאו מנעל הו משוי ואסור לצאת בו, הני מיili בשbeta דכיוון שהמנעל מותר בו, אם כן כל מה דלא חשיב מנגע הו משוי ואסור לצאת בו. מה שאין כן ביום הciporim שהמנעל אסור, ודרכן של בני אדם לצאת בסandal של שעם ושל עץ, לא חשיב משוי אלא במנעל, ליום הciporim. ואין להקשוט מكب הקיטוע דאסור ביום הciporim, דלאו אורחיהיו דשאר איני שי לילך בו. עוד כתוב בשם איכא מאן דאמר, דמה שהתריר רבנן לצאת בהם ביום הciporim לרשות הרבים, הינו דוקא הני שאינם דומים למנעל בכוורתן. אבל מנגע גמור אף על פי שהוא של בגד מותר רק בתור ביתו. והוכיח כן מיבמות (קב). וכן הביא הרא"ש (סימן ז').

והרבנן נתנאל (ז) כתוב, דהטעם דלא ליתי לאחולפי במנעל גמור.

יא) תוס' ד"ה הקיטוע וכו', ואית ביוון דמעיקרא ס"ד דעתמא דרבבי יוסי וכו'. ביאר מהר"ס א"ז דודאי הסלקא דעתין דהמקשה היהת דעתמא דרבבי יוסי משום דלא חשיב מנגע אלא של עור, וכדבריהם התוס' לעיל בסמור, והכא דכתבו מעיקרא כוונתם, על תירוצא קמא דאביי, דאייהו נמי ודאי סבירא ליה כדרטיכון הכא דעתמא דר' יוסי משום דלמא מיפסיק. והקשה הגרא"ס בגלוין הש"ס, דאכתי קשה היאך אמר אביי מדסיפה רבנן רישא נמי רבנן, הא לרaben דהינו רב' יוסי לא מציריך עור, והוא דעתרי בקייטע

VIDIMI SHNIOT VOFOLIN AT HATRUMA AFILU BPFHOT MCBITZA MKBL TOMAH. VOMA SHLAACH HACHMIR BNITALIT YUDIM VOSHTAFK BMFHA, AF UL PI SHMKBL TOMAH BBL SHOZO. PIRSH BBI'OR HAGRA'A (AO'CH KNYCH SK'Z), MSHOM DA'INU MKBL TOMAH MADARORIYATA CMBOAR BTOS' FSECHIM (LG): DR'H LA'IMTA, VEN BEN BI'AR HAGRA'A BHDISHO. VOTHSFTA YOM HACIPURIM PIRSH [DLEA CRSHI VOTOS'] DR'B HADOK NAG RIK B' KOLOT SEBALO CHON L'SOCHE VELA BIRK ARCHO. ABEL MAH SELA NETUL YDVO HOA MSHOM DSGI BCERIKET MFPA MSHOM DHATHIRO MFPA LA'OCALI TRUMA, DR'B CHADOK HAH CHZON VAO'CAL TORUMA, AO YTAKN DHAYA CHOLIN DNISHTAH YUDIM DCHOLIN NAMI MSHOM SRF TORUMA NTAKNA, VCSHITAH HROMB'M (PZ) MBRCOT HAH (CH) SHMTIR LKTCHALAH CRICHT MFPA, VUYIN SHM BHASHGET HRA'AD, VONOSHAI HACILIM SHDRNO BKOSHIYTO.

ט) TOS' DR'H VELA BIRK ARCHO, ZOYT DIROSHLMI ZIT KATN MZHIT BINONI HAH. HAKSA HORS' SH AM CN LMHA HOCUR BI'ROSHLMI LOMER SHAIN CRIK LB'RK ULIO MFPNI SGUREINTHO MMUTTO, HRY GM UM HGRUNIN AIIN BO COYIT BINONI. VOTIRZ, SCHCOUNOT HTOS' LOMER SHAOA NHASHV ZIT KATN CLPLI HAH ZIT HGDOL SHOHCHR BBVBLI, ABEL BI'ARO UD DHOA ZIT BINONI VDHO SAMORO ZIT BINONI HAH. VEHURUK LNR (SOCHE CO: DR'H VELA BIRK) BI'AR, DODAI UM HGRUNIN HAH BO YOTER MCZIT BINONI, RK MAH SHARAOI BO LA'ACILLA HAH FCHOT MCZIT, VLCN MTHCHILA SHSBR HIROSHLMI SHMSHOM SHI'UR ACILLA CRIK LB'RK, HAKSA HRY HGRUNIN SHAIINO RAOI LA'ACILLA MAMUT MASHI'UR, VOTIRZ LO RBY YOCHAN, DMSHOM BRHIA BIRK VZCRIK LGURUNIN CDI SHI'AH SLIM.

ו) BA'D, VLFUNIN SHTHA NARAH SHMBRCIM ACZOTIY YIN LA'ARHO UL HAGFN VUL PRY HGFEN. HRA'A'SH (BRVCOT PZ SOF SIMON C'D) CTB, DRBVNO YCHAK NSHTAFK HAM SGI BCVIT AO BEININ BCVITA, UCL CN TOB LIYHOR SHISHTAH FCHOT MCZIT AO RBYUT LHSHTALK MN HSPK, WCCTB HBTY YOSF (AO'CH SIMON R'DI DR'H OM'M) RBYNO VUD MSTSHPKAYA) DZCRIK LMR, SHHRA'A'S SBR DSHTUR RBYUT SHWA BCVITA, HLCRK MSTSHPK BRBVIUT MN HSPK. VHMUDNI YOM TOB (SHM OTM M') CTB, SHNRAAH LO SHCRIK LHAGHA BDRBI HRA'A'S ROB RBYUT DHOA SHI'UR A DATUMTA BOS SHL CHIVOB VENHICH BZCRIK UNIN. VHRMB'M (PZ MBRCOT HIG) CTB, DBUVIN RBYUT DZOKA.

יא) BA'D VACCA LMAAN DAMER BPFRK URBI PFSCHIM DLUNIN KIDOSH LA'BEI MLLA LGOMIYO VCO'. RAYT HTOS' CRICA UNIN, DHARI HAI MAAAN DAMER SBIRIA LIYA DKIDOSH LA'BEI SHI'UR CLLL ALA SGI BMASHO, ABEL BMKOM DBUVIN SHI'UR MORDA YODA DBUVIN MLLA LGOMIYO. (A.B.)

יב) BA'D, SHM. HTOS' BBVRCHOT (MT): DR'H RBY MA'IR CTB, DLUNIN SHTHA YSH LCHMIR VLB'RK ULIO AFILU BPFHOT MMLOA LGOMIYO. VOTHSFA HAGRA'A BGLINN HSH'S (SHM) HA SPK BRVCOT LHKL. VHNMOKI HAGRA'B SHM CTB, DHARI LSHITTO, DCCTB BBVRCHOT (IB). DR'H LA', DGBI BRCHA RASHONA BEININ LCHMIR MSPK, MSHOM DA'SOR LIHNGOT MN HULM HAH BLA' BRCHA.

דף עט ע"ב

יג) GMI, HA BCVITA BEI SOCHE, VAI S'D BOTHSFA HAH SHAMORO VTIORA MCBITZA VCO'. HKSHO VOTHSFTA YSHNIM (DR'H HA BCVITA) MAI KSHIA, L'ULM VOTHSFA HAH YTHRAH MCBITZA, VELA NDIK MOTHATM HA BCVITA BEI SOCHE, ALA HA BCVITA BEI NTTILAT YUDIM VBRCHA, KM SHDIKHA HGRUNA BSOCHE (CO).

VOTHSFTA YOM HACIPURIM PIRSH COVNT RSH'Y, DSTHM TMIRIM HACOL UZEMO PFHOT HGRUNIN, VCDAMER RB PFAA LKMEN (BEMOD B'). VMBUIA LIH LRB PFAA AI CMOWA VCGREUNITHA YIH, AO DLMA SMUSHURIM SHI'UR HCHOTBTA UZEMMA LLA GRUNITHA. VOMA SHHOCIR HTANA CMOWA CGREUNITHA HAH YINNO SHI'AH MACCL HCHOTBTA SHI'URAO RBAH CGREUNIN.

ב) TOS' DR'H BOTHSFA VCO', VNRACH LI VCO' VCGREUNITHA DKNTNI VCO' VUDR GRENIN ACHD BLA VOTHSFA. HKSHO VOTHSFTA YOM HACIPURIM HA LPIROSH HTOS' LA' ATI SHPIR HA ADAMER LKMEN BSMOKR LA' ASHI LA' MBUIA LIH HA DR'B PFAA GSHE AITMER, CL CMHA DGSA. HICKN MONCH BLSHON HAH VOTHSFA VSHNI GRUNIN, VAMS NDHOK VNDAMER DPFSHITA LIH DCHOTBTA GSHE HAH YINNO USM HGRUNIN VCSHAMER VGRUNITHA HAH YINNO GRENIN SHNI, UDRIN YKSHA DADM CN VOTHSFA HAH YINNO SHI'URAO RBAH. VBGMRIA MSKNN LKMEN LPIROSH DSHTUR ACILIT YOM HACIPURIM HA PFOHOT MCBITZA VOTHSFA VBI'OR VBI'GRUNIN PSHITA SHHOA YOTR MCBITZA.

ג) GMI, RB PFAA LA' MBUIA LIH HA DR'B ASHI. HTBVAOT SHOR (YD L'B, H) BI'AR, DHGMRAD IDUA SRB PFAA LA' RACHA LMI'BU BI'AY DR'B ASHI, VHOA HDIN BCL MKOM DKA'AMR MOR LA' MTHRZ CMR.

ד) GMI, AMR R'B YHODA VOTHSFA HAH SHAMORO VCO'. CTB HSHIA TZHK DODAI DR'B YHODA YDU MTHNITIN DBRCOT (MA). SHAHVIA HGRUNA LKMEN (BEMOD B') DLRBVI YHODA MZMNIN UD CBVITA VMPRSHT HGRUNA MSHOM DHOA SHI'UR SHBIVAH, VMMILIA YITHOBI DUTA HAH BPFHOT MCBITZA. MCL MKOM SBR DTUMO HAH MSHOM DCHOTBTA HAH SHI'UR HSHOB LBRCHTA HMZON, VLGBI ACILLA BH YOM HACIPURIM TLIA BI'TOBI DUTA.

ה) GMI, VIKOM LHO LRBNN DR'BCHI MTHBABA DUTA. HKSHO SHFT AMTA, HRY SHI'UR VOTHSFA MHLCNA LMSHA MSINI VHDIAK AMRA HGRUNA KIM LHO LRBNN. VOTIRZ, DCYON SHHSTFPKA HGRUNA CMHA SHI'UR VOTHSFA AI BGREUNITHA AO SLA BGREUNITHA, AMR DKIM LHO LA'OTN RBNN DMSTSHPKA DRBVAH MHN SHHOA HSHTUR HAH YINNO MSHOM DCHOTBTA DUTA.

ו) GMI, SHM. BZCRK YCHAK (CH'B SIMON) HOCICH MTSOGIN DSHANI YOM HACIPURIM MSHAR AISORI ACILLA, DBSHAR AISORI ACILLA HAI'STOR HAH UL MUSAHA ACILLA, MOH SHAIN CN YOM HACIPURIM HAI'STOR HAH BYISHOB DRUTA. VLPFI VHA AM HAH AFPSR SHI'AH HAH LA'ACOLL ISHOB DRUTA AFK LA'ACOLL HAH MTAHIV. VBAH PIRSH HA DA'ITA BI'ROSHLMI TROMOT (PZ H'A) DA'IF RISH LKISH HSOPR DRHUTI SHI'UR AINNO ASOR MN HATORAH, MZNAH BI'YOM HACIPURIM CYON DZOK NMLK LA'IZTRUPFI. VLPFI VHA CYON DBUVIM HACIPURIM HBL TLLI BHCHZAT HACILLA, AFK BA'OFN SHACL HZI SHI'UR VLA HAH DUTA LACCOL UD, VACHR CRK NMLK VACCL UD HZI SHI'UR VZCRF HSHI'UR, AMRINN DHA CHIB DHA AICCA YITHOBI DRUTA. VBMNCHT HINUR (MCZOOH SH'I) SCHTB DLA' CHOCIR YCHAK.

ז) GMI, SHM. BSHOT HLCOT KTNOT (CH'B SIMON PFB' - PFB'H) DZ, DCYON DBUVIN YTHOBI DRUTA HA MIM AIIN BHM YTHOBI DUTA. DZYIN BPLRSH HMDNIMI LHRMB'M (UIROBVIN PZ) SCHTB, DHAA DZIN MURBVIN BMIM HAH MSHOM DLA ZINNI, VAIIN BHM ALA HRCHKT HNZK SHHOA HZMA, (VUYIN SHM SHAHARIK). VHMGAH MPFHOT SHM CTB DZOTHA TSUBHA ANNA ALA LFPLPOLA. VBTFAARTA YSRAL (AFIRKIN OTT YZ) CTB DLUNIN SHTHA CL HRA'ON AFK DLA' ZINNI CHIB.

ח) GMI, NTLI BMFHA. VUYIN RSH'Y VOTOS' DR'H NTLI BMFHA. VBSH'Y CTB, CH)

אות ט"ז]. והרא"ם הורוויז תירץ, קושיתם על רשיי, דכיון דמסקין דכותבת החובה מככיזה, אם כן אפשר לפרש מעשה דרבנן גמליאל בפישטו, וכן מעשה דרבנן אלעוז בן שמעון ולא אידי ביירות, ופירות בעו סוכה ומאי מני תרגימא פירות.

יט) גם, מדליגנחו וכוי שיערו של זה לא בשיעורו של זה. הקשה התוספotta יומם הcipטורים שבתחיללה קאמר ששואר מיותר ולבטסוף אמר שהראיה היא מדליגנחו רחמנא ולא מיתורה, וכותב דבריצה (ז): מסיים בלשון שפתח, שאור דכתב רחמנא למה לי וכו'. וכן נראה מדברי רשיי ד"ה שיעורו שכך הגירסה.

ב) רשיי ד"ה שיעורו וכו', על ברחר וכוי Dai לא כתבייה ומחרץ הווה אמיןאי די. כתוב התוספotta יומם הcipטורים, דנראה מדבריו Dai לא כתיב אלא חמץ הווה אמיןאי שחמצץ בכתובות שאור דילפין מיניה נמי בכחות בתודת מדרין די. והקשה, מנא ליה לרשיי זאת, אדרבא Ai לא כתיב אלא חמץ הוויי אמיןאי שחמצץ בכויות ושאור דילפין מיניה נמי בכזית, והשתא דכתב התורה תרוייוויל פין דשאור בכויות וחמצץ בכחות בתודת.

כא) Tos' ד"ה לומר לך וכו', מכאן קשה וכוי אמאי מספקא ליה וכו'. המהרש"א ביאר, ודודאי אם שיעור כותבת כביצה אין להקשוט נוקמא אג��רת, אף דగורגרת פחות מככיזה, בין דמצינו שיעור כביצה גבי אוכל. וכadamrinן לעיל דהיכא דאפייקתיה מכזית עדיף להעמיד בשיעור של יומם הcipטורים, דהוו נמי מיידי דאכילה. אבל Ai כותבת איינו כביצה ולא שיעור דיום הcipטורים עדיף דנוקמה אג��רת.

דף ע"א

א) גמ', שינוי הכתוב ממשמען. מבואר שישוועין דאוריתא, הקשה המהרי"ץ חיota, הא לקמן אמר רבינו יהונתן שיעורים ועונשין הלכה למשה מסיני. ותירץ, דשייעורים עצמים מהלכה למשה מסיני, אבל בפרטם אייה ליום הcipטורים ואיזה לבלי יראה ניתן לחכמים, וזה ביאור דברי הגמי' ושינוי חכמים בשיעורן.

ב) גמ', אוכל הבא מלחמת אוכל ואיזו זו ביצת תרגולת. ולכארה ממשמע דביבה אוכל ולא משקה, ובאו רשות (פ"ה מטומאת אוכלן הי"ג) דין זהה, והוכיח גם מביצה (ג) דהוה אוכל, ונפקא מיניה לשיעורא Ai מהשבדין לו שיעור אוכל או שיעור משקה, ועיין בשו"ת חותם סופר (יו"ד סי' יט') שהביא ראייה דאוכל היה.

ג) גמ', ואימא גדי, הקשה התוספotta יומם הcipטורים מדווע לא הקשתה הגمراה ואימא עגל שהוא גROL מגדי. והשיח יצחק תירץ, דבכל גדי יש עגל וכבש כמבואר בחוילין (קידג').

ד) גמ', ואימא ביצת בר יוכני, תפסת מרובה לא הטסת. הקשה התוספotta יומם הcipטורים, לפי מה שכתו התוספotta לעיל (עב). ד"ה נعتبر, דהא אמרין תפסת מרובה לא הטסת דוקא היכא דבעין למץלו לחומרא. אבל בלאו היכי אמרין תפסת מרובה תפסת. ואם כן היכא ליא מא נמי תפסת כדי להקל. [אמנם הגרע"א בחודשו אටוספות (שם) תהה, דادرבה מדברי התוספotta שם מוכחה, דזולין תמיד לחומרא ולא תפסת למרובה, ועיין שם שהאריך]. ותירץ, דהיכא לא תפסת המרובה משום דהוי דבר שאין לו סוף וכמו שכתו התוספotta (שם) גבי חושן ואפוד. ומשום היכי נקטה גמי' ביצת בר יוכני והוא כמשל, דמצינו שטיבעה ס' כרכבים ושיברה ש'

והניחו בצריך עיון. והשפת אמת תירץ, דמשמע מהמשנה שסמכה מעשה דרבנן צדוק למה שהחמיר רבנן גמליאל על עצמו, דאיתו לפוגוי עלייה, וסביר דאין ציריך סוכה בפחות מככיזה, הא כביצה בעי סוכה. דהיינו דשיעורא דשתאי כותבות פחות מככיזה.

יד) גם, השתה שני כותבות بلا גרעין לא הוא כביצה. הקשה הגברות ארוי Mai קשייא, הא יש לומר דשתי כותבות סתמא بلا גרעין לא הוא כביצה, אבל כותבת הגשה בגרעינתה הויא יותר מככיזה. ואם תאמר דהוא מה שתירץ רב רימיה, איך אמר רב פפא על דבריו, הינו אמרי אינשי וכו', שלא חילק בין כותבת הגשה לכותבת סתמא, וממשמע דכונת ר' ירמיה לישב אף Ai לא אירין בכותבת הגשה. ותירץ, דלטלקא דעתך דמקשה דהאוכל יתר על הגערין, אפילו כותבת הגשה עם הגערין אינה יתרה על ב' כותבות بلا גרעין. ור' ירמיה חידש לו דהגרעין גדול יותר מהאוכל. אמונם לפוי זה ציריך לומר, דמה שאמיר רב רימיה כותבת הגשה וגרעינתה הויא יתרה מככיזה, לאו דזוקא הגשה אלא הוא הדין כותבת סתמא, אלא איידי דנקט המקשה כותבת הגשה نقط איזה נמי הכל.

טו) רשיי ד"ה אם השלים, י"ד שעודות וכו' לדברי ר' אליעזר. התוספotta יומם הcipטורים העיר דבסטוכה (כו). איתא, דחוור בו רב ר' אליעזר, ופירש (שם) רשיי בד"ה חזר בו, דסביר בחכמים דלא בעין י"ד שעודות, ופליג עלייהו רק بما דסביר שיש לטעודה דילל י"ט ראשון תשולמין. אמונם תוספotta (שם) בד"ה חזר בו פירשו, דחוור בו רב ר' אליעזר ממה שמצויר סוכה, ולעולם מציריך י"ד שעודות, ופירש רשיי כאן איזיל כפירוש התוספotta שם. זומה דבעין הכא סוכה, הינו דכון שיש חיזב לאכילת שעודה, מילא עלי לאללה בסוכה. אבל לא סבר Dai אין יכול לאכול בסוכה (כגון בירדו גשמיים) יהיה פטור כמו שסביר ר' אליעזר בתחילה] ובהערות מהגרי"ש אלישיב הביא בשם הנחלת דור (בסוף סוגיות טעם בעיקר) שהביא בשם הגר"ח מוואלאזין, שמצויר שרשי"י כותבת פירוש אחד במסכת אחת, ופירש אחר במסכת אחרת כדי שיתקיים הדרבים יותר.

טו) גם, Mai מני תרגימה פירות. כתבו התוספotta ישנים בד"ה Mai, דאף דפירוט לא בעיא סוכה, מכל מקום יכול להשלים י"ד שעודות של סוכה במני תרגימה. והקשה המהרי"ץ חיota אמרה Dai פירות לא בעי סוכה איינו יכול להשלים בהו. ותירץ, שכונתם על ההשלמה דיום טוב אחרון של חג כמבואר בסוכה (כו). [ועיין סוכה (שם) בתוס' ד"ה במני וכו' ובן בתוס' הכא ד"ה Mai ומה שהקשו על רשיי. ועיין רשיי שם ד"ה אילימה, דאוזיל על ההשלמה דיו"ט אחרון ומילא נפהלה קושיותם. וציריך עיון ועיין לקמן אותו י"ז].

יז) שם. בתוס' ישנים ד"ה Mai, כתבו, דחוין מסוגין דהא יכול להשלים שעודה שלישית בשבת במני תרגימה הינו נמי פירות. וכותב המהרי"ץ חיota, לדעת רבינו אביגדור (הובא בשער המלך פ"ז מסוכה ה"ז) שבאים טוב של סוכות בית נקבע לסוכה ממשום דיו"ט קובעו לחיזב סוכה. היכי נמי אכילת שעודה שלישית בפירוט בשבת דסוכות יקבע להו לחיזב סוכה.

יח) Tos' ד"ה מני תרגימה, והכא משמע דמי תרגימה לאו פירות נינהו. כתוב היעב"ץ, (מהודרות וגשל) דבריהם לאיבעית אימא דאיירי במקומות דלא שכיח פירות, דلتירוץ דפירות הוא מני תרגימה אדרבא פירות בכלל. והשיח יצחק בגין דראיתם מהא דרבא דקיימה לא כוותיה פירות לא בעי סוכה, על ברחר אין פירות נחותים למני תרגימה [ועיין לעיל

בכזאת ביןוני, ומשום צורך לאמור מה הוא זית ביןוני, אפשר שבית דין יאמוד ויקבע שיעור אחר, עיין שם שהאריך ועיין באות הבאה. וברב"ם (פי"ד ממאכילות אסורתות ה"ב) משמע, זהה גם כן מהלכה למשה מסיני, ולא רק עיקר השיעור.

ו) גמ', **שיעורין של עונשין הלכה למשה מסיני וכו'** אחרים אומרים וכו'. בחדושי הגראי"ז (יומא עמוד כו) כתוב, דلتניא קמא דלא נשתכחו השיעורין, אי אפשר לומר כדלעיל, דבית דין יכול לחלק ולהחדש השיעור. ואין האוכל חלב בזמנן הזה צריך לכתוב. אמנם לאחרים דהן מההכלות שנשתכחו בימי אבלו של משה, ובית דין של יעב"ץ יסודם [וצע"ק איך אפשר לחיש שעוריים על יג' מדות] על פי המדות שהتورה נדרשת בהם. כל בית דין יכול לשטור דבריהם ולהחלק.

יא) גמ', והא כתיב אלה המצוות וכו' אלא שכחם וחזרו יסודם. בהערות מהגרי"ש אלישיב הקשה, מהא דאיתא בתמורה (ט). אלף שבע מאות קלין וחומרין וכו' נשתכחו בימי אבלו של משה והחויר עתניאל בן קני בפלפולו. ואם כן מה הוא אמינו שהוא דבר חדש. ותוין, שהגמרה סבירה בשיעוריים לא שיר לפול ואיך החזרות. ותריצה דבנהנו נמי שיר חזרו יסודם. [ועדיין צע"ק איך שיר ליסד שעוריים בפלפול התורה].

יב) גמ', מתקיף לה רב הושעיא א"כ זהה ליה מוקולו ב"ש ומוחמרי ב"ה. התוס' ד"ה הכי נמי, כתבו, דמהא דلسלקא דעתיה דמלא לוגמיו ממש לא קשיא ליה מוכח, לשיעור מלא לוגמיו ממש, הוא יותר מרביעת, ושפיר קשיא הוי ב"ה לכולא. ובביאור הלכה (רע"א. ד"ה של רביעית) הקשה, ראי הוי כשיעור ג' ביצים שלגו, איך אפשר שישכנס בפי אדם בפעם אחת. וכותב שנייה המלא לאוגמא משני העדים של כמה אנשים ביןוניים, ועלה לכל היותר עד שני ביצים ביןוניים בקליפה שלהם. אמנם בשיעורין של תורה (ס"י. י'). כתוב, שעשה כן ונכנס בתת אחת, אך הוסיף דאין צורך לה. אמנם התוס' ר"ד הסיק דהנכוון שלא לגורוס "אם כן", דהינו דמקשה אף לסלקא דעתה, דאפשרו תאמר מלא לוגמיו דוקא אינו רביעית, דאין אדם שיכול לתפוס כמלא לוגמיו שיעור רביעית, ובודוק מחזק חצי רביעית משקין, ע"ש. [וניהא קושית הביאור הלכה].

יג) תוס', ד"ה הכי נמי, בסודה"ר, ואמאי שיערו בכל חד וכו' דעוג מלך הבשן פורתא. תמה המהרש"א הרי מבואר דגביה שתיה בדרידיה מיתבא, בדריבריה לא מיתבא, ולפי מה שכתבו התוס' בכם לא לוגמיו הוא שיעור כללי וכמו גבי כוותבת שהוא שיעור אכילה. וכותב שנראה לו להגיה ואמאי לא הוי שיעורו בכל חד וחדר בדרידיה, דהינו שהקש הtos' דכיוון שנתנו חכמים שיעור מלא לוגמיו ברביעת, על בריח שלא שיערו בכל חד וחדר, אלא בשיעור אדם ביןוני שהוא רביעית, וקשה מדווע שיערו ברביעת ולא שיערו בכל אחד ואחד. דבשלמא אם הוא כמלא לוגמיו שהוא שיעור ייחובי דעתה היה אפשר לומר גבי קידוש בשיעור רביעית מיתבא דעתה וכל העולם טובא, וועוג פורתא. מה שאין כן ביום היכיפורים שכל אחד תלוי ביתובי דעתה דיליה. אמנם הביא דהתוספות בפסחים (קז). ד"ה אם טעם כתבו, דלענין קידוש נמי בדרידיה מיתבא דעתה, וועוג מלך הבשן בעין שיעור טפי. ונשאר בצריך עין. והר"ן בפסחים (כב: מדפי הר"ף ד"ה אם טעם) כתוב, חלק בין יום היכיפורים לקידוש, ובקידוש סגי ברביעת לכל העולם.

ארזים (בכורות נז):).

ה) רשי"ד מהוסר שחיטה, כשהיצא וכו' לא הוא ולא אמו דהא מחסרי שחיטה. הקשה הרש"ש דהא ביצה נמי לא קרין באמה אשר יאלל, ואפלו למן דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה, נחרה מיהא בעי, כמבואר בתוס' חולין (ב. ד"ה אילימא), ולכולי עלמא אסורה משום דaina זבואה. ותירץ, דaicca לאוקמי בביצה שנמצאת במעי תרגנולת לאחר שחיטה דומה דבן פקועה.

ו) גמ', אמר רבי אלעזר האוכל הלב בזמן הזה וכו'. הקשה הרש"ש מה סברת ההוועה אמינה הדוכל פחות משיעור וישנה לעתיד דהוא השיעור דיתחיב, הא לא הווע שבמידעתו. ותירץ, דaicca אירינן בגונא שגג בhalb עצמו שהיה סבור שהוא שומן, וכבדיתא בהוריות (ב). בגונא דעשה בהורת בית דין דפטור, מכל מקום אם נתחלף לו הלב בשומן ואכלו חייב, (ועין באות הבאה). ורחתה הגמ' דכיוון דבזהו אמינה לא דמייא. והביא דהמשנה למילך (פ"ב משוגות ה"ב) ביאר דבזהו אמינה סברא הגמ', דכיוון דaicrinן בגונא דעתחיב בקרבן ממש דנתחלף לו הלב בשומן. ולא שיטה בשיעוריים, אין זה שגה בהורת בית דין. ועל זה הקשה הגمراה הרוי לא שב מידעתו, דהינו דאך אם היה יודע שהוא הלב, היה אוכל כיון דאין שיעור לחיב, וממילא כיון דמשום שגנת השיעור לא חייב اي אפשר לחיב מצד שגנת המציאות כיון שאינה סיבת האכילה.

ז) גמ', והתניא וכו' לא שב מידעתו אין מביא קרבן וכו'. הקשה בגנות Ari Amay לא חשיב שב מידעתו, הא איתא בהוריות (ב). הוו בית דין שחלב מותר, ונתחלף לו הלב בשומן ואכלו ר"י אמר חייב, ופרק מהא דתניא השב מידעתו וכו', וממשני, קסביר ר"י דכיוון דמתידע להו לבית דין הדרי בזו והוא נמי הדר ביה, שב מידעתו קרינה ביה. ואם כן מבואר להדייא דחשיב שב מידעתו, עוד הקשה, דמובואר בגمراה דהוראת בית דין אינה פוטרת אלא אם אמרו לו לך עשה, וכיון דaicca איסורה דזהה איןיה שיעור ואסור מן התורה, ואם כן הוי שב מידעתו. ובהשMOVות תירץ, דאפשרו אם יבא בית דין האחרון ויחולק על הרראשון מכל מקום לא יתבטלו דברי הבית דין הרראשון למפרע, אלא מכאן ולהבא, דאין לך אלא שופט אשר בימיך. אם כן למפרע אין שב מידעתו קרינה בו דבשעת אכילתו היה הדין כבית דין הרראשון דהוא פחות מבחיעור. ובקונטרס דברי סופרים לר' אלחנן וסורמן (סימן ד') דחיה דבריו ועיין שם שהאריך.

ח) גמ', אלא דלא מחייב קרבן עד דaicca בזאת גדול. כתבו הרש"ש והשפט אמרת, דליך למילך מהכא דצעריך להרבות באכילת מצה, שמא בית דין הגדל יתרה בשייעור. משום דאין לך אלא שופט שבימיך. אבל גבי קרבן שייבאו בזמנ בית דין הגדל כיון דאפשר שתהחדר הלכה ציריך לחוש ולכתוב. והוסיף הרש"ש דאו ייחו גם הבית דין הרשאים ויחזו כהם.

ט) גמ', אמר רבי יוחנן שיעורין ועונשין הלכה למשה מסיני. בירושלמי חגיגה פ"א, ה"ב) איתא דרבי יוחנן פlige על רבי אלעזר שאמר לעיל שהאוכל הלב בזמן הזה ציריך שיכתוב לו שיעור שמא יבוא בית דין אחר וירבה בשיעורין, דהרי אמר דשיעורין הלכה למשה מסיני, ואם כן אי אפשר לשנותם. והחzon איש (כלים כג, י) כתוב, דלא פלייגי ואף לר' אלעזר שעורין הלכה למשה מסיני, אלא דההילכה למשה מסיני דשיעור אכילה

הסוכר והמלחוי. דהכא לא חווין אלא דקעביד ליה אוכל ולא הוי משקה, אך אין ראייה דהווי אותו מין אוכל. ומה שביעין גבי פת כיסניין לעניין ברכבת על המיחיה שיחיה מין דגן. והמגנ' אברהם (או"ח סימן ר"י סק"א) הוכיח מכאן לעניין אי מצטרף לעניין בורא נפשות, שאוכל ומשקה לא מצטרפין. ובתוספות ישנים ד"ה קמ"ל כתבו, דכל מה דאכשווי אוכל לא אוכל, ודוקא לעניין יום הבפורים דכל מידי דאכילה אוכל. אבל לא לעניין דברים אחרים.

(ב) תוס' ד"ה וחצ' פרט, מיהו לפירוש ר"ת שפירש דמדאוריתא לא מטמאו אלא ברביעה. וכן כתוב רשי' בפסחים (יז): ד"ה אבל. ודעתי הריב"א בפסחים (יד). תוס' ד"ה דaicca, דמשקין מטמאין מדאוריתא בכל שהוא.

(כא) בא"ר, ורבינו تم פירש דשתי גזירות הו וכו'. רשי' בשבת (יג): ד"ה האוכל כתוב, דגוזרת י"ח דבר דהאוכל אוכל ראשון, היא גזירת פסול גזירה. וכן דעת הרמב"ם (פ"ח מאבות הטומאה ה"י). וכותב השיח יצחק דיש לישיב לדביריהם מה שהקשׁו התוס', היכי הוה סלקא דעתך הכא דהיא דאוריתא. דיש לומר דבטלקא דעתך טעו בסברת רבינו تم, דבתחילה סברו מלשון פסול גזירה, דלענין אכילה הווי דאוריתא, ובית שמאי ובית הל גورو שיהיה נפל גוף אף לעניין גזירה. ותירצה הגمراה גם לעניין אכילה הטומאה דרבנן. והפנוי יהושע (שבת יד): ד"ה זמנין דאכיל' יישב, והגمراה שאללה מרבי פפא על רב פפא, דסבירה דרב פפא דרש לפרש את הפסוק אל תטמא בהם ונטמאתם בהם, שטומאת גזירה דאוריתא. ופסוק זה מדבר באכילת שרצים ונבלות, וכותבה התורה לשון טומאה שהוא מיותר, דהרי בלאו הכי שרצים ונבלות מטמאים אדם בנגיעה. ועל כרח' דעתך רקא בגונא שנטמא האדם בלא גזירה, כגון שתחbare לו חבירו בבית הכלואה, דהינו טומאת גזירה. ואף על פי שידעה הגمراה שבכל טומאת גזירה מדרבנן, מכל מקום סבירה דבשרצים ונבלות דאוריתא. ותירצה דבכהאי גונא נמי דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא.

(כב) גמ', אמר ריש לקיש האוכל אכילה גסה ביום הciporim טהור וכו'. הקשה בתוספות יום הciporim, מודוע אשמעוין האי דיןא לעניין יום הciporim ולא בשאר מאכילות אסורות. ותירץ, دائ' אשמעוין בשאר מאכילות אסורות, הוה אמיינא דוקא גבי דידי'ו דאסטרה התורה אכילה, פטור, דאכילה גסה לאו שמה אכילה. אבל ביום הciporim דחייב משום דלא התענה נימא דלא התענה, משום דסוף כל סוף נהנה בשעת העיכול. קא משמען לן דפטור, דלהתחייב בעניין עוני בשעת שעת אכילה. והשאגת אריה (סימן ע"ז) וכן התוספות יום הciporim בתירוץ השני, כתבו, דהאוכל שלא כדרך אכילה ביום הciporim חייב, כיון דלא נאסר בלשון אכילה אלא בלשון עינוי, והוא דפטור ריש לקיש באכילה גסה משום דמיוקו, ודריש לא תעונה פרט למוקך. ובנודע בי'ודה (תניינא או"ח סי' קט"ו) כתוב דלעולם גם ביום הciporim פטור באכילה שלא כדרך הנהה. ומה שריש לקיש פטור אכילה גסה משום מזיק, הינו משום דאכילה זו לא דמייא לאכילה שלא כדרך הנהה. לדאים שבעה היא גסה, אבל אחרים שלא שבעה הווי דרך אכילה. ועיין שהוכיחה דבריו מלשון הרמב"ם.

(כג) גמ', שם. התוספות ישנים בדר' האוכל הקש, דבגוזיר (בג). ובהוויות י': משמע, דאכילה גסה שמייה אכילה. וחילקו, דהכא אירין באכילה שקץ בה ובכהאי גונא הווי מזיק, מה שאין כן התם.

דף ע"ב

יד) גמ', מתקוף לה רב' זира מאי שנא אכילה. ביאר התוספות יומ הביפורים, דרי' זира לא הקשה אמתניתין שאמרה דשיעור אכילה בכוחבת ושיעור שתיה מלאו לוגמו. דמתני' איכא לאוקמא באדם בגיןו, בעוג נמי שייעורו בגיןו, אבל אי אמרין דבשתיה כל חד בדידיה, קשיא Mai SheNa Acilla Meshatia.

טו) גמ', אמר ליה אבוי קים להו לרבען וכו'. ביאר המאירי וכן בתוספות יום הciporim, דרוב בני אדם כיון שמעיים שלהם קטנים האוכל שוהה זמן רב בתוכם עד שמתעלל, אבל עוג שמעיו גדולים, האוכל מתעלל בהם בזמן מועט, ובשעה אכילה מיתבבא דעתיה, והתורה חיבתה על יתובי דעתיה בשעת אכילה. והחzon יחזקאל (תוספות ד', ג') ביאר, דהמאירי מיאן לפרש שהחילוק בין כל אדם לעוג באיכות ישוב הדעת, דקשה, מדוע חיבתה התורה בעוג בייתובי דעתיה פורתא, הרוי עדין הוא מעונה דהא כל אדם בעיןין יותוב דעת טובה להוציאו מכלל עוני. ועוד, Mai SheNa עוג משאר בני אדם. [אמנם בתוס' סוכה (ב): ד"ה יש בה, כתבו, דקים להו לרבען דסוכה אפי' גבואה אלף, כל שהיא רחהה ד', אי אפשר שלא היהיה בה צל סכך פורתא. והשוו לכוחבת הגסה דמייתבבא דעתיה עוג מלך הבשן פורתא. ומוכח שפירשו דפורטא היינו באיכות ישוב הדעת].

טז) גמ', בשר שמן בכוכבתת לולבי גאנטס בכוכבתת. באור שמה (פי"ב ממאכ"ס ה"ד) הוכיח מדאיתא בסוגין, דמשום דתלייא בייתובי דעתה הוה אמיינא דaicca נפקא מינה באיכות ההנהה, אי בשר שמן או לא, ואף כאן נתחדש דהכל שוה. אם כן היכא דהאיסור תלוי בשיעור, אף דיש הנאה באוכל אחד יותר מהآخر, ושניהם באוטו שעור, האיסור שווה. דהכל תלוי בשיעור ולא באיכות. ודוקא היכא דאין האיסור תלוי בשיעור אולין בתירוץ הנהה. כגון משמש באיסטור, דהיכיב אף על יציאתו באבר חי.

(ו) גמ', בזית בכדי אכילת פרט. במנחת חינוך (מצווה שי"ג) כתוב, דמשערין בכדי אכילת פרט באדם בגיןו, ובמשנה ברורה (סימן תרי"ח סק"א) כתוב דיש להולח ערבי יומם הciporim לראות כמה זמן הווא שוהה באכילת ד' ביצים, וכשיעור זה ישחה בין אכילה לאכילה. והחzon איש (או"ח סוט' לט') שכותב בלשון המשנה ברורה, דמה שישער בעצמו שעור הד' ביצים, הינו באדם בגיןו. לשיעור פרט אינו בדידיה אלא בגיןו, והוא כדורי המנחה חינוך, עוד כתוב במנחת חינוך (שם) דאין כל המאכלים שווין, ואולין בכל מאכל לפי זמן אכילתנו. ולפי זה ציריך עיון, דבunning לשער בכל מאכל ומאמל זמן בפני עצמו].

(יח) גמ', מתקוף לה רבא בזית בכדי אכילת פרט וכו'. הקשה השפתה אמרת מנין למגרא דכוכבתת נמי בכדי אכילת פרט. נימא לשיעור כוחבתת לפי ערך אכילת פרט בכזית, ומילא יותר זמן. עוד הקשה, דלפי זה נמצא, שיכול לאכול ביום הciporim כדרכו בכל השנה שאכילת בזית בכדי אכילת פרט נחשב לאכילה, ולא יתרחיב דבאותו זמן לא אכל כוחבתת. והרי בכחאי גונא חייב בברכת המזון, שהוא כדי شبיעה. וכל וחומר דהו יתובי דעתיה שהוא פחوت מכךشبיה. כմבוואר לעיל (עת). והניח בקורסיא.

(יט) גמ', ציר שעל גבי יורך מצטרף לכוכבתת וכו' דכל אכשווי אוכל לאוכלא אוכלא הוא. באגרות משה (או"ח ח' א סימן ע"א) כתוב, דליך לאותוי ראייה מהכא לעניין פת כיסניין שאין בה כזית דגן אלא התוספות שבה, כגון

ו) גמ', אם כן נפייש ליהו לאו. המהרש"א הקשה דזהה אפשר לכתב תשרם אם לא תעונה, או פן לא תעונה. וסימן דיש לישיב. והתוספות יומ היכיפוריים כתוב, ויש לומר שהרי ללא תעונה יש שני פירושים או קום אבל או לא תסור מן העינוי, ואם כן גם כמשמעות השמר מלא תעונה אפשר לפרש השמר מלא תעונה אלא קום אבל והוא הדין פן לא תעונה יתרפהך. ולכך הקשה המקשה דנקטו השמר פן לא תעונה, דמשמעו וראי לשון אזהרה.

ז) גמ', נכתב אל תסור מן העינוי קשיא. כתוב התוספות יומ היכיפוריים בשם הקדמוניים לכל קשייא יש לה תירוץ דחוק, וכן נשאר בקשייא ולא בתיזבטה. ובאייר, דאי כתוב אל תסור מן העינוי, היה משמעו, שכבר בכניסת יומ היכיפוריים ציריך להיות מעונה, דהיינו שיצום מערב יומ היכיפוריים, והتورה מזהירה אותו שימוש שימשיך בעינוי. וזה אינו דהרי כל האוכל שהוא בט' וכו'.

ח) גמ' נכתב רחמנא לא יאכל וכו'. השאגת אריה הסובר דברים היכיפוריים חייב אף על אכילה שלא בדרך. (עין לעיל פ: אותן כב) הקשה על דבריו מדברי הגמי אלו. דעתך יכול היה להזכיר לא יאכל. הא הוא אמינה דיתחביב דוקא בדרך אכילה. ותירוץ, דכיון דהאיסור לא נכתב בלשון אכילה חייב, אף דאכל שלא בדרך, והכא אירינן לעניין האזהרה.

ט) גמ',ותנא מייתי לה מהבאה. הקשה השיח יצחק הא כלל הוא בידינו בכל מקום דלא ענש אלא אם כן הזhor, ומה ציריך מקור לאזהרה. ותירוץ, על פי מה שבכתב רשי' בזבחים (קו) ד"ה אלא אזהרה מניל', שאין חטא באה אלא על לאו וכרת, וגם לתוספות (שם) ד"ה אזהרה מניל' דמהדר מהוחרה משום דמוchar השוחטי חזן בכלל הליקין. גם כאן יומ היכיפוריים מוחבר בכלל הליקין. עוד הביא דהרבמ"ט כתוב (בהקדמת ספר המצוות) וזה לשונו. אמנם כשהנמצאת העונש בביואר התורה לעשה זה המשעה, נדע בהכרח שהואASAר מזhor ממנו. ואמנם נצicia בהיקש האזהרה, בשביל שיתחזק לנו שורש אמרם לא ענש בכתב אלא אם כן הזhor.

י) גמ', חד לעונש דיממא וחוד לעונש דليلא. כתבו התוספות ישנים בד"ה חד, לא ידוענא אי בעין בכל דוכתא עונש דיממא ולילא במלוכה בגין שבתות וימים טובים וחולו של מועד. ובאייר השיח יצחק, דאפשר לומר דדוקא כאן ביום היכיפוריים בעין קרא גם ללילה, משום דמעטינן מזכטיב "בעצם היום הזה" לתוספת יומ היכיפוריים מעונש ואזהרה, והוא אמינה, דדוקא יומ ממש ולא לילה. אמנם הביא מאדרת אליהו (חו"ש יומא) שהביא בשם הילקוט (כי תשא רמו ש"א)akra ד"מחלליה מות יומת", מאן דאמר, דבשבת נמי כיון דכתיב יומ בעי פסוק לעונש ואזהרה דלילה. והגבורת Ari ביאר, דכיון דדוקא יומ היכיפוריים ולא לילו, היה אמינה דגביה מלוכה יהיה עונש ואזהרה דוקא ביום ולא בלילה.

יא) רשי' ד"ה השמר דעשה, השמר שתתענה. הקשה הרש"ש מה חילוק יש בין השמר לצרעת להשמר לעוני, וכשם שבצרעת השמר הוא שלא לקוץ הבחרת, אך בעוני הוא השמר שלא תסור מן העינוי. ותירוץ, דהשמר לעוני אפשר לפרש דהינו השמר לאכול בתשיעי, כדי שתוכל להתענות [ולא תגיע לנצח של פיקוח נפש], או חוליה שנאכלינו פחות מכךיעור כדי שיוכל להתענות. עוד תירוץ, דבעוני הקפידה התורה שיתענה ולא הקפידה על עצם האכילה ששיעורה בכוית, מה שאין כן

דף פא ע"א

א) גמ', זר שכוסס שעורים של תרומה וכו'. באגלי טל (סימן ק"ע) העיר על דברי רשי' ד"ה שכוסס, שכטב דהאוכל שלא כדי אכילתו קרי לה כוסס. דיש לחלק בין חיטה לשערה, דחיטה שהיא רכה דרכה לבastos, אבל שעורה אין דרך לבastos. וכדיאתה ברמב"ם (פ"י מתרומות ה"ז-ח') דдин זה נאמר דווקא בכוסס שעורים ולא בכוסס חיטים. ובירושלמי (יומא פ"ח, ה"ג) איתא, הרבנן פלייגי בכוסס את החיטה, דרבנן פטור מחומש ולרבי חייב. וככתוב הכסף משנה (שם) כתוב, דהרבנן דיק מהכא דנקט שעורים, לפסק קרבי.

ב) גמ', זר שבשל שופין של תרומה והקיין ואבלן. הקשו התוספות ישנים ד"ה זר. מהא דאיתא בחולין (קג), אבל חצי זית והקיין, וחזר ובלעו חיבב שהרי נהנה גרון בכוית, ומבוואר דעדין חזן למיכל. ותירוץ, דהסתם שלא בפנוי דלא מאיס, והכא אירירי בפנוי דמאיס. עוז תירוץ, וכן התוס' מנתחות (טט). ד"ה דבלע, דהכא אין הטעם משום דלא חזן למיכל אלא משום שכבר נתחללה התרומה.

ג) גמ', רשי' אמר אפילו תימא רבנן וכו'. במשנה ברורה (סימן ר"י סק"א) כתוב, דהאוכל פחות מכזית ושوتה פחות מרבית אין מעצרפן לברכה אחרונה, ובשער החדש (סק"ה) הביא דהפרி מגדים והחמד משה מפקפים זהה, דשמא דוקא לעניין יומ היכיפוריים אין מעצרפן דקים להו לרבן דבבכי לא מיתבאה דעתא, מה שאין כן לעניין ברכה.

ד) מתני, אכל ושותה בהעלם אחד אין חיבב אלא חטאאת אחת. העורך לנרג (כritisות ייח: ד"ה שם ודר"ה הא דנקט) דיק ממה דהואץ רשי' לעיל פ: ד"ה אכילה גסה. להקים באופן שהיה שבע מסעודה שהפסיק בה. שאם אכל אכילה לאחר שקידש הימים, אין נפקא מינה לעניין אכילה גסה, אף על פי שנודע לו בינתיהם, כיון דבין כך אין מוענה משום יומ היכיפוריים. והקשה, מדאיתא במותני אכל ושותה בהעלם אחד חיבב חטאאת אחת, דמשמע שבשתי הعلامات חיבב שתיים. ותירוץ, דאכילה ושותה שאני, דאפילו ששתייה בכלל אכילה, מכל מקום כל אחד נחשב עוני בפני עצמו. אמנם השפט אמת (לעיל עד: ד"ה ויש לעין) כתוב, דמבוואר במותני דחיבב ביום היכיפוריים על כל אכילה כשהוא בשתי הعلامات, דלא תעונה קאי על כל זמן וזמן.

ה) ובמקראי קרש (ימים נוראים סימן ל"ט) דין דכיון דכתיב "מערב עד ערב" אפשר שככל שלא יכול לךים לשיעור זה כגון שאכל. שוב ליבא לאיסור דלא תעונה. והביא דהרבש"א בקידושין (כא) הוביח דמי שאחזו בולמוס ביום היכיפוריים איןנו דומה לדין יפת תואר שהותרה ושוב לא תאסר. מהא דגביה אחזו בולמוס נקתה המשנה לקמן (פג). דמאכילהין אותו עד שיאورو עניינו". ומשמע דמכאן ואילך באיסורו קאי. ובמקראי קרש העיר דהמשנה שם מדברת לעניין אכילת דברים טמאים ואינו דומה. ומהא דאיתא במשנה לקמן (פב). עוברה "עד שתשוב נפשה" דמשמע דטפי לא תאכל. נמי כתוב דין לדיק על פי מה שכתב בתוספות יומ היכיפוריים דהמשנה באה לרמזו דין הקל הקל. ובביאור הלכה (תרי"ח בד"ה ואם אמודהו) כתוב בשם ש"ת בנין ציון (ס"י כ"ד), דהיכא שהותר לאכול יותר מכךיעור, ציריך לשער באכילה נספת, שמא די לו בפחות מכשיעור, ואם יאכל כשיעור חיבב ברת.

שיתענה ביום שרוצה, או בתשייעו או בעשרי.

יט) גם, כל האוכל ושותה בתשייעו וכו'. במנחת חינוך (מצווה שי"ג אוטו) הזכיה, דעתה ומודרבנן היא. ומהאי טעמא אין ציריך לאוכל וזוקא פת, כבשנת ויום טוב. וכמו שכותב המגן אברהם (אורח סימן תרצ"ה סק"ט) גבי פורמים. אך הכסף משנה (פ"ג מנדרים ה"ט) הוכח מהרמב"ם (שם) דעתה מדוירתה היא, ותמהה הא בפשטות אין הלימוד מהמקראות אלא אסמכתה בעלמא. ובשות' כתב סופר (אורח סימן קי"ד) כתוב לחדר, دائני נאנס ולא אבל ערבי יום הכהפורים עד זמן תוספת يوم הכהפורים יאכל, כיון דעתות ועניהם עיקרה לא תעשה, ועל כל פנים היינו זוקא אי מצות האכילה מדואריתא.

כ) גם, שם. בטעם דעתה כתוב רבינו יונה בשערו תשובה (שער רביעי סימן ח-ז) ג' טעמיים, א. להודיעו שמחתו בהגעיו זמן כפרtan ותהייה להם לעדיה לדאגתם על עונותיהם. ב. דיים הכהפורים הוא יום טוב ואית ביה חיוב סעודה, וכיון דעתם הכהפורים אי אפשר לקיימה תינוקה בערב יום הכהפורים. ג. כדי שיתיחס על ידי האוכל שיווכל להתחזק בתפליה ובתחנונים ביום הכהפורים, וכן משמע ברשי"י ד"ה כל. [ונפקא מינה בחוליה שאינו מתענה, دائני מטעמא בתרא ליכא, כיון دائנו מתענה ואולי יש לומר דאף חוליה בערב יום הכהפורים שאינו יכול להתחנות חיב מהאי טעמא דשמא והלוואי שיווכל להתחנות וממילא חיב. ועוד אי לא נימא כהערוך לנר דהוא לעיל הרוי כל מה שאינו אוכל הווי בעניין. א"כ גם כן אף אי לא יתענה כבRIA מכל מקום עצם מה לא אוכל אי אכיל בערב יום כיפור כל לו יותר. ועוד ציריך עיון دائני מה שאצתה התורה היה מעונה מחמת הצום וכמשמעות דברי העරוך לנר היאר צוותה התורה להקל עליו את הצום). ולטעמא קמא גם הוא מתקפר, ועליו להודיעו שמחתו קודם יום הכפירה, ועיין בששות' כתב סופר אורח סימן קיב שהאריך בזה ובמקראי קודש ימים נוראים סימן לו שהאריך לדון זהה.] ובשאלות (שאלת קס"ז) הגירסתא, כל האוכל ושותה בתשעה ומתענה בעשרי, ומשמעו דזוקא אי מתענה בעשרי יש את מעלה התשייע. ועיין בערך,

בהעמק שאלת שצין דבגמ' דידן ליתא.

כא) גם, שם. בששות' הגרע"א (קמא סימן ט"ז) דין אי חיוב זה הוא גם בנשים, כיון דהוא תלוי בצום בעשרי, או דהוא עשה שהומן גרמא, ועיין בששות' כתב סופר (אורח סימן קי"ב).

כב) גם, מעלה עליו הכתוב באילו התענה תשיעי ועשירי. הקשה השפט אמרת, שהלשון עשווי מיותר שחרוי בין בר מתענה בעשרי. (ועיין לעיל אותן י"ט בשם השאלות) ותירץ, וכן כתוב בתוספות יום הכהפורים, דמכאן מבואר שאכילת תשיעי חשובה באילו התענה תשיעי ועשירי ללא תענית עשרי בעצמו. ובאיור זה מה שמתוודים בערב יום הכהפורים במנחה, והטעם מבואר לקמן (פז), שמא תיטרפ' דעתו בסעודה. והקשה מה מועל וידוי דתשיעי הא מזותו בעשרי. ולפי מה שבייר דאכילת תשיעי חשובה כתענית בעשרי מועל בה וידי. והתוספות יום הכהפורים תירץ עוד, دائני הגמ' דכайлן התענה בתשייע, והוא אמיןא דנחשב לו כתענית דכל השנה, על כן אמרה הגמ' תשיעי ועשירי, לומר דתענית תשיעי הוא בעשרי יום צום הגידול.

כג) גם, אמר רבא בס פלפלין ביום דכבודו פטור. בsharp; אמת דיק, דמדק אמר פטור משמע דאיסורה מיהא איכא. והקשה, האanca לאיכא

בבhardt שהקפידה ההוראה על עצם הקיציצה.

דף פא ע"ב

יב) גם, הא ביציר מתחיל ומתענה מבועד יום. במקראי קדרש [ימים נוראים (סימן סד)], הביא שהקשו, היאר יתרחיב כרת על אכילת יום הכהפורים, הא אין אישור חל על איסור, כיון שכבר חל מבועד יום איסור עשה דתוספת יום הכהפורים, ותירץ, دائן זה אישור חדש אלא אישור נישר.

יג) גם, שם. בהלכה יואב (סימן ל') דין אי קדושת תוספת שבת ותוספת יום הכהפורים חלה מלאיה بلا קבלת האדם, או דחויב על האדם לקבל על עצמו התוספת, ואי לא קיבל ביטול המצווה. ועיין במקראי קדרש (שם סימן ל"ח). ובגנוש תפילה זבח הריני מקבל על עצמו וכו'. נראה דעתה של קבל.

יד) גם, ואין לי אלא בכניסטו ביציאתו מנין. במנחת חינוך (מצווה שי"ג אות יז) כתוב, דמי שניהה בר מצווה ביום הכהפורים אינו חייב בתוספת יום הכהפורים, כיון דבזמן התוספת עדין אינו גדול, ונסתפק بما שניהה בר מצווה במוצאי יום הכהפורים אי חייב בתוספת שאחר יום הכהפורים, או דמי שלא נתחייב בעיקר הקדושה לא נתחייב בתוספת, ועיין בדבריו.

טו) גם, שם. הקשה המלוא ההורעים לפי מה שכותב המגן אברהם (שמב), א) דבין השמשות של מוציאי שבת חמור משל ערבי שבת, דמספיקא לא פקעה קדושה. קשיא, מדוע ציריך פסקו לרבבות יציאתו, הא קל וחומר הוא מכניסתו. ותירוץ, שיש סברא לומר שזוקא לגבי ספק, חמור יציאתו כיון שמספיקא לא פקעה. אבל לענין עצם דין דתוספת אפשר לומר, דזוקא בכניותו צוותה התורה להוציא כדי להראות חיבת קדושתו ולהקדימו, אבל במוצאי שבת שכבר אולה הקדושה אין כאן כבוד שבת דהוא כבוד ליום חול.

טו) גם, ביציאתו מנין ת"ל מערב עד ערבית. הקשה הגבורה Ari בשלום לאמן דאמר עד ועד בכלל, אבל למאן דאמר דלא עד בכלל היאר יlf. ויש והובי, דהיא דמוכה כליל עלמא מודו (עיין בדבריו). והכא מוכחה עד בכלל. דהא כתיב ועניהם וכו' בערב,תו מערב וכו' למזה לי. דאפשר היה לכתוב ועניהם וכו' בערב עד ערבית. אלא על כרchar דמערב דרישא דקרא דבודאי ערבי בכלל,athy לגלי עלי עד ערבית דסיפה, דהערב בכלל העוני. והקשה למאן דאמר עד בכלל,א. אמא בעי למילך מערב וכו' הא אי כתיב ועניהם וכו' בערב, נמי מציע למילך. ב. אמא מוסיף עני רק אמkeit הערב, נימא דהוא כל הלילה. ותירוץ, דמדכתיב בעשור לחודש תענו, היינו זוקא בעשור, ולמעטו דלא נמצא כל הערב שהוא י"א.

יז) גם, וכי בתשעה מתענין, התוס' בברכות (ח): ד"ה באילו הקשו, מי או קשיא לוגمراה הא איבא למיר שתשעה בערב היינו ערבי של עשרי כמו שמצאנו בארכעה עשר יום לחודש בערב האכלו מזות, דהיאנו ערבו של ט"ז. ותירוץו, דשאני התם דכתיב תאכלו לאחר י"ד, דמשמע ב"י' בלילה תאכלו מזות, אבל הכא כתיב ועניהם קודם בערב, דמשמע ועניהם מיד בתשיעי.

יח) גם, והלא בעשרה מתענין. הקשה השפט אמת דמשמע דהגמרה מקשה ממעשים שבכל יום שמתענים בעשרי, ומדובר אינה מקשה מגופא דקרה, דכתיב בעשור לחודש תענו וכו'. ותירוץ, דאפשר היה לפרש

חייבין למניע מהן מאכל. משמע מדבריו,adam רוצה הקטן להתענות אין מונעין אותו. אמן המרב"ם (פ"ב משביתת עשור הי"א) כתוב,קטן-phote מבן תשע שנים אין מענים אותו כדי שלא יבוא לידי סכנה. ומשמע שאסור להניחו שיתענה. והתוספת יומם הביטורים תמה, למה לה למתרנית למתני התינוקות אין מענים אותו, הא טגי שתאמור שמחנכים אותם לפני שנה ולפני שניםיהם. ובשלמא להרמב"ם דעתו שיתענה קודם לכן, את שפיר. דילפין מהא לדין זה, אבל לרשי' קשה. ותרץ, אפשר דרך' איירי בגונא שהקטן רוצה להתענות ואין כאן סכנה, כיון שאינו תאב לאכול. אבל באופן שרוצה לאכול, סכנה היא ואסור לענות אותו. ורק' לא פליג ארמבי' אלא בפירוש המשנה. ורק' דיק פירשו, מדלא נכתב במשנה הקטנים אין מרכיבין אותן.

(ב) מתניתין, מחייבין אותן וכו', ופירוש רש' לשעתו. בקהילות יעקב (סוכה סימן כח) היבא דברי הריטב"א בסוכה (ב): דעתן שמחניכן אותן למצוות צריכים לעשות לו מצווה בהכשר גROL, עכ'ל, והקשה מגמי' דין דמחניכין אותן רוק לשעות, ובגדול הא תענית שעוט לאו כלום היא. וחידש אכן לעניין תענית כיון דברמרו לו אל תאכל אל תאכל חיב על כל אחת ואחת, אם כן כל שעיה ושעה בתענית דין בפני עצמו הוא. ולהכי תענית שעוט דעתן, חשיב בהכשר גROL.

(ג) מתניתין, שם. הרמ"א (סימן טרט"ז ס"ב) היבא מהטור דבכל מקום שמחניכים את הקטן לאכילה, מחייבים אותן גם לריחיצה וסיכה, ובביאור הגרא' ציין שהר"ן חילק על זה, ובביאור הלכה (סימן טרט"ז ד"ה בכל מקום שמחניכין) כתוב דבעיטור ובסבלי הלקט ובמאירי מבואר בדברי הטור והכי הלכתא.

(ד) גם, אמר רב הונא בן ח' וכו' בתינוקות, ורב נחמן אמר וכו' בתינוק. פירוש רש' בד"ה רב נחמן, שלא פלייג אלא דמר פירוש מיל' דתינוק ומור פירוש מיל' דתינוקות. אמן המרי' (ג). מדפי הרוי' (ה) לא גרס תינוקות בדברי רב הונא ולא תינוק בדברי רב נחמן. ובדברי רב נחמן גרס, בן תשע ובן עשר מחייבין אותן לשעות, בן אחת עשרה משלימים מדרבן ובן שתים עשרה משלימים מדראייטה. ועיין בר"ן (שם), וברא"ש (סוף סימן יב) שפירשו דבריו דلتוריוהו תוך הזמן (דשנה י"ג) בלבד רבי יוחנן. ובදעת רבי יוחנן ביאר הר"ן דפליג בתלת. א. סבר אין מקדים לחינוך שעות כל כך אלא בן יי' לביריא ובן אחת עשרה לחולה. ב. לית ליה דין שלמה מדרבן. ג. סבר דתווך הזמן (דשנה י"ג) בלבד הומן, ולכן בתינוקת משלימים רק מיל' ביום אחד, ובתינוק רק מיל' ג' ביום אחד.

(ה) גם, בן ח' ובן ט' וכו'. כתבו התוספות ישנים ד"ה בן שמונה. דחינוך לא שיר אלא באב ולא באדם אחר, והוא דעתה (ב): גבי הלני המלכה שישבה היא ז' בניה בסוכה כדי לחנכם. או שהיא להם אב והוא חנכם, או שלא היה אלא למצווה בעולם. ועיין והגרע"א בחודשו לסתורה (שם) הקשה דמלוכה החתום לדרבנן וודאי דחייבת אף האם בחינוך, דקאמר וכי תימא קטן שאין צריך לאמו דרבנן הוא דמחייב ואיהי בדרבן לא אשגחה. ובתרומות הדשן (סימן צ"ד) כתוב דאיתא בעירובין (פ"ב). דעתן בן שש יוציא בעירוב אמו, וקאמר דאייר דליך לאבוה במתה. והקשו התוס' (שם) הא אין מערבין אלא לדבר מצווה, ותריצו בתריזטם הב' דעתן נמי איכא מועה לחנכו. והקשה, על דברי התוס' ישנים דרבנן דחייב חינוך מוטל נמי על אמו. ובkahiloth יעקב (ברכות סימן ב"ד) תירץ על פי התוס' (א) מתניתין, התינוקות אין מענים אותן, וברש' ד"ה אין מענים אותן, אין

לסביר דחווי לאיצטרופי כיון דחווי שלא בדרך, ואם כן אפילו איסורה דחצוי שעור ליבא. ועיין בדבריו שהוכחה דאין כאן איסור דרבנן אלא דאסור מודאוריתא. וחידש, אכן דפטור משום דליך ישוב הדעת באכילה כמו שכתב רשי' ד"ה כס פלפל. כיון דרצתה התורה שיהיה מעונה. אם מילא כריסטו מהם נמצאו שבע ומילא מתבטל ממנו העוני אף דליך מעשה אכילה עצמו. [וחוב' א"א כתוב לדבריו צרכיהם עיון, דהרמב"ם (פ"ב משביתת עשור ה"ה) כתוב אבל אוכלים שאין ראויין למאכל אדם בגין עשבים המרים או שרפים הבושין או ששתה משקין שאין ראויין לשתייה בגין ציר או מורייס וחומץ חי אפילו אבל ושתה מהן הרבה הרבי הרי זה פטור מן הכרת אבל מכין אותן מכת מרודות: ומשמע דאסור מדרבן].

(כד) גם, אימור דאם רואנו פורתא טובא מי אמרו. כתוב הבית יוסף (תריב'ב, י', ד"ה ומשמע מהכא) דמובואר הכא דבשתה חמוץ טובא חייב חטא וכרת, וכן היא דעת הכל בו (פ"ב ל"ד) ועוד ראשונים. ותמה על הרמב"ם (פ"ב משביתת עשור ה"ה) שלא חילק בין פורתא לטובא, אלא כתוב דפטור מכרות וחיב מכת מרודות. והמאירי כתוב, וכן נראה סברת הרמב"ם] דחייב ברת דוקא כי שתה חמוץ מזוג דמיישב את הדעת, אבל חמוץ חי, אפילו בששתה הרבה אין בו ישוב הדעת בכל שיעור שהוא. ומה שאמרו כאן טובא לא אמרו, הינו שאיפלו אם היה מתר לכתילה, טובא לא היה מתר. [ואפשר לבאר הטעם משום ראוים מבטלה העוני וכיסברת השפט אכילה מרובה אף של דברים שאינם מבטלה העוני וכיסברת השפט אמת באות הקודמות. אבל האיסור רק מדרבן]. וכן כתוב הפרי חדש (תריב'ב, י).

(כה) רש' ד"ה שרייא, בסזה"ר, ומדקאמר אין בו משום בישולי עכו"ם שמע מינה דרך אכילה כשהוא חי. כתוב התוספות יומם הביטורים, דריש', לא פירוש דהוכחת המרי' דזונגביל ראוי לאכול ממה שمبرכים עליו בורא פרי הארץ. משום דאפשר דאכול שונגבל איינו ראוי לאכילה כשהוא בעין, מכל מקום כஸבלים אותו בדבש ראוי לאכילה, וכך מברכים עליו בורא פרי הארץ. אמן המאירי כתוב דהראיה ממה שمبرכים עליו בורא פרי הארץ. וצריך עין.

(כו) גם, הא ברשותה הא ביבשתה, ובתוס' ד"ה שהפלפלין, כתבו, דומה שאמרה הגם' בנדה (נא): דפלפלין אין מטעמן טומאה אוכלי ומילא אין בערלה הינו ביבשתה. העולה מדבריהם דפלפלין כד לחין חייבין בערלה, וכד יבשין אין בהם דין ערלה. ולכארה קשה היבא פקע מנייה כד מתיבשין דין ערלה. וכותב במנחת שלמה (סימן ע"א ד') דבאמת הפלפלין אסורין מן התורה אף לאחר שנתביבשו ונעשה תבלין, ולא נפקע מהם שם ערלה. ומה דאמרו התוס' דאין דין ערלה בהם הינו דהיכא דכס להו הווי שלא בדרך אכילה. [וזדרבו צרכיהם עיון גודל דהא בגין דנדה שהביאו התוס' לא אייר לעניין איסור בכיס אלא אי מקבל טומאה. (נ.מ.ב.) ובסתורה (לה).] כתבו התוס' ד"ה למדריך, דהטעם שבביבשת לאlicable דין ערלה, משום השימוש דביבשתא איינו נחשב אכילה, ועל כן אי נטעם לשימוש זה אף ברשותה ליבא דין ערלה. ובתוספות יומם הביטורים הסיק נמי כן להלכה מדברי הרמב"ם.

יום הכהנים סי' ג' אות י"ג) ביאר דכונת החינוך לחלק בין אי יש בו סכנה בעת שמאכilio. בין שלול לבא לידי סכנה אם לא יאכilio. ומה דבעין להאכilio הקל הקל היינו ודוקא היכא דעלול לבוא לידי סכנה. (ועין לעיל אות ח) וכן כתוב הגראי' (הלוות שביתת עשור בס"ד, וביזמא עמוד 25).

(ב) רשי' דה עובהה שהריהה, העובר מריח ריח תבשיל והוא מתואה לו וכו'. וכן פירשו הר"ן והר"ב. והוא דנקטו הטעם משום שהעובר מריח ולא שהעובהה עצמה מריחה. כתוב התוס' יו"ט דנראה שהו על פי הגמ' לקמן (עמוד ב') באותה עborות דנפקו מהן ר' יוחנן ושבתאי אוצר פירות. והשיה יצחק כתוב דריש' דיק משפטן "עובהה" ולא קתני "מעובהה". אולם המאריו, וכן רבינו מנוח (פ"ב משבתת עשור ה"ט) פירשו, דהמעוברת היא המריחה והמתואה.

(ג) גמ', כדתニア רבבי אליעזר אומר. הקשה הר"ן (פסחים ו. מדפי הר"ף), מודיע הוצרכה הגمراה להביא דרשה זו, תיפוקליה מרכתייב בכל נפשך שציריך למסור נפשו לאהבותו של הקדוש ברוך הוא. ותירץ, דאתא לאפוקי מרובי ישמעאל שאמר שעל כלום הוא אומר וחיה בהם ולא שימות בהם, ולשיטתו קרא דואהבת את ה' לא משמעו לייה שימסור נפשו לאהבות ה', אלא שיאחוב אותו בכל לב ובכל נפשו ובכל מאודו, כדייאתא בעבודה זרה (כו). ולא קשיא ליה למה נאמר בכל נפשך ובכל מאודך דכל אחד מהם בא ללמד על אופן אחר שציריך לאהוב את ה'. אבל לרבי אליעזר דהקשה לו מודיע ציריך שנייהם, משום דלא למד קר' ישמעאל, אלא שניהם באים ללמד על הצורך למסור את נפשו וממנו לאהבות ה' הקשה, למה לא נכתב החביב יותר ונלמד שאינו חביב מקל וחומר.

(ד) גמ', שם. עוזר העיר הר"ן (עיין באות הקודמת) דהטעם דלא ילי' ר' אליעזר דין זה של חיוב מסירת הנפש דכתבה התורה בואהבת, לכל המצוות, הא גם בידידותו שיר אהבת ה'. משום הקרא דוחי בהם, שסתור בעובודה זרה שבה תלו依 עיקר אהבת ה'.

(טו) גמ', אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאודך. בקובץ שיעורים (פסחים אות קה) הקשה, דומה קשה למה נאמר, הא ילפין מבכל מאודך צריך לשובו כל ממונו כדי שלא יעבור על כל לא תעשה. ותירוץ, דלהא לא איצטריך בכל מאודך. דאפשר למדוד זאת מרכתייב וחיה בהם, וילפין תאמיר הא אמרה הגمراה דיש לך אדם שמומו חביב עליו מגופו. אין הכוונה דממוני חמור מミתה, דזה אי אפשר, דאפיקו מלוקות חמור מממוני וכל שכן מיתה. אלא כדתニア בחולין (סג): אקרא אני איה, דיה למה נאמרה, כדי שלא תנתן פתחון פה לבעל דין לחולק.

(עז) גמ', ואם יש לך אדם שמומו חביב עליו מגופו וכו'. ביאר הגרא' (בשנות אלהו ברכות דף סא), שאין הכוונה שמוסר עצמו למיתה עברו ממונו, שהרי כיון שמת מה תועלת יש לו במומו. אלא יש לך אדם שגוף חביב עליו ממומו שנוטן ממון שלא יעשיו יstorim בגופו, ויש אדם שמומו

(יז) גמ', אם נאמר בכל נפשך. בברכות (נד). איתא ובכל נפשך אפילו נוטל את נפשו. ופירש האלשיך (בפרש ואתחנן), דהכוונה על הקדוש ברוך הוא שנותל את נפשו, ורצתה התורה להודיע למי שמוסר נפשו על קדוש

ברוכות (מה). ד"ה עד שיאכל, שכתבו, בלבד מהא דaicca חייב לאביו להנכו, יש עליו בעצמו חיוב מדרובנן. ואם כן יש לומר דאמו פטרורה מדין חיוב החינוך דידה, מכל מקום מחמת חיוב הקטן עצמו הווי מערב לדבר מצוה. אמן כל זה לישיב התוספות ישנים. אבל התוטס' בירובין שכתבו דקטן נמי אייכא מצוה להנכו פלייגי על וטברי דאמו מצוה להנכו.

(ו) רשי' דה תנן, באח"ד. מציע לתירוצי וכו' לפניו השלמת דבריהם שהם שלוש לפני השלמת דברי תורה. והרא"ש (סימן י"ב) תמה על דבריו, דהשלמה דרבנן מען דבר שמי, שיתן בה התנא סימן להקדים לה חינוך. ועוד הקשה, מנין לרבות הונא ורב נחמן דיש חילוק בין חוליה לבירא לעניין חינוך, דבמשנה לא הוחכר אלא שלוש שנים לפני גדולות. ועל כן פירש דמחנכים אותנו קודם שנה וקודם שנתיים להשלמה דאוריתא. ופירש המהרש"א, דכונתו, דהמשנה דיברה בחוליה ובלשון לא זו אף זו.

(ז) Tos' דה אלא וכו', ולא מציע לשינוי דעתך לפרקן להשלמה דבריהם כאמור. הקשה המהרש"א איך אפשר לומר שנה להשלמה דבריהם, הא הפחות שבחנוכים גם כלפי השלמה דבריהם הווי שתי שנים. לחוליה, בגין תשע עד אחד עשר. ולבירא בגין שמנה עד בן עשר. ותירוץ, דנראה מבן תשע או שתים. ולבירא בגין שמי שפירוש הרא"ש (הובא באות הקודמת) שחוטפות פירשו הבריתא כמו שפירוש הרא"ש (הובא באות הקודמת). שנה אחת או שתים, סמוך לפירקן להשלמה דרבנן, ולא זו אף זו.

(ח) מתניתין חוליה מאכיליםו אותו. באגרות משה (או"ח ח"ג סימן צא) כתוב להלכה, אכן חוליה שאין בו סכנה אלא דחוישין שעל ידי הצום יסתכן, לא יצום. והביא המשעה ברבונו ישראל מסלנת שציווה לאכול בשעת מגיפות הכלירע אף לביראים, משום שחשש שישתכןו. עוד כתוב (באגרות משה אה"ע סימן ס"ה) דאם אמרו הרופאים שאם יצום ישתחה, רשאי לאכול. משום דעתות סכנה היא, וכך שלא ימות מהמחלה עצמה, אפשר שימית עצמו או את אחרים.

(ט) מתניתין, עפ"י בקיין. הביאור הלכה (סימן תרי"ח דה חוליה) הביא מהרבה פוסקים, דכיוום יש רופאים רבים שלא איכפת להם מהלכות יום הכיפורים ובקל אומרים ד אסור לצום, והכל תלוי במורי ההוראה.

(י) גמ', ומניחין לה על פיה וכו' מאכיליםו אותה שומן עצמו. כתוב הרא"ש (סימן י"ג) בשם הרמב"ן דמסתכר דהא דתווכח בכוש וכו', היינו ודוקא ציריכה לשומן עצמו. אבל חוליה שמאכיליםו אותו עפ"י רופאים בקיין, מאכיליםו אותו מתחילה כפי הצורך לו. וכן כתוב הר"ן, אלא שדרתו דאין מדרקין אצל כל להאכilio הקל הקל. ודעת הרא"ש בשם הרמב"ן דהאוכל ביום הכיפורים על פי רופאים, מאכילן אותו חצאי שיעור, כדי להקל עליו מאיסור ברות ומלקות, לאיסור בלבד. ודוקא אם הרופא אומר שיטפיק לו فهو משיעור.

(יא) גם בשולחן ערוך (או"ח סי' תרי"ח ס"ז-ח) נפסק כהרא"ש (הובא באות הקודמת). ובחינוך (מצוה שי"ג) כתוב, דחוליה אף על פי שאין בו סכנה גמורה, אם יהיה חלש הרבה, ראוי להאכilio מעט מעט. וכותב במנחת חינוך (אות ח') דנראה מדבריו, דבמקום סכנה מותר להאכilio בשיעור. ובמקום שאין סכנה דוקא פחות משיעור. והקשה איך אפשר לומר דמושת להאכilio במקום שאין סכנה (עיין שם). ובדוח חמץ (מערכת

מיכם להרוג, ואם לא נהרגו כולכם, רשאי ליתן להם. מודע אסור הא התם ליכא סברא דמאי חווית דהא יהרגו כולם. וכותב השפט אמרת, דוראי בערעה המאורטה אם אמרו אם לא תנתנו אחת מהם, כולכם תבעלו ותתרגו, אסור ליתן להם, וחוויבם למסור נפשם, דהא לפין ליה מקרה ולא הווי סברא. ואם כן ילפין רוצח מענירה המאורטה. ואף דרוצח עצמו ילפין מסברא, וילקע בערעה המאורטה מרוצח. מכל מקום אחר דגלי קרא בערעה המאורטה, הוא הדין ברוצח.

(ב) גמו, היהיא עוברה דארחא וכו'. המהרש"א בחדושי אגדות, ביאר, דחוש הריח הוא כה הנשמה, מבואר בברכות (כה). דבר שהנשמה הנהנית ממנו זה הריח. וחוש הטעם הוא כה הגוף. וביום הכיפורים הותר הרוחני שהוא הריח, ונארס כוח הטעם שהוא גופני. משום דיוטם הכהנורים במלעת יום הכיפורים ולא האספיק כי מה שנותר מהרוחני יצא ממנה שבתי אצר פירי. זולפי סברתו זו נראה שפיר מה שביאר רש"י, דחולל הוא שפסק מתאותו. דהא איהי לא בעיא שליחשו לה שיטם הכהנורים הימים. אמן המהרש"א כתוב שהספיק לה ולולדה.

(ג) רש"י ד"ה היהיא וכו', ויום הכהנורים היה. השיח יצחק ביאר, דרש"י הוצרך לומר שהיתה ביום הכהנורים, ולא בגונא דבשך קודש. שלפעמים מספיק להשיקט דעתה מחמת קדשת يوم הכהנורים, אבל כשמיריה בשר קודש לא יועל. לעיין באות הקורתת מה שכתנו מהמරש"א]. עוד כתוב, דרש"י אתי לאפוקי שלא נפרש דהrichtה בשר של איסור, ולחשו לה שהוא יומם הכהנורים לרמותה כדי להסיחה מתאותה.

(ד) רש"י ד"ה ואליךשה, קיבלה את הלחישה שפסק העובר מתאותו. עיין מה שכתנו באות כ"ב, וכן בעמود א' אותן יב, וזה לשון המאירי ד"ה שלוחשין שלוחשין לעוברה להודיע חומר האיסור, מצפין בדבריהם הבטחה על העובר, שאם תחיתשב דעתה תהא בטוחה על העובר שתהא ריאת שמים מצויה בו".

דף פג ע"א

(א) קרי עליה זورو רשותם מרוחם. לעיין בקול אליו להגר"א דפירוש דכוננת הגמי' למילך מסיפה דקרא. "כמו פתן חרש יאטם אזנו", דהינו שאינו שומע בצרת עניים ולא איכפת לו להפקיע שעירים. ובספר דברי מוסר (פרשת שמיני) ביאר, דיעא דוקא מפקיע שעירים, משום דאדם שאינו יכול לרטון תאותו וחייב לאכול אף שאסור, לעולם לא יבין מהו מחסור, ולא יהיה איכפת לו להפקיע שעירים.

(ב) גמו, שם. הקשה התוספות יומם הכהנורים דהיציר הרע מונה באדם בעדו ברחם amo, ואילו בסנהדרין (עא): איתא דיציר הרע ATI לאדם רק בשעה שניעור ממעי amo. ותירץ, שהיציר שוכן בו כבר מעת יצירתו אבל אין שלוט בו עד שעת יציאתו לעולם. [ולכאורה אין נראה שזו כוונת הגמי' שם. ואין כאן קושיא]. דהתם מה שיליך שהיציר הרע בו משעה שנגע רמשי amo, הינו הכח האנומי שבאדם וזה לא שייך דוקא לרשותם. והכא מדובר באדם שנולד עם מידות רעות באות בירושה בטבע האדם].

ה, שהקדוש ברוך הוא בעצמו נוטל ליהנות מזיו כבודו למקום גבוה שבגן עדן.

(ז) Tos., ד"ה מה רוצח, באה"ד (בעמוד ב') וכל כי האי גונא אין לו להירג, ועוד דהיקשא דקרא וכו'. הקשה הקובע הערות (סימן מה) איך אפשר לומר דבגלו עריות דכתיב בהו ונזכרתו הנפשות העושות ותרוייתו במסמך, ובזאת גילתת התורה דאין חלק בין הבועל לנבעל, כיוון שחשבה התורה הנאה כמעשה, כדאיתא בבבא קמא (לב). האשה לא תתחייב. ועוד דאיינו דומה לציחה שכשוווקים אותו על התינוק איינו עובר על איסור רציחה כלל הדזרקו הוא הרוצח. אבל בערים הרי התורה השוותה את שניהם בחומר האיסור. ותירוץ, דתוס', סברו שמה שחייב ליהרג בגין עבירות חמורות איינו מוחות מפני פיקוח נפש, מפני איסורים הללו. אלא דג' עבירות הללו אין נוחות מפני פיקוח נפש, ופיקוח נפש נמי איינו נוחה מפניהם. ובמקום שניהם אין נוחים זה את זה, אמרין שב ואל תעשה עדיף ולא יעשה שום מעשה, מבואר בעירובין (ק). ומשום הכי האשה שאינה עשויה עשויה אינה חייבות להירג. והשתאathi שפיר הרואה מרוצח, שברוצח לא למדנו שפיקוח נפש נוחה מפני איסור רציחה, דהא איינו חייב למסור עצמו להריגה כשרוצים לזרקו על התינוק, דהא בכاهי גונא איינו עובר על איסור רציחה. אלא למדנו דרציחה אינה נוחה מפני פיקוח נפש והינו בנסיבות רציחה. וכותב שם שלהרמב"ן שיטה אחרת בדין זה עיין שם. וכעין זה כתוב בחידושים רבינו חיים הלוי (פ"ה מיסודי התורה ה"א) אלא שהביא ראייה מבבא מציעא (דף סה): שפיקוח נפש נוחה מפני איסור רציחה, וביאר דכן היא דעת הרמב"ם.

(ט) בא"ד, ורי' פירש וכו' חשב כעשה אף על גב דעת ידי אונס בא לו. ביאר השיח יצחק דוראי דבמקום שמתaska כשרוצים להירג און לא יבוא על העrhoה, אף על פי שאין קישו אלא לדעת. מכל מקום אין הקישוי נעשה ברצוינו וחייב אונס. ואתא רבא לחדר, דאפיקו במקומות שמדוברים אותו על העrhoה שאינו עשויה שום מעשה, הקישוי נחשב למשעה אף על פי שהוא אונס.

(כ) בא"ד, ואני גרס וכו' ונוקמה בגון דעבירה מעשה. רבינו דוד (פסחים כה): הקשה, כיצד אפשר לומר שתירג ואל תעבור בכחאי גוננא, הא בערעה המאורטה שנאנסה פטרה הכתוב בשביל האונס, ודזוקא בועל העrhoה הכתוב לרוצח. ותירוץ, וכך על פי שפטורה ממיתה בית דין מחמת האונס, מכל מקום מצוותה שתירג ואל תעbor כרוצח. עוד תירוץ, דקרא איירוי דזוקא באונס שלא היה בידה להישפט, שהבועל אנטה בידים. אבל אם לא אנטה בידים אלא שאמר לה להיזק לו ואם לאו יירגנה, תירגנה ואל תעbor.

דף פב ע"ב

(א) רש"י ד"ה מהי חווית, כלומר וכו' אבל עבשו שיש כאן ישראל נהרג והמצווה בטילה וכו'. השפט אמרת, דיק, דלסרברת רש"י, במקומות שם לא יירגנו יהרגו אותו לעבשו על ידי אחר, והוא שמי נפשות אבותות, הראשון על ידי האונסים והשני על ידי אחר, יהיה מותר להרוגו. והביא דהבסוף משנה (פ"ה מיסודי התורה ה"ה) כתוב שהרמב"ן הקשה על הרמב"ם (שם) שכתב, שם אמרו לחבורה אנשים תננו לנו אחד

הכא ספק נפשות להקל".

ט) גם, והם ובו' אבל הכא ספק נפשות הו. כתוב השפט אמת דנראאה לומר ודוקא בעדים כשרים ודעות האמינות ותורי במאה אמרין דבספק נפשות להקל, משום דאוקמן אין עדות מדאוריתא דתרי במאה, אבל ב' עכו"ם או נשים דאפיילו מאה מהן בעד אחד, וליבא כאן דין עדות אולין בתור הרוב אף בספק נפשות.

י) גם', מר בר רבashi אמר וכו'. הרא"ש (סימן י"ג) כתוב בשם השאלות, דאולין בתור רוב דעתות. והביא בשם הרמב"ן דברiar דהא אמרה הגمراה דבספק נפשות לא אולין בתור רוב דעתות, היינו משום הקושיא על פי בקיאין תרי, פשיטה תרי ותרי נינהו. אבל לממר בר רבashi דאמר דכל היבא אמר חולה ציריך אני נאמן נגד מאה, אפשר לומר, דהמשנה מדברת באופן שהחוליה ועוד רופא אמרים אין ציריך, ומחייבים אותו על פי שני בקיאין שאמרים ציריך. וכן ממשמע אין דאין אנו אמרים שכשם שנאמן לומר ציריך אפיילו נגד מאה, כך יהיה נאמן להיפך לומר אין ציריך, קא משמען אין דוקא לקולא אמרין לב יודע מרת נפשו ולא לחומרא. אבל באופן שיש נגרם רק רופא אחד שאומר ציריך, אולין בתור רוב דעתות. וסיים הרמב"ן שכיוון שבמרא של אולין אחר רופא דעתות בספק נפשות, אין דוחים סוגיא מחמת הסברא הנזכרת. והרא"ש הביא בתחלת דבריו שם דברשי"י ל�מן (פ"ד): ד"ה אבל מצטרפין מבואר בהשאלות, שכותב מצטרפיםASA she או כותי להיות פלא ואפלגא, ועיין בב"ח (אות א' שם) שביאר דברי רשי"י לכל השיטות.

יא) מתניתין, אפיילו דברים טמאים. הנודע ביהודה (קמא סימן ל"ז) נתקשה בלשון "אפיילו דברים טמאים", دمشמען בדברים טהורים פשיטה דמחייבים, והלא אדרבה לכארוה יותר יש להאכילה דברים טמאים, כיון שאין אישור חל על אישור. ונמצא שאין אישור יום הכהبورים חל על אישור נבילה שהוא בלאו והו הקל הקל, מלහאכילה דברים טהורים דהוו באישור יום הכהبورים החמור דבררת. ועיין שם שכותב לישב על פי מי דקימא לן דבאייסור כולל חל אישור על אישור.

יב) מתניתין, עד שיאورو עניינו. המשנה ביהודה (תרי"ח. סק"ז) דקדק מהלשון "עד שיאورو עניינו", דמי שאחزو בולמוס אין ציריך לצמצם ליתן לו פחות פחות מכשיעור כבשאר חולין, משום דעל ידי השהייה יכול לבוא לידי סכנה.

יג) מתניתין, מי שנשבו כלב שוטה אין מבילין אותו מחער כבד של. פירוש רשי"י לפי שאינה רפואה גמורה. ובגליון המהרש"א ציין שהר"ן המשmitt תיבת "גמורה", ובתוספות יום הכהبورים כתוב דלר"ן הוקשה על רשי"י, מה בכך שאינה רפואה גמורה הוא אף אם רפואה זו מעלה ארוכה רק לפעמים, והו ספק נפשות להקל. והרמב"ם בפירוש המשניות כתוב, "כ"י זה אינו מועיל אלא בדרך סגולה, וחכמים סוברים כי אין עוברים על המעות אלא ברפואה בלבד, ר"ל בדברים המרפאין בטבע והוא דבר אמרתי וכ"י אבל להתרפאות בדברים שהם מרפאין בסגולתן אסור כי כוחם חלש אינו מצד הדעת ונסיונו רוחוק" וכו'. ובתוספת יום הכהبورים כתוב לחקל לדעת הרמב"ם בין סוגיה הרפואות הסגוליות, דיש שאין בהן תועלת כלל ויש שמרפאנין. ובגהות וחידושים (על במשניות בהוצאת גשל) כתבו בשם בית משולם, דקמיע תלו בדעת בני אדם, ויש שדרכם בסל למו להאמין בו, והאמונה היא סיבה המסובבת הרפואה, אבל

ג) גמ', חולה מבילין אותו על פי בקיאין. הר"ן (ד: מדפי הר"ף) דקדק מלשון "בקיאין",adam רופא יחיד והוא מומחה, נחلك עם ב' רופאים שאינן מומחים, שומעין למומחה ולא אולין בתור רוב, (ועיין שם שהוכיה זאת) והרמב"ן (הביאו הטור סימן תרי"ח), פליג, וסביר דכיוון שכולם רופאים ויודעים במלוכה, אין דבריו של אחד במקום שנים. ומכל מקום במופלג מהן בחכמה מודה דחוישין לדבריו, ועיין שם בבית יוסף. ועיין משנה ברורה (סק"ח וסק"י).

ד) גמ', א"ר ינא חולה אומר ציריך וכו' פשיטה וכו'. הקשה התוספות יומם הביפורים איך מקשה הגمراה פשיטה, הא לאקמן מקשה הגمراה ממתניתין על דברי ר' ינא. ותירץ, שהמקשה סבר כמר בר רבashi דאמר לאקמן, אפיילו מאה רופאים אמרים אין ציריך, והולח אמר ציריך שומעים לו, ומתרץ מותניתין כדרתך הש"ס לאקמן. אבל מרבי ינא משמע דסביר דודוקא בחוד כנגד חד עדיף החוליה ועל זה פריך פשיטה.

ה) גמ', שם. גירסת הר"ף והרא"ש "פשיטה ספק נפשות להקל, מהו דתימא הא דקאמר חולה ציריך אני בעותי הו אדק מא מעית, סבר אי לא אכילנה מיתנא, קא משמען לב יודע מרת נפשו". וכותב הרא"ש רהות' למדור מגירסתא "אי לא אכילנא מיתנא" דושמעין לחוליה או לבקי דוקא אם אמר שם לא יאכל יסתכן וימות. דבלאו הכי אף שתובע לאכול אסור להאכילה. וכן אינה בתוספות ישנים ד"ה חוליה, ותוספות הרא"ש. אולם הרא"ש כתוב דחומרא גודלה היא זו בספק נפשות, דין לך רופא שיאמר לא יאכל ימות, אלא דרכן לומר אפשר שיכbid חוליו יסתכן. וגם אין לדיקק מלשון זה, דאפשר דנקטו בו משום דדרך החוליה לומר בן משום פחד המיתה. וכן נקט הՂות מימוגיות (פ"ב משכיתת עשור) הביאו הבית יוסף (ריש סימן תרי"ח), וכותב בן גם בשם ההղות מרדכי, סמ"ק, וכל בו. ועיין בב"ח ריש סימן תרי"ח).

ו) גמ', תונבא הוא דנקטליה. פירוש רשי"י שטי שיטת מחמת חוליו. והרא"ש פירש, טירדא בעלמא נקיטליה. וכן פירש בעורך, הובאו דבריו במסורת הש"ס. והר"ן (ד. מדפי הר"ף) ביאר, דתולמים בכר משום ספק נפשות להקל. דבownik שאומר ציריך לא אמרין דמחמת ביענותא אמר, אלא קים ליה בגויה טפי ולבד יודע מרת נפשו. והמאיר כתוב דכאן חיישין שמא תיעוב מאכל שנודמן בחוליו. ומה שלא פירשו שאור הרשונות ברשי"י, כתוב הקרבן נתNAL (אות ל') דהרי יוכלן לבדוק אותו אם אחוזתו שוטות.

ז) גמ', וא"ג דאמר רב ספרא תרי במאה ומאה בתרי. בביואר הכתיפות תרי במאה ומאה בתרי. ביאר במרומי שדה דאתי לאשמעין, בין שבאו תרי תחילת שווים הם למאה שבאו אחריהם, וכן איפכא בבאו מאה תחילת, אין אמרים כבר הוחזק עפ"י הראשונים. אלא הם שווים לשנים שבאו אחריהם.

ח) גמ', אבל לענין אומדנא בתור דעות אולין וה"מ לענין אומדנא דממנוא וכו'. במסורת הש"ס הגיה גירסתא דידיון "זה"מ" - בלי ויז', ובגירסת הר"ף והרא"ש. וכך שפירש רשי"י בדר"ה וא"ג, דASHMOUNIN מותניתין, דוקא באומדנא דממן אולין בתור רוב, אבל בספק נפשות אף תרי נגד מאה אמרין להקל. אמרם במאיר הביא דיש גורסין "ווע"ג דאמר ר' חסדא תרי במאה ומאה בתרי [כלומר אין שעון כלום על פי עדותן, וכל שכן כאן שהרוב אמרים שאינו ציריך] הני מיל' במנונא אבל

نبילה חשיבא שבת כהותורה. והקרבן נתנאל (שם) (אות ב') כתוב דעתו ר' סבירה ליה דשבת הותורה עצל פיקוח נפש דחוללה. והמשנה ברורה (סימן שכ"ח, סקל"ט) חכרים שorthודוקסיה היא. עוד טעם הוסיף הרא"ש להזכיר שחיטה עבורי החוללה, דהיינו שנמא יקוץ בשבר הנבליה ויפרוש ויסטכנ. והר"ן הוסיף טבריא להזכיר שחיטה, דנמי דנבילה הוא איסור לאו גרידא ושבת הוא איסור סקילה, מכל מקום בנבליה הוא עbor בכל כזית וכזית, ואיסור שבת הוא לאו אחד בלבד הוא. ועיין מה שהקשה על סברתו בקרבן נתנאל (שם, אות ג').

דף פג ע"ב

יט) גם, בשבת נמי פשיטה טلطול מדרבנן. והגרא"א בגליון הש"ס, הנייה בערך עיון לשון הגם' כאן ובביבמות (צג). דהפרשת תרומות ומעשרות בשבת אסורה ממשום "טلطול", הרי האיסור ממשום מתן, כדפירים רשיי בבייצה (לו). וכן כתוב הרמב"ם (פ"ג משבת ה"ט). וביאר השיח יצחק, שהגמרא מבקשת שאפלו אם נאמר שאין כאן מתן, כיון שם לא היה אפשר לתקן, היה מותר לחוללה מחמת פיקוח נפש. יש איסור טلطול, עדיף ליתן לו בלי הפרשה, משארים יעברו על איסור דרבנן. ואמרה הגם' פשיטה, ממשום דעדיף שאנו נבעור על איסור דרבנן, משהחוללה יכול טבל שהוא במיתה. והתוספות יומם הבכורותים ביאר, דהא דקימא לנו דאיסור הפרשת תרומות ומעשרות ממשום מתן. הינו ביש לו פירות טבל ואין כאן איסור טلطול. אבל אם ציריך להפריש לפני שקורא שם שהוא התיקון עbor קודם על איסור טلطול. וביאר הרוי מדבר בכל גוונא.

ב) מר סבר טבל חמור וכו'. העיר הרש"ש, מדוע חורה הגם' לפреш שוב את פלוגתיהם. וביאר על פי מה שכותב במקום אחר, דאף דמאכילין את הענים דמאי, אם הפרשו מדרמי תרומות מעשר ומעשר שני איסור להאיכלים, כיון שכבר נקרא עליהם שם תרומה ומעשר. [והו כח כן מהירושלמי לדמאי פ"א]. ולפי זה נמצוא, שתרומה דרבנן חמורה מטבל דרבנן, ומשום הכל כי לאחר שהעמידה הגمراה בעציז שאיינו נקוב דרבנן, הוצרכה הגمراה לומר, דלben תימא טבל חמור מתרומה, ולא כדמיי שתרומה חמורה מטבל.

כא) רשיי, ד"ה ליום תנאי היא. הר' דרביה אמר בדאפשרה בחולין מותקנין ליה. הקשה מהרש"א מניין לרשיי דפליגי בדאפשרה בחולין ובדרךה, הוא אפשר דפליגי بلا אפשר בחולין, ובפלוגתא דין תימא ורבנן. והתוספות יומם הבכורותים תירץ, דאי מהרש"א היה הגם' צרכיה לומר נימא הני תנאי כהני תנאי. והגדרה ביהודה (קמא או"ח סימן ל"ז) תירץ, דמדנקט רביעי לשון אין ציריך לעשר מוכח, דלא נחלקו אי טבל חמיר או תרומה חמירה. כיון דאי תימא דתרומה חמירה הווי ליה לרבי למימר איינו רשאי לעשר.

כב) גם, דהתאם לא בולמוס אחזיה. מהרש"א ביאר דאי היה בולמוס אף אם יהונתן היה יודע את השבועה שהשביעו שאל, היה מותר לו לאכול, דלא גרע מיום הבכורותים. עוד כתוב, לדברי אבי בסמורDKודם אכילה מיגרגר גירר, מוכח דלא אחזו בולמוס. דאי היה אחזו, כיון דיהונתן קודם אכילה היה, מיגרגר הוה גירר ליה.

כג) גם, קפחה לרועה. בבבא קמא (ס:) איתא, דאיסור להציג עצמו

לאכול מאכלות אסורות צריכים להופאים בקיימים בטבעי בני אדם ואין לסגור על הסגולות. ועיין עוד בשיח יצחק שהביא מדברי הרמב"ם עצמו (במורה נובכים) דחו"יו רפואות במנם שנותאמתו דמועילים על פי הרפואה, כגון מסמר הצலוב ושן השועל שהוכרו בשבת (סז). ובזה מותר לצאת בשבת.

יד) מתניתין, ואם מות יניחו. התפארת ישראל ביאר דאינו דומה לדילקה שמוטר להציג את המת, דהתמס מחתמת שבhole על מטו חושים שישכה ויבבה, מה שאין כאן אין חשש שעישה דבר.

טו) גם, ת"ר מניין היו יודען שהairo עיניו משיבחין בין טוב לרע אמר אבי ובטעמה. וכותב הרש"ש שמויה היה נראה לפרש כוונת המשנה "עד שיאورو עיניו" הינו ענייני הבדיקה והשכל. אלא שלא כן פירשו הראשונים. ואמנם ברשיי על המשנה ד"ה מי שאחזו, כתוב דהחוללה עיניו כהות וכשמריאתו חזרות בידוע שטרפה. ובמאורי כתוב, דנקא מינה בבחינה דעתם, בוגונא שהיה לילה ואין אור שנוכל להבחן אם אורו עיניו, וכן כתוב בתוספת יומם הבכורותים. ותמהו על כל הפטוקים שהשminiו הבדיקה זו. ובליקוטים במשניות תירץ, ושיעור זה אי אפשר לנו להבחן אלא מראה עיניו טוב וברור כבראונה, ושיעור זה אי אפשר לנו להבחן אלא בטעם. וכען זה כתוב השיח יצחק. ובהערות הגרא"ש אלישיב כתוב, ד"עינוי כהות" שפירש רשיי במתני' איינו סימאון עינים ממש, אלא שעינוי כהות וחשבו קצת, ואין ביד כל אחד האפשרות להבחן אם חורה אליו מראיתו למורי, ממש המכני נקתה הבדיקה הנגלית לרבים.

טז) גם, מאכילין אותו הקל הקל. כתוב האור שמח (פי"ד מאכלות אסורות הי"ד)-DDינא דהקל הקל הוא על המאכיל, אבל האוכל אין ציריך לדرك בוה, כמו שמצוינו גבי רודף שאם יכול להציגו באחד מאכilioו אסור להזגנו, ואפלוubi היבי הנרדף שנאמר עליו דין הבא להרוג השם להרוגו אין ציריך לדדק בוה כמה במאכilar במשנה למך (סוף הלכות חובל ומזוק). ולכך דיקיו המשנה והברייתא לומר, מאכילין אותו.

יז) גם, ת"ר מי שאחזו וכו' הקל הקל. הקשה בתוספות יומם הבכורותים, מיי קא משמע לן דמאכילין הקל הקל, ובספר תורה היולדת (פרק י"ג) הביא מהקהל סופר שכותב דאיידי דלגי הקל יש ספק אם ירפאנו, והחמור וודאי ירפאנו, אף על פי כן יתנו לו הקל.

יח) גם, שם. כתבו הרא"ש (סימן י"ד), והר"ן (ד: מדפי הר"ף), דהראב"ד נשאל, בחוללה שיש בו סכנה הנוצר לacist בשר, ולפניו בשער נבילה. האם מותר לשחות לו בשבת, על מנת שייאל כשרה. דיש אומרים שנותב שיעבור החוללה עצמו על לאו דנבללה, משיעבשו אחרים בשבלו על איסור שבת דבטקילה. והשיב דאף דעתם מכוונות, אבל שבת בלאו היבי כבר ניתנה לדוחות עבורי בשאר מלאות, כגון העברה וbijoul וכו'. והר"ן כתוב שהראב"ד ביאר טumo, ממש דחוללה והאיסור העומד בוגדו ומעכיבו הוא איסור שבת ולא איסור נבילה, שהרי אילו לא היה שבת לא הינו מבקרים לו נבילה, וכיון שכן האיסור העומד עליו ומעכיבו הוא שהוותר ולא איסור אחר. והר"ן תמה על סברתו. וכל מלאה שעושה בשביל חוללה שיש בו סכנה, هو כעשה אותן בהיתר גמור בחול. ובמרומי שדה פירש דרבינו, דאף אי נימא דעתם דהויא ליה שבת דחויה היא, מכל מקום מאכלות אסורות מזוק הנפש יותר מאשר איסור שבת דחויה היום, וככלפי

הרי"ף) זהה כי מכמה של חלל שמחלין עליה שבת. רשי"ד "ה ר מגלי לה מעיקרה. מההיא שעתא וכו'. כתוב התוספות יומ הביטויים וריש"י בא לאפוקי שלא נפרש שטעם הדוחר שלו הוא מלחמת האדים בשבועה פרט לאנoso, והוא היה אנוס מלחמת תנאי שהיה בלבו שלא יגלה היום, אבל ביום אחר יגלה. דברהאי גוננא עדיין אייבא חילול השם. וכן פירש רשי"י שגילה לה האמת דברים של טעם שאין בלשון זה לשון שבואה, כיון שלא אמר באלקא דישראל אלא לאלקא דישראל. וכן פירש השך (יוז סי' לר' ס'ק ל'ז) לאפוקי מדעת הרמ"א (שם) בדרבי משה שהוציאו מסוגין,adam הודיעו שהיה בלבו על ערמה בדבר ליכא חילול השם. והשך סובר דסוגין שאינו כיון שבלשון עצמו שאמר אפשר חילול השם.

לפרש כן, ודוקא ממשום הכי לייבא חילול השם.

רשי"ד "ה משחא דגדפא וכו'. סכה אותו על צדיעו. והרש"ש הגיה דעתך לומר על שניינו דכן כתוב רשי"י בעבודה זורה (כ"ח). "ה משחא וכו'.

רשי"ד "ה ורבו יוחנן וכו', לא גרטינן לה הכא וכו'. ביאר המהרש"א דכאן לא שייך להקשות על רבבי יוחנן היכי עיביד הци. כיון דפושט דלא רב מתייא בן חרש. מתייא בן חרש שר. ואם כן אפשר דרבבי יוחנן סובר כרבבי מתייא בן חרש.

תוס' רשי"ה ה כי נמי וכו'. באה"ד, דבפרק קמא דקידושין וכו' יש ה כי נמי

מסתברא שאינו נשאר, כתוב בתוספות יומ הciporim דלגריסת רשי"

בקידושין הה כי נמי מסתברא נשארה, אלא דלמקצת גירסאות אחרים שם

אינו נשאר.

דף פ"ד ע"ב

ו) גם, לילתו למימר וכל ספק נפשות דוחה את השבת וכו'. הקשה התוספות יומ הciporim למה לא משני דעתה לאשמעין, שאפילו בתינוק שנפל לים שפורש מצודה ומעליו אף על גב דעתך כוורי, וכדאמרין לךן.

יא) גם, מומין חמין וכו'. בין להברותו. וכותב רשי"ד "ה להברותיו, רחיצה שמא יבריא מאלו. וכותב התוספות יומ הciporim, דנראה שרחיצה זו אין בה סכנה במניעה, והיינו כדעת המגיד משנה (פ"ב משבת הי"ד) בשם הראב"ד שמחלין לכל צרכי החוללה אף בדברים שאין במנייעתן סכנה. ודלא בכקס' משנה (שם) דפלייג.

יב) גם, ואין אומרים נמתין לו עד שיבוריא וכו'. כתוב התוספות יומ הciporim דמשמע אפילו סמור למוציאי שבת ונשאר משבת רק שעה או חי עעה מכל מקום מחלין, וציין לחשובה הרשב"א שהובאה בבית יוסף (יוז סוף סי' קל"ד ד"ה ובתשובה אחרת) לענין הרופאים שנותנים לחולמים משקים הנעים ביד גוים מחומץ של יין נסר וכו'. ובסתוף התשובה שם כתוב, דודאי אף בחולה שיש בו סכנה אם יש אפשרות להאכילו היתר אין להאכילו איסור. וכותב שאינו כאמור לשם ימים, והרי אינו צריך אלא שימתין בחיצי שעה ועשה לו מן המותר לו. והובאו דבריו ברמ"א (יוז סוף סי' קנ"ה). ובביבאorio הגרא"א (שם ס'ק כ"ד) יישב דעת הרשב"א דלא יקשה מסוגין. דבסוגין אירי שהוא מסוכן אם ישנה עד מוצאי שבת והרשב"א אירי בחולה שהשהייה אינה מסוכנת לו.

יג) גם, ראה שנגעלה דלת וכו' ואע"ג דקא מיכוון למיתייר בשיפי. בתוספות יומ הciporim דין דודוקא בהאי גוננא איתא, ע"ג דקא מיכן וכו' דהיאנו אף שמכוון לעשות איסור בהדי הדרי שר. ולעיל בגוננא דעתודה

בממון חבריו אפילו במקום פיקוח نفسه. אמןם בתוס' (שם) ד"ה מהו, פירשו, דהינו לענין חיוב תשולם ולוולם מותר להציג עצמו. אולם המהרא"ץ חיות (שם) כתוב דהפרשת דברים ותיק מרשטי (שם ד"ה ויצילה), דסביר דאסור להציג עצמו. ותמה הא אין דבר העומד בפני פיקוחنفس. אמןם הביא לו סייעתא מהירושלמי. וכן משמע גם דעת הרמב"ם (פ"ח מחובב ומזיק ה"ד). וראה עוד בעונג יו"ט (יוז סי' קי"א, ד"ה וקצתה). והמהרא"ץ חיות בגין הביא שהחתם סופר שאל אותו, כיצד היה מותר לרבי יהודה לקפח לרועה, הרי אסור להציג עצמו בממון חבריו אפילו במקום שכנת נפשות מבואר ברמב"ם. והמהרא"ץ חיות תירץ, שיתכן שהרוועה הביר חוליו ונתן לו מעצמו. ובפרט במקום שידע שיחזר לו את כספו מותר דעתך לך דבר שעומד בפני פיקוחنفس. וויש לומר דלשון קפהו הינו שנחסר הרועה הכלבר. וכמו במעשה דרבבי יוסי דנתנו לו בני העיר מעצםם ואמר לו ר' יהודה ואתה קפחת. (ב.מ.פ.) אמןם רשי"י כתוב, דכפאו לתת לו בכרכו. ונראה לומר, דבודאי שלם לו. אלא שהרוועה לא נתן לו ברכzon. ור' יהודה כבאו מושום בכופין על מצות פ��ח نفس, ועד שאמר רוץה אני. אם כן אין בגין מצל' עצמו בממון חברו.

כד) רשי"ד "ה מים בראשונים, פונדק ישראל היה וכו' ומוכר לנכרים בשחזר. ציריך עיון כיצד היה עושה שחורה בדבר האסור מן התורה. והביה יוסף (יוז סוס"י קי"ז - ציון מהרא"ב רנסבורג) כתוב דהראביה היביא מכאן ראייה להतיר לשחור. ורודה שיטחו ממתני דשבייעות (פ"ז מ"ד). ותירץ, דהיה ישראל רשע, או שהיתה שעת השמד. והמהרש"א בחולין (ק"ו). העיר, מודוע רשי"י שם [דלא כמו כאן] פתח בנכילות וסימן בחזר. וכותב דאפשר דכונתו היה לתרץ קושיא זו. דהנכילות וטרפות היו ממה שנודנו לו מבהמותיו שנתנו בזון או שנטפו, דבכהאי גוננא אמרה המשנה שם שמוטר. והחזר שהאכיל ליהודי היה משום שנודן לו באותה שעה.

דף פ"ד ע"א

א) גם, מיי' בגיןו אייבא בגיןו למיקטליה בדבר הנורק. הקשה התוספות יומ הciporim מה הנידון מיי' בגיןו והרי נפקא מינה לנידון דיזין להאכיל למי שנשכו כלב מחצר כבד שלו כר' מתייא בן חרש, לציריך לדעת באיזה מין כלב אייררי, אם כלב נשים כשפניות משחקו בו, או כלב שוחרה עליון רוח רעה. ותירץ דכין דין הלהקה כר' מתייא בן חרש אלא כחכמים דפלייג, ואם כן אין נפקא מינה לדעת אייה מין כלב אייררי. נולכואה כוונתו באופן שיוודעים על כלב מסוים שלא שייחקו בו נשים או שייחקו בו נשים אם אפשר להאכיל מחצר כבד שלו.

ב) גם, דבכנית ליה מיטת. כתוב הייעב"ץ דהיאנו שלא עברי לה תקנתא מיד כרמפרש لكمיה.

ג) גם, ר' יוחנן חיש בצדינאג. ביר' יוסף (על העין יעקב) כתוב דאפשר שהוא מלשון צעד עורם, עין אייבא (ד' ח') צעד עורם על עצם וגו' וביאר שם רשי"ז נקמת ונתחבר. והאבן עוזרא שם פירש צעד כמו דבק.

ד) גם, דרשה בפיירקא. היפה ענייניהם. היביא מהירושלמי (שבת פ"ז ה"ד), דיש שאומרים שאוთה מטרוניתא חנקה עצמה מצער שנטגהלה רפואתה, ויש אומרים שהתגירה כשראתה את תוכנות טבע איש היישראלי להיטיב לוולטו בל' להרווחה.

ה) גם, הוואיל ומתחיל בפה וגומר בבני מעיים. וביאר הרוי"ף (ד' ע"ב בדף

מקשים הא תשלומי חצי נוק דתם הוו קנס, ולהחיבו בעין עדים. ובאופן זה אי אתה יכול לקיים כאשר זם לעשות לאחיו, דלמא גוי הוא ואינו אחיו, ואם כן חוי עדות שאי אתה יכול להחיימה ואין אפשר להחיבו אפילו חצי נוק. ותירץ, דבודאי חייבים זוממיו כראיטה **בבבא קמא** (פ"ח). מרכתייך, וביערת הרע.

ד רשי ד"ה למאי הלכתא. הוי כתוי *אליבא דשモאל*. הקשה התוספות يوم הciporim למה לא פירש דאליבא דרב נמי בעי. ותירץ, דסבירא ליה לרש"י דרב מציע למימר דברוב כותחים אינו מחויב להחיותו. דאפשר לדברי רב דאמר לא שננו אלא להחיותו אבל ליווחסין לא. קאי נמי על מהצה על מהצה, ומה שאמר רב על רוב ישראל היינו לדוקא דליוחסין אףלו בכחאי גונוא לא. והביא דכון למד הכסף משנה בשיטת הרמב"ם (פט"ז מאיסורי ביאה ה"ה) שפסק דמחצה על מהצה חייב להחיותו. אבל בתוס' **ד"ה להאכילה נבילות**, מבואר דבעית הגמ' למאי הלכתא אליבא דרב נמי, דהא דכתבו דלא מציע למימר שלא להחיותו וכרי דדוקא ברוב ישראל אמרין דעתך על מהצה להחיותו. אבל בעבאי השניה אם רוב ישראל למאי הלכתא כתוב דתו"ט נמי מודו לרשי דהו ריק לשמואל.

ה רשי ד"ה להאכילה נבילות. עד שיגדל ויקבל עליו גירות. דיק השלטת אמת דמשמעות לשון רשי' דמחויב לגיר את עצמו בשיגדל, וכותב לאפשר משום דהו ספק שם עוכבר על כל דת ישראל, ובכחאי גונוא אין לייל אחר הרוב כיון דבידו לגיר עצמו, וכותב לצערך עיון לדינה. ובהගות הגורי'ם בידרמן שם ציין לשיטה מקובצת (כתובות) שהביא מהרש"ב"א שאם יש אפשרות לבית דין מטבילין אותו גם בקטנותו, אולם דיק מלשון הרמב"ם (פט"ז מאיסורי ביאה ה"ה) וכן מהשולחן ערוך (בן העוז סימן ד' סל"ג) שאין מחויב בזה.

ו גמ', **לא צריכא וכו'.** הקשה החתום סופר (בתובות טו:) איזה חדש יש בזה דין מוציאין ממון מספק. ותירץ, דלמאן דאמר **בבא קמא** (טו.) דפלגא נזקא ממוני, וראוי היה לשלם הכל אלא דחס רחמנא עליה, אם כן הכא במחצה על מהצה כיון דבודאי מעיקר הדין חייב לשלם הכל אלא שיש ספק אם חס רחמנא עליה שישלם רק פלאג, והוא אמינה דישלם הכל, קא ממשמע לנו.

ז גמ', גענה רבוי ישמעאל ואמר אם במחתרת וכו'. הקשו התוספות يوم הciporim, והגבורת Ari. הא רבוי ישמעאל גופיה אית ליה לדרשא דשמואל (בעמוד ב') דוחי בהם ולא שימות בהם. כראיטה **בسنחדין** (עד.), מניין שאם אמורים לאדם עובוד עבודה וורה ואל תחרוג שייעבוד ואל יהרג, תלמוד לומר וחוי בהם ולא שימות בהם. ואם כן מדווע הוצרך הכא לדרשא אחרת. ובפרט שהגמרא (בעמוד ב') אומרת, דדרשא דשמואל עדיפא דלית לה פירכא. והתוספות יומ הciporim תירץ, דרבוי ישמעאל יליף מוחי בהם, דחיו קודמין, על האדם עצמו שעומדת בפנוי הברירה או לעובוד עבודה וורה או לקיים וורה בהם. אבל שישראל אחד חילל שבת בשביל חיירו לא שמענו. הילך הוצרך לומוד מהבא במחתרת, שלא מיבעיא דבעל הבית יכול להרגו, אלא אחר נמי יכול להרוגו מדין רודף, כדאיתא **בسنחדין** (עב.). וולהייך לאכורה אין להקשוט שייהיה סגי בקן וחומר בלבד ולא עיריך פסוק דאמור לעבודה וורה יותר חמורה ולא נלמוד לה משפיקות דמים דהא מומר לעבודה וורה הוי מומר לכל התורה ולשפיכות דמים לא, ולא דמי לשבת דהא איכא תנאי דסבירי שלעבודה

והעלאת דגים, ובגונא דבר ועקרת חוליא, איתא. שנעשה איסור בהדי הדדי אבל לא נזכר שמכoon. וכותב שבאותה הרו"ף והרא"ש לא גורסים הבי, וכן הרמב"ם (פ"ב משנת ה"ז) לא הזכיר חיבת מכון. אמן דיק מרשי' ד**ריה דקה מכיך מכוכי**, שכותב משפיל וכו' לצלota עליהם לערב. [ועיין גם בראשי' ד"ה וauseג דעתיך כוורי בטוחה"ד שכותב שאפילו הוא צרי' לדבר, דמשמעו נמי הבי]. משמעו שמותר אפילו שמכoon לך. וטעם ההיתר כתוב שם (בسمוך), כיון שעיקר כוונתו לדבר היתר.

יד גמ', לא הלבו בפיקוח نفس אחר הרוב. הקשה השפת אמת, למה לא הולכים אחר הרוב דמאי שנא דמחייבים מיתה משום דאולין בתר rob כראיטה **בחולין** (יא): גבי רוצה דאף דיש לחוש שמא במקומות סיפק שהרגנו נקב הוי, וגברא קטילא קטיל. והוא משום דאולין בתר rob ומחייבין אותו מיתה, הא הוי פיקוח نفس. (ועיין בדבריו עוד). ותירץ, שהלימוד מוחי בהםם הוא, שכל שאפשר להיות פיקוחنفس אפילו ספיקא כל דחו דחין כל המצוות אף שהוא נגר rob כמו שכתבו התוס' (פה). **ד"ה ולפקח וכו'**, והיינו hicca דאין על הנפש ספק חיוב מיתה. אבל אם יש ספק חיוב מיתה כיוון דהלהה היא דאולין בתר rob חיוב מיתה בודאי, ואין לבטל דין מחמת ספק שהרי גם בשני עדים לא נפקא מיידי ספק.

טו גמ',ומי אמר **שמואל הבי והתנן וכו'**. הקשה הרש"ש טוביש Mai קשיא, הא התרם אירין בתינוק דלא שיר חזקתי לתינוק כיון שלא ידיעין ליה, וכדברי הבית שמואל (בן העור סי' י"ז ס"ק פ"ד). ואם כן יש לומר, דדוקא hicca דאיתא חזקתי כי נגר הספק שמא מטה קאמר שמואל דלא אולין בתר rob בפיקוחنفس. אבל בשאן חזקתי כי דהספק אROLI הואה גוי, ויש גם ספק שמא מטה, מודה שמואל שמצויפים rob כתובים ואין מפקחין. ונשאר בצריך עיון.

טז גמ', מצא בה **תינוק וכו'** אם rob וכו'. הא דלא חשיב קבוע בהבי, כתבן התוס' **בכתובות** (ט"ז). **ד"ה דלמא**, כיון שמנצע ברוחוב העיר ולא בית לא חשיב קבוע.

יז **תוס' ד"ה הא דפרק וכו'**. נראה לפреш וכו' עד אחר שנפלת עליו מפולת. ביאר הרש"ש **מדעסיא** דבכחאי גונא מפקחין כיון שהוחזק כבר ישראל בהאי חצר.

דף פ"ה ע"א

א גמ', להחזר לו אבידתו. הקשה השפת אמת אmai בעין rob ולא אמרין דאף במחצה על מהצה יהיה מחויב להחזר, ואף דכתבו התוס' **ד"ה להחזר לו אבידה**, דאמר לו איתי ראה דישראל את ואחזר לך, דהינו דחשיב כמוחזק במה שהגביה את האבידה. אמן וזה שיר דוקא אם כבר הגביה לknoot את האבידה וכגון שמנצע במקומות של rob עכרים (למאן דאמר **בבבא מציעא** (כד). דהbulim אינס מתיאשים), ואחר כך נודע לו על ידי סימנים דאותו הספק הוא שאבד לו האבידה. אבל משמעות הגמ' הכא, שכבר בשעת המצעיה ידע שהוא של אותו הספק, ואם כן מספק צריך להגביה על דעת להחזר, ובמה נעשה מוחזק.

ב גמ', מוחза על מהצה ישראל למאי הלכתא וכו'. הקשה המהרש"א למה לא אמרין הלכתא שלא להאכילה נבילות, והתוספות יומ הciporim תירץ, דחווי מילתא דפשיטה, ספק איסורא לחומרא.

ג גמ', דגניחה תורה וכו'. כתוב החתום סופר (חידושים כתובות טו:) דיש

מקל וחומר. ותירץ, ריש לומר דסבירו ליה להנך תנאי דמוני בהם אין למלוד אלא על מצוות שניתנן בסיני, דכן שמצוות הפסוק (ויקרא י"ח ה') יושמרות את חוקותי ואת משפטיי אשר יעשה אותם האדם וחוי בהם אני "ה", דהינו דמה שניתנן להם בסיני ניתן בתנאי ד'וחי בהם', אבל שבת שנצטו בمرة קודם שנאמר וחוי בהם אפשר דאיינו נדחה מפיקוח נפש. ואף דגס בסיני נשנית פרשת שבת, מכל מקום כיוון שהאוורה נאמרה בمرة לא היה בה תנאי של וחוי בהם.

(ג) מהתניינן, אחטא ואשוב אחטא ואשוב וכו'. אחטא ויו"ב מכפר וכו'. בפשטות נראה דגבי אחטא ויום הכיפורים מכפר לא בעין שייאמר תרי זימני. אולם התוס' יו"ט (כאן) כתוב, על פי הרמב"ם בטירוש המשניות, שפירש בהא דין יום הכהפורים מכפר כמו ברישא, שאין מספיקין בידו לעשות ביום הכהפורים מה שרואין לעשות כדי שיתכפר לו. ודיק דין כן

כמו ברישא דוקא בתני זימני אין מספיקין בידו הכי נמי בעין זה. (יד) גם, אשם תלויינו מכפר בפטרה גמורה, אי נמי הנך אין אחר מכפר כפרטן וכו'. כתוב הגבורת ארוי לדלאורה אין נפקא מינה בין ב' הלשונות. אולם כתוב שיש נפקא מינה על פי הגמ' בבריתות (כח): דעתה הטעם גם הני ב' לשנות לגביה הבריתא שם דاشם תלויינו מכפר בפטרה גמורה. ובבואר שם שיש נפקא מינה בין שני הלשנות לגביהם אשם תלוי בא על ספק נבילה. ובאי רשי' שם (ד"ה ודלא כר"א) דהינו על כל לאו שאין בו כרת דין בר חטא ואם כן הווי כפירה גמורה ללאוין אלו ואם כן מאן דאמור דיןינו מכפר בפטרה גמורה על כרך סובר דיןינו בא על ספק נבילה.

(טו) גם, השתא על לא תעשה מבפרת על עשה מביעא. הקשה השפט אמרת הא עשה חמורה וצריך לומר הטעם משום דעתה בהיה מעשה, מכל מקום מסבירא בלבד אם לא היה כתוב במשנה עשה התייחס אומר שעשה יותר ואפשר דעתה יותר חמורה. ותירץ, דכוונת הגמ' דכיוון רתני על עבריות קלות על עשה ועל לא תעשה, אם כן הוועדי אמר שעה שונה שונה על עבריות קלות ועל לא תעשה, וממילא התייחס יודע דעתה היו בכל עבריות קלות.

(טו) גם' שם. הקשה החתום סופר (חידושים שבאות יב: ד"ה ובזה נבואר) דלאה הכי קאמר אפילו עשה הקל, נמי בעי תשובה, ויום כיפור לחוד לא מכפר. ואיפלו לא תעשה דחמיר נמי סגי בתשובה לחוד, ואמאי נדחק לומר דיןינו לאו הניתק לעשה. ותירץ, כיוון דהגמ' לעיל העמידה את המשנה אפילו תימה רבוי תשובה בעיא יו"ב לא בעיא תשובה, ליכא לשנוריין כן.

דף פ"ז ע"א

(א) גם', לא תשא וכל דמי ליה. ובאי רשי' בד"ה וכל דמי ליה, לא תעשה חמורה. והקשה התוספות יום הכהפורים, אם כן אמאי נקט חוץ מלא תשא, נימא חוץ מלא תעשה חמורה. ותירץ, דאתה לאשמעין דמדכתיב גבי לא תשא לא ינקה, שמעין דבאיסור לאוין אין תשובה מכפרת לחוד, ולכך נקט לא תשא. עוד תירץ, נקט לא תשא לרבותא, אף דהו רק עיקמת שפטים ואיטה בשבות (כא). דעיקמת שפטים לא חשיב מעשה, אפילו הכי אין תשובה מכפרת. וכל שכן שאר לאוין דעתה בהו

ורוה מחויב למסור נפשו ולא לשבת ועוד דמילה דאתיא بكل וחומר טrho וכתוב לה קרא]. והגבורת ארוי תירץ, שלא הכל וחומר מהחרת היא מעמיד וחוי בהם לשאר מצוות, ולא לעבודה וורה, דעבודה וורה איתרבי שמחויב למסור נפשו מכל נפשך (כדרישת ר'א). אבל כיוון דלשאר מצוות למד מהקל וחומר דמחתרת, על כרך וחוי בהם אתי לעבודה וורה שייעבור ואל יהרג. [ועיין לקמן פה: אותן יב בדברי הצל"ח ולדבריו מיושב היטב].

(ח) גם' שם, הקשה בתוספות יום הכהפורים, איך יליק ר' ישמעאל מרודף דaicaca חיזוב חילול שבת על פיקוח נפש, נימא דברודף הווי רוק רשות להורגנו. ותירץ, דהא איתא בתוס' סנהדרין (עג) ד"ה אף רוצח וכו', דהאי רודף לפינן מהיקש לנערה המאורסה, וגבי נערה המאורסה יש חיזוב להצילה בנפשו.

(ט) גם', ומה זה שספק על ממון בא וכו' קל וחומר לפיקוח נפש וכו'. הקשה הגבורת ארוי איך לומדים פיקוח נפש מבא במחתרת, והרי על בריחר ההיתר של בא במחתרת אינו משום פיקוח נפש. דהא איתא לעיל (פג), דבעבודה וורה גילוי עריות ושפיכות דמים מחויב למסור נפש, ובא במחתרת הרי הוא שפיכות דמים, ואף שרבי ישמעאל חולק בעבודה וורה, מכל מקום לעניין שפיכות דמים דילפין מסברא דמאי חיזית דדמא דידך סומך טפי וכו' מודה רבוי ישמעאל [עיין שם שהוכיח זאת].

דף פ"ה ע"ב

(ו) גם, אבל להחיות אפילו מעל מזבחו. ובאי רשי' בד"ה אבל להחיות. כגון שידוע למדר זכות וכו'. הקשה השפט אמרת, למה צריך לדוחות את העבודה, הרי אפשר לעכבר את דיןינו עד שיגמור הכהן את העבודה. ותירץ, דמיירי שהבית דין לא יודעים דיש לו לימוד זכות, אלא ששמע שעמדין להורגנו, וצריך לעזוב העבודה ולרוץ לבית דין, אבל הקשה העמידה הגמ' הקרא בגונא דיש ספק אם יועילו דבריו, ולא העמידה באופן שראויה רודף אחר חבירו להורגנו, או שראתה שנפללה עליו מפולת שמחויב להצילו דהו� דיין. ולכארה הינו משום דהקרא מדוייק, דכתיב מעם מזבחו תקחנו למות דקה עלי בית דין, ולא מעל מזבחו. אבל להחיותו יקחווה הבית דין מעל המזבח. ואם כן הדרא קושיתו הראשונה לדוכתא.

(יא) גם, גענה רבוי אלעוז ואמר ומה מילה וכו'. הקשה התוספות יום הכהפורים, מה היה דעתו של רבוי אלעוז, וכי לא ידע דמילה אינה דוחה שבת רק כשהיא ודאי ולא כשהיא ספק, וכדאמרה הגמ' כולחו אשכחן ודאי ספק מןין. ותירץ, דודאי מודה דספק חיזוב מילאה אינה דוחה שבת. אלא ראייתו על פי מה שכותב רשי' בד"ה ומה מילאה בתוספותא, דעתם דחיתת מילאה לשבת, משום שחיבין עליה ברת לאחר זמן. והרי אף אם לא ימול בשבת הא אפשר למולו לאחר השבת, ולא יבוא לידי חיזוב ברת. ואיפלו הכי מחייבין עליו שבת מספק שמא לא ימול לאחר זמן ויתחייב ברת, אם כן מחייבים שבת בשליל ספק. אמנם דחיה דבריו, דהא ר' אלעוז יליק بكل וחומר ממילאה שהיא תיקון עבור אחד, אלא בכל גופו. ואי טעמו משום ספיקא דכרת הרוי אינו תיקון באבר אחד, אלא בכל גופו. (יב) גם, מנין לפיקוח נפש שדוחה וכו' אמר שמואל וכו' וחוי בהם. הקשה הצל"ח למה שבקו כולחו תנאי מקרא מפורש דוחי בהם ונדחקו ליליף

ובגוני דבר ור' יוחנן מיריו שאינו חוטא בעצמו, אלא גורם לאחרים לזלול במצוות, ובכפירוש רשי' בר"ה לא יиibernא ובדר"ה יהיב זוזא ובר"ה בגון אנא דמסקיןא. ואפילו הכי הווי מחלל השם. (א.ג.)]

ח' גמ', אמר רב בגון אנא וכוי' רב יוחנן אמר בגון אנא וכוי'. הקשה התוספתה يوم הביכוריםמאי איכא בין רב לרב יוחנן. ותירץ, דנהליך' דבר סבר שرك אם לימדו ממוני לזלול בעשה איינו חילול ה'. ורב' יוחנן סבר דגם אם לימדו ממוני לזלול בעשה מיקרי חילול ה'. נאף על גב דת' בת' כשמבעלה הוי חילול ה' גדול, דהא מצות עשה היא שכונגד כולם חשבי ושוקלה כנגד כל המצוות אף נגד מצות לא תעשה, מכל מקום כיוון דאיינו בקום ועשה, ודאי איינו מהוויב למיסור ממוני בשביב' זה שפיר' אפשר לומר מומר שהחמיר רב רק בשיבוואו ללימודו ממוני לעבור על לאו בקום ועשה].

ט' גמ', שם. ההוד יוסוף (על העין יעקב) הביא את המסילה ישרים שכתב, שכל אדם לפִי מדורגו וולפי מה שהוא נחשב בעיני הדור עירק ליוזר שלא לעשות דבר שאינו הגון לאיש כמותו וכוי', ואם איינו עשווה כן הרי שם שמים נתחללו בו, כי בבוד תורהשמי מרובה הלימוד בה, ירבה כמו כן ביישור ותיקון המdotות, וכל מה שישיר מזה למי שמרבה בלימוד גורם בזין ללימוד עצמו, וזה חס ושלום חילול לשמו יתרוק שננתן את תורתו הקדושה וצונו לעסוק בה להציג על ידה שלמותנו.

י' גמ', אמר רב בגון אנא וכוי'. וברש"י בר"ה בגון אנא דמסקיןא וכוי', ואין הכל יודען שנחלשתי בగירושתי. הרי דמדובר שכיר ארע בר' יוחנן עצמו. אמן הבן יהודיע כתוב, ודואי רב ורב' יוחנן הוי נהרים בזה. ומה שאמרו על עצם בגון אנא וכוי', ולא אמרו בגון מאן דשקליל וכוי' כיוון שבאדם סתם ליכא חילול השם, ורקו להראות על עצם בגון אנא דהוי גברא רבא דוקא באופן זה יש חילול השם.

יא) גמ' בלא תורה ובלא תפילה. עיין בר"ח שגרט בלא תורה ובלא תפילה, והמעיר כתוב דבר נראה בירושלמי ברבות פ"ג ה"ה.

יב) גמ' אמר ר' לו' גודלה תשובה שמגעת וכוי', לרסתנו נראה דהמגעה אויל על מעלה התשובה. אמן הר"ח גרס גודלה תשובה שאפילו הגיע חטאתו עד כסא הכבור התשובה מכפרת. דהינו שמה שמגעת עד כסא הכבור היא העבירה.

דף פ"ו ע"ב

יג) גמ' אמר ר' יוחנן גודלה תשובה שרודה את לא העשה שבתורה. התוספות يوم הביכורים הביא את קושית העולם Mai אולמיה דתשובה, והלא כך היא המידה דעתני עשה ודוחה לא העשה. וכותב דבטספר בסוף נבחר כתוב בשם רבו, דביאור דברי ר' יוחנן מהפסקה דירימה, דהשו ישראל למוחיזר גירושתו לאחר נשנא, ובכהאי גוננא אין מי שעובר על הלא מקיים העשה. ודוחה דבריו, ופירש, דהלאו בגין הוא לאו ועשה של סוטה שנטמאה, והחידוש דאף דהויל לאו ועשה מועילה התשובה לדוחתו, (ועיין שם מה שהאריך). [אמנם הר"ח גרס דהשו למוחיזר גירושתו, ועיין בר"ח שגרט הב"ח באות א' ודבריו צרכיהם עיינן].

יד) גמ', זדונות גנשות לו כזבויות שנאמר ובשוב וגוי' עליהם היה יחיה. כתוב המהרי"ץ חיות, דנראאה דעריך לגיטס פסק אחר מיחזקאל (יה כז)

מעשה דלא מהני תשובה לחוד.

ב') גמ', אי אפשר לומר נקה שכבר נאמר לא ינקה. וברשי' בר"ה אי אפשר וכו', דכתיב נקה לא ינקה גבי היהודי. הקשה הרי' אף אם לא היו כתובים גבי החוץ רשי' לפרש דכתיבי גבי היהודי, הרי' אף אם לא היו דסתורי יהודי, ותירץ, היהודי אי אפשר לומר נקה שכבר נאמר לא ינקה, והרי' בסדר הפסוק בשנאמר ונקה עדין לא נאמר לא ינקה, ولكن פירש דכיוון שנאמרו גבי היהודי שיר בזה לשון הפסוק כבר נאמר. והבן יהודיע פירש דהגמרה לא הקשתה על הפסוק, אלא על סדר יג' מדות איך לא אמרם. דהיה צד לומר רק ונקה דלא ינקה איינו שיר ליג' מדות, ועל זה אמר ר' אלעזר דאי אפשר לומר לומר כן, דהרי' נאמר בסמור לו לא ינקה והוי אחד כמו ו'הצלה' (שמות ה' ב"ג), וכן נמי אי אפשר לומר לומר, דהא הייתה בקש תרומים של משה רבינו, ואיך אמר לא ינקה. אלא דבעין למייר דעד ונקה הוא סדר יג' מדות, ומנקה לשבים. ולא ינקה לשאים شبאים, ואינו שיר לנקה, אלא עומד בפני עצמו.

ג') גמ' שם, בעיון יעקב הקשה, מה מקשה הגם' קראי היהודי. הרי' אפשר לחلك בפשטות דונקה" קאי על עיבורות שבין אדם למקום ו'ולא ינקה" קאי על בין אדם לחבריו, דבעין שירצה את חבריו. ותירץ, דאי אפשר לומר כן, כיון דכתיב בעשרות הדברים גבי שבאותו לא ינקה, אף דהו בין אדם למקום, בגין נשבע על עמוד של אבן שהוא של זהב. ואם כן דברי הגם' שכבר נאמר לא ינקה לא קאי על הלא ינקה דסמור לונקה (בשםות לב) אלא על הלא ינקה של עשרות הדברים (בשםות כ') שנכתב קודם, ולפי זה יישב הקושיא באות הקודמת.

ד') גמ', לא ינקה לשאים שבין. כתוב העיון יעקב דהרבותא בוה הוא דאף על פי שעוזבין החטא מכאן ולהבא, מכל מקום לא מהני ביל' תשובה, דאם איירי אף בשאים עזובים החטא פשיטה דלא ינקה, ולא עירק לזה פשוט. והבן יהודיע תירץ על השאלה דפשיטה. דאיiri באופן שהיה העולם חציו זכאי וחציו חיב ובאו זה והכריע לכפ' חובה דעונו חמור מהה פעמים יותר. ואחר כך הוסיף אדם אחר מצווה והכריע לזכות, ובטל הרע שగרם הראשון, אפילו הכי לא ינקה על מה שגורם להכריע לרע.

ה') גמ', שאל ר' מתיא וכוי' ברומי וכו'. כתוב העיון יעקב דנראאה, שדרדק לומר דהיה ברומי, משום דבריך ישראל יש עוד כפרא גודלה דאיתא בכחות (ק"א). ארץ ישראל מל מכפרת כדכטיב וכפר אדמתו עמו. (וכן במדרש האוינו שם).

ו') גמ' עבר על עשה והו' שנאמר שובו בנימ' שובבים. ופירש רשי' בר"ה שובו בנימ' ומיד ארפא וכוי'. ועיין לקמן בגמ' ר' חמאת בר' חנינא רמי כתיב שובו בנימ' שובבים וכוי' ופירש רשי' בר"ה דמעיקרא שובבים אתם, שתעתשו תשובה מעלה עליכם באילו תחילת החטא על ידי נערות ושנות ושובבות. ובדר' ה', ובחייב ארפא, משמע מכאן ואילך, כבעל מום שנתרפא, שמקצת שמו עלי. ובדר' ה' בגין אהבה, השב מאהבה נער עונו מתחלתו. הרי' לנו שכאן פירש בגונא שב מיראה, דהא נקט לשון רפואה. (ג.מ.ב.) ויש לבאר הטעם שרעה לומר דיש עברה שאף תשובה בלבד בכהאי גוננא מכפרת לו.]

ז') גמ', מי שיש חילול ה' בידו. ופירש רשי' בר"ה חילול ה', חוטא ומחתיא אחרים. צריך להבין מה הכריח את רשי' לפרש כך, הרי' בסמור

ונעשה בר עונשין לפני שעדיין אין רשות יעמדו בינו לבין בר"ה בין בשעת מיתתו ובין ביום הדין הגדול והנורא.

(ב) גמי, שני פרנסות טובים עמדו להם לישראל וכו'. כתוב הבן יהודע דשניהם התכוונו לטובות ישראל, וכן ATI שפיר הלשון עמדו להם לישראל דהינו לטובותם. דמשה רבינו רצה שיכתב הסרחון כדי שייקחו ישראל מוסר שאף שחתאו היה קל מאד, מכל מקום לא יותר לו הקב"ה ולא שמע תקתו תפלותיו כמנין ואთחן. ועוד המלך רצה שלא יכתוב הסרחון, כיון שהוא חטא להוראות תשובה ליחיד, ובספר תהילים הגדים את העוון שלו כדי שלימדו כוחה של תשובה אפילו לעוון חמור. ובאמת אתה בשבת (נו). שהיה חטא קל, שלא לך בהפומבי אלא בסתר, כאלו היה עדיין אשת איש, וכן שלא הרג את אוריה בסנהדרין אף שהייב מיתה. הלבך אם היה נכתבה הסירוחן היה מוכיר לחכוב גם שאינו עוון חמור, ולא היו לומדים ממנו תשובה לעוון ממש ולעוון חמור.

(כא) גמי, למה הדבר דומה לשתי נשים וכו' ואחת אבל פגى שביעית. התוטפות יום הבכורותם באיר דמיון חטאו של משה לאכילת פגى שביעית, על פי מה שכתב רש"י ד"ה פגى שביעית, דהו תנאים שלא בשלו כל צרכן והוא להפסד, וכן באיר הריב"ש בתשובה (ס"י פ"ז). ועל פי זה באיר דתוכחת אינו ראוי לעשות אלא בשעת מיתה וכדברי רש"י ריש פרשת דברים, וגם משה רבינו כאשר אמר במשנה תורה מרמים היותם לא נענס כיון שהוא סמור למיתהו, אבל במה שאמר שםנו נא המורים שלא היה סמור למיתהו נענס והוא דומה לאכילת פגى שביעית דהינו קודם הזמן. וכותב דכעין וזה מצא ביפה תואר (פרשת אמר דף ק"פ):

(כב) גמי, ותלו בצדורה והיו מכיר�ין לפניה. הקשה הבן יהודע כיון שהכיר�ו לפניה מה החורץ לתלות הצדורה, ותירץ דבאמת לא הכריזו לפניה אלא דמה שתלו בצדורה הנחשב כאילו הכריזו.

(כג) רש"י ד"הacha קלקלה. והתרו בה למלוקות, משמע דהוי מלוקות DAOORIYTAA. וב"ה פגى שביעית כתוב, תנאים וכו' ורחמנא אמר וכו' לאכלי ולא להפסד. ומשמע דגם גבי האוכלת פגى שביעית איירין במלוקות DAOORIYTAA. וכן כתוב התשב"ץ (בזהר הרקיע עשין ס"ז אות ל'ו). אולם קשה איך לוקים על זה DAOORIYTAA והרי כתוב הרמב"ם (בספר המצוות) דאין לוקין על לאו הבא מכלל עשה (עין מגילת אסתר שורש ראשון ד"ה נראת ובהשגות הרמב"ן שם ד"ה וכבר), ובבאיורי הגראי פערלא לרס"ג עשה ס"א) תירוץ, דלא כללה ולא להפסד לא היו לאו הבא מכלל עשה אלא רקאי על הלאו דלא תקצור ולא תבצע, דהינו דעתני למיימר, דבاهאי גונונו אסורה התורה קצירה וביצירה, דהינו די לא אכל, עבר למפרע אלאו דלא תקצור. ואמנם עיין במסורת הש"ס שהביא מהריב"ש (תש"ז), דלקתת מכת מרדות מדרבנן. וכן כתבו כאן הרש"ש והמהרי"ץ חיוט, ומהו על דברי המגילת אסתר (הנ"ל) שכתב שכיוון שהתרו בה שיר מלוקות.

דף פ"ז ע"א

(ג) גמי, שכמה בניהם היו לו לאחרון וכו' אלא שעמד להם זכות אביהם. הקשה מהרש"א וכן תוטפת יום הבכורותם הוא איתא בדברים (פ"ט כ') "ובאהרין התנאנך ה' מאדר להשmedi". ופרש רש"י שם, דזה כיילי בניהם וכו' והועלה תפילה וכו', אם כן מבואר שלא בזכות אהרון לא כלים ה'.

"הוא את נפשו ייחיה", דהיינו את "נפשו" ייחיה, והיינו הנפש שמח עצמה מקום קדוש תהיה ביפה והדרה כמקדם. ועל ידי שהזונות נעשו כוכיות של ידי התשובה. אבל אם נעשו רק בשגונות עידיין לא שב תואר הנפש בתחילת. אולם התוטפת יום הבכורותם כתוב אכן לדיק מהאי קרא כיון דאפשר לדוחות דזה בעבר הצדק ומשפט שעשה, אלא ביאר בגירסה דידין דילפין מוהшиб וגוי עליהם חיה ייחיה, וביאר דידיקין תיבת עליהם דהיא מיותרת וביאר דעליהם היינו על מה שעשה וגם על העבירות עליהם חיה ייחיה בירוש"י ד"ה עליהם וגוי.

(טו) גמי גדולה תשובה שזרזנות נעשו לו בשגונות. ביאר מהרש"א דהינו כدلעיל ע"א שבו בניהם שובבים וכמו שפירש רש"י שם (ד"ה דמעיקרה וכו') דהינו כאילו תחילת החטא על ידי נערות ושבות ושובבות ולכן הוא שוגג והינו למפרע. אולם השפט אמרת הקשה איך משניין כאן מיראה הא לעיל אמרין דבmirrah שיר ארפא משובתם והו מכאן ולהבא, וכן פירש דבאמת הוא מכאן ולהבא ומה אמרין גדולה תשובה הינו אף夷ו אוטן עבירות שלא מתכפרות בתשובה גרידא, מכל מקום נעשן לו בשגונות.

(טז) גמי, בא וראה שלא במדרת הקב"ה וכו' ספק מהתפليس ספק אינו מהתפليس וכו'. כתוב השפט אמרת דהלשון משונה דהיה לומר פעםיים שאינו מהתפليس ומה עניין ספק לבן. וביאר, דבר ודם שרוצה לביש חבירו, מהתביש יותר שאינו יודע אם יתרצה לו בדברים. אבל הקב"ה הוודע לחוטאים על ידי נביא, שיתפليس להם בדיורו ולא יתביסו לשוב כי היו בטוחים שיקבלם בתשובה.

(יז) גמי, היבי דמי בעל תשובה אמר רב יהודה כמו שבאת לידי וכו'. דיק השפט אמרת דמלשון הגמי' משמע דהיא דרך באיה גונא הוי בעל תשובה. והקשה, אותו אם לא יבוא עבירה לידי אין לו תשובה, ודוחק לומר שהכוונה דהוא שב כל כך עד שאם היה בא לידי היה ניצל. וביאר כוונת הגם' דמי שהוא בעל תשובה באמת, מזמיןין לידי עבירה כזו שניצל, כדי שידע שנטקלה תשובה, מיהו כתוב שאינו יודע למה לו פעם א' ובר.

(יח) גמי, תניא ר' יוסי בר' יהודה אומר וכו' שלישית מוחלין לו וכו'. הקשה הייעב"ץ דהא אמרין עבר אדם עבירה ונסה בה הותרה לו וביארה הגם' דנעשית לו כהיתר ואיך אמרין הכא דמוחלין לו. ותירוץ, דהכא איירי בעבירות חולקות ובها דבר ונסה דהותרה לו איירי בשונה באולתו בעוון אחד. אולם ציין מהרש"א שבייר כאן דאיירי באוטו עוון והיינו לחلك דלא יקשה מהא וראש השנה (ז' ע"א) דאייתי התם דרשא אחרת זהה וגם דהנתם משמע דרך מעביר ראשון ולא מוחלין לגמר.

(יט) גמי, שם. הרמב"ם (פ"ג מתשובה ה"ה) כתוב, דבשעה ששוקלן עוננות אדם עם זכויותיו מחשבין רק מהעוון השלישי ואילך, והני מיili ביחיד אבל בציור מחשבין מהעוון הרביעי. וביאר הכסף משנה הרמב"ם גרס בגמי' דידין בגירסת הריב"ף דשלישית אין מוחלין לו. והרaab"ד שם בהשגות פליג, וביאר דבר יוסי בר יהודה קאי על העולם זהה דברי עוננות הראשונים שיזומנו ליד האדם בתחילת מעשייו, אם עשה מהן תשובה אף שהם מהעונות החמורים שתשובה לא מועילה רק עם ייסורין ויום הראשונים, מכל מקום אלו הראשונים מוחלין למגמי. וכן פירש הריטב"א ראש השנה ז'). דקאי על ג' עוננות ראשונים שעשו לאחר שהגדיל

ואחר זה כתוב ועתה שא נא והיינו אחר שביקש ממרק ג' פעמים, עתה שא נא כיון שאי אפשר לבקש ממרק מוחילה יותר מג' פעמים, וכתבו המכתב להוקיוו, ובכ' החיימ (תר"ז אות ב'), ודעתהתוספות יום הכיפורים כרעתה הפרוי חדש סי' (תר"ז ס"א), דכוונת הגמי' כאן שאיסור לבקש יותר מג' פעמים, ולכן הוקשה לו והוצרך לפרש כן. אבל דעת הרבה אחרים וכן פסק המשנה ברורה (ס"י תר"ז ס"ק ה') אכן אישור לבקש יותר מג' פעמים, אלא שאין מחייב בכר. ולפי זה ביאור הלימוד כפשוטו כיון שמדובר בפסק ג' פעמים לשון שא נא, ועיין עוד לקמן בעמוד ב' אות יא.

ז רשי' ד"ה אנא שא נא וכו'. אין נא אלא לשון בקשה, כתוב מההראש"א דיש נא שאינו לשון בקשה אלא לשון עתה. וכתב שוגם התרגומים בפסק זה תירגם וכען שבוקד ההיינו לשון עתה. ומה דהתלמוד פlige ופירש לשון בקשה, ביאור המהראש"א, דמחמת הנסיבות אין לפרש לשון עתה דלמה כפל פעמים, ועל כרחיך שאחד מהם הוא לשון בקשה, וממליא יש לפרש שכולחוו מלשון בקשה צריך לבקש ג' פעמים. עוד הקשה, איך ילי פי' דהשיעור הוא ג' פעמים אולי אם לא היה מתרצה בג' פעמים היו מבקשים ממנו יותר. ותירץ, רודאי יוסוף נתרכזה בפעם אחת ומה שתכתב ג' פעמים, אתה לאשמעוין, שאם לא היה מתרצה בפעם אחת היו מבקשים ממנו ג' פעמים.

ח גמ', אמר שעוני באשפה וכו' לך הטרפס וכו'. ביאור הרש"ש דהו אדרש לשון הטרפס כפירוש המפרשים מלשון רפש, או מלשון דריש, ולכן אמר אחרי שכבר קיימי הטרפס ציריך עידין לקיים ורhub רעדך לפיסר ולהוציאך מלבר. אולם המהראש"א כתוב, דברyi אבא אמר לך' רימהה דעתך שבני ביתך זוללו בר, הרי אני ציריך להוציאך מדרשתך שתמחל על מה שוללו בר.

ט גמ', מהquia בקועיה. [וביאר רשי' ד"ה בקועיה בגרגרתו] וביאר הרש"ש דמה שנענש בגרונו, היינו משומן מידה כנגד מידה, דהרי חטא בדיבור. וגם עבשו שקראו אבא בשם חוי זולו. והדיבור יוצא מהגרון. [אמנם רשי' כתוב בד"ה קאוזיל אבא, רבייה. דהיינו דמה שקראו אבא היינו בדרך כבוד והוא לשיטתו עיין חולין (לו). ובთוט' שם ד"ה איצטראין]

דף פ"ז ע"ב

ו גמ', איקפדר ר' חנינה אזל רב לגביה וכו'. הקשה השפטת אמת מה שיקן כאן קפידא דהא רב לא היה מחייב לחזור בשביבו, ותירץ דכיוון שבשביל אחרים חור ולר' חנינה לא חור הווי ביון, עוד כתוב דמשמע שבזום כיפור ציריך להתפיס עם חבירו, ולא משנה עם מי הצד ואם יש סיבה מוצדקת לפחות לא יכפר, דמכל מקום ציריכם להתפיס.

יא) גמ', רב שאגני. וביאר רשי' ד"ה רב וכו' דמחמיר על עצמו היה. ועיין לעיל בעמוד א' אותן ו' אם הווי אישור לבקש יותר מג' פעמים או שאין חייב. ומדברי רשי' כאן לכוארה מוכח דין חייב, אבל אין אישור ושרי להחמיר בויה. והתוספות יום הכיפורים כתוב דמחמת דין הרמב"ם (בפ"ב מתשובה ה"ט) לא פירש כרשי', אלא פירש דרבנן היה רבו של רב והיינו דסביר דאישור לבקש יותר מג' פעמים, אם לא לרבו. והלחם משנה שם כתוב דגристת הרמב"ם היא רבו שאני, והשפטת אמת כתוב דיש לומר, דסבירת האיסור משומןadam לא כלל ג' פעמים נתחזק שלא ימחל לו, וגורם לו לעבור אישור, דאסור להיות אכורי מלמחול. אבל כאן רב ידע

ואדרבא עונשם היה גם על מה שעשה אהרון העגל, אלא שתפילה משה והועלה להצלם. והמהראש"א כתוב דבלאו הכי מדרש וזה שהובא בראשי', סותר לגמ' דערובין (טג). דמיות בני אהרון הייתה משומן שהווו הלבנה בפני משה רבן, או דהו שתווי יין. [אמנם הרא"ם תירץ וזה דהא והא גרמו], והתוספות יום הכיפורים תירץ, דתפילה משה הייתה שיעשה הקב"ה בשbill אהרון ועל פי זה באיר תיבת גם" דכתיב התרם ואתפלל גם بعد אהרון והיינו שהתפלל גם בזכות אהרון ינצלו בנוי והועלה תפילה. עוד הקשה, דאיתא בסנהדרין (ק"ד).ABA לא מזכה ברא, ואיך אמרה הגמ' דニצלו בזכות אהרון. ותירץ, דהכא עיקר העונש היה על מה שעשה אהרון את העגל, ולכן הועלה זכות אהרון לכפר עליו ומילא להצלם. עוד תירץ על פי התוס' בסתוטה (י'): ד"ה דאייתיה דמה דאמריןABA לא מזכה ברא הינו بلا תפילה.

ב) גמ', שרואין ליסמך בטבי וכו'. הקשה התוספות יום הכיפורים מתי נסמרק, הא איתא בברבות (טז): בשמנת טבי עבדו וכו', אם כן חזין דנסמרק עבר עד יום מותו. ותירץ, דהסמקה היא במא שנקרא "בשר" כדאיתא התרם "בשר היה" וכן בסתוטה (כ'): מצינו שנקרא תלמיד חכם, ובתוט' שם ד"ה ריאתם וכו' כתבו בשם הירושלמי, שהיה מניה תפילין.

ג) גמ' כל המזכה את הרבים. הקשה התוספות ישננים, מאחר שלמד מרבי מאיר ואפיקו הכי יצא לתרבות רעה (כדייתא בחגיגה טו) וכן מיבותו שדרומה עליו כהיתר. והקשה השפטת אמת, דאי מהאי טעמא למא ציריך לומר אהטה ואשוב, הרי גם בלי זה בעצם מה שננה בעבירה נעשית לו כהיתר. ותירץ, דאשמעין רבותא, דהוה אמין כיון שנסמרק על התשובה אינה דומה בעיניו כהיתר, קמשמען לאי אפיקו הכי נעשית לו כהיתר. עוד כתוב לפרש לווי' דברי רשי'. שיעיר מה שאין מספיקין בידי הינו משומן לומר, שבאופן זה לא יספיקו בידי לשוב מכל החטאיהם, כיון שמרגיל עצמו בכל החטאיהם סומך על התשובה, [דמשום הכי ככל לשונו]. ושפיר נמי לשון הגמ' למה לי וכו', דלפי רשי' היה ציריך לומר Mai טעה, דברyi ר' הונא נוותנים טעם.

ה) גמ', לימת מתני' דלא ברבי וכו'. אגב שאני. הקשה השפ"א מה סברת המקשין וכו' לא ידע DAGG שאנני. ותירץ, דאפשר דידייך את לשון רביב' בעירות וכו', דמשמע שככל כל העירות ואפיקו בכחאי גונא. עוד כתוב, דהמקשין סובר שאין סברא שמחמת אמרתו אהטה ויום הכיפורים מכפר, יום הכיפורים לא יכפר, רק דMOVIL שלא יספיקו לו לעשות תשובה ומילא לא יכפר. אבל לרבי דלא בעי תשובה, يوم כיפור מכפר גם בכחאי גונא.

ו) גמ', כל המבקש מטו מהביוו אל יבקש ממנו יותר מג' פעמים שנאמר וכו'. הקשה התוספות יום הכיפורים היאך ילי פינן להא מהאי קרא. ותירץ, דג' פעמים הם א. אנחנו שא נא פשע אחריך, ב. וחטאיהם, ג. כי רעה גמלוך.

קוושיות התם משמעו דיש עיכוב בדבר (עיין שם). ותירץ, דכיוון דבלאו הבי איתותוב שמואל ל�מן מבריתא, לא חשתו להקשוט מהא דהוי דיוק, לדעדיף להקשוט מפשטה מאשר מדוק, אף שהדיוק ממשנה והפשטה מבריתא, (עיין בדבריו שהוכיח זאת). [אמנם הר"ח גרט דלא איתותוב

אלא סבר כחכמים דלא בעו שבע ולפי זה הדרא קושיא לדורתא
 גמ' מיתיבי אויר יה' ב' ומתרודה. הראב"ד בהשגתם בפסחים (א. מדפי הרוי"ך) פירוש דכל מקום שאמרו לשון אוור כחובתו לאיזה טעם, כגון אויל"ד בודקין, שרצו לומר שיבדק שיש עוד אויר יום קצר. ויתכן לפреш באנ' נמי, שיתפלל מעריב בשיש עוד אויר יום קצר, כדי שיכנס ליה' בכתשובה. [כעין מה שכותב הרמב"ן שהובא בר"ן (ו. מדפי הרוי"ך) שצערין להתודות בכניתם היומי שיכנס ליום בתשובה. (יב.פ.)].

(ח) תוס' ד"ה והאמר וכו'. באה"ד, ובה"ג פירש וכו' ואין נראה לר"י וכו' כיון דשויא עליה חובה בשארليلות חובה היא עלייה, וביע לתפילה למפטירה. הקשה הרש"ש הא חזין דאך דשויא עליה חובה אי שרי המניינה לא מטרחין ליה, והיינו כיון דעתיקרו רשות. אם כן מה מקשה ההר"י מהר דהכא, הרי כמו דשרי המניינה הווי סיבה של לא להטריחו, הכא נמי יום כיפור. וכך אמרו לעיל בשיטת ר"ג, דליל יומם כיפור הוא מצווה וכו' והוא כמו שרוי המניינה דלא הווי בחינם, ונשאר בצריך עין.

דף פ"ח ע"א

בבריתנו ורמיינו וכו'. הקשה השلت אמת למה לא סגי
לבך דאשכחן מחלוקת תנאים, ולמה הוצרך להביא כאן עוד
ורמיינו ולישב, הרי היא מחלוקת תנאים שאינה שיכת לענינו. ותרץ,
דאי היה מביא מהבריתא בלבד, והוא אמינו דפליגי בטבילה בזמנה, אם
הו מזווע או לא. הלך הביא להוכיח דרבבי יוסי סובר טבילה בזמנה לאו
מצחה, ואם בן רחיך שנחלקו אם תפילה נעילה הויא בלילא או ביום.

ב) גמי, אלא אימא מבערב ישפשב, הקשה התוספות ישנים לפירוש רש"י רם בערב קאי אשפושוף אמאי צריך לשפשב וכי יש לו לידע שיראה קרי למשך והביא את פירוש הר"ףadam ראה קרי בערב יש לחוש שמא תתייבש ויהוץ ולכן ישפשב ביום הcipורim. והיע"ץ כתוב לישוב פירוש דש"י דכיון שיום כיפור יותר עלול לקרי מחמת חמיימות היום, וגם מרוב אכילה ושתיה דאתמול שלכך היה כהן גדול נזהר ממנו [ועוד עין לקמן]. ג) רש"י ד"ה בורך עליו גמי. להגין עליהם משטף המים. הקשו התוספות שנינים ד"ה לא ירוחץ, דבטוגיא בשבת (קכ): הקשו על פירוש זה, ומסקנא לרעתם דהגמי הוא לכוסות שם ה' משומם דאסור לעמוד בפני ה' ערום. ההשיך יצחק לעיל (ח'): תירץ דהגמי בשבת דיבירה על הסיפה דעתמנה לו טבילה מזויה וכו', דבואה אין לאסור משום מחיקת השם כיון דהוא גורמא. אבל גבי רוחיצה דהויבידים, שפיר פירוש רש"י דהטעם משום מחיקת השם.

(ד) גמ', הרואה קרי ביה"ב עונותיו מחולין לו וכו', כתוב העיון יעקב לדסינת הקרי, משום דכשהוא מעונה בה' עוניין, ולא הרהר בעבירה, אין סיבה שיראה קרי, וכיון שבכל מקום ראה, על כרחיך שעונתו סדרורים לפניו וחטאתו נגדו תמיד, ושב בתשובה בכל לבו, ועל ידי זה נתהר. והוא שגורם לטומאותו להדוחות לחוץ כדי שיתהר לגמר. וביאר דמה שידאג כל השנה הינו משומן דאولي מה שב בכל ליבו, את מהomat דמזוליה Choi

שר' חנינה ודראי לא יעבר איסור, ואם איןנו מוחל בודאי יש לו טעם ולא מהמת אכזריות, ולכן הותר לו לבקש.

יב) גם, ור' חנינה היבי עביד היבי והאמיר רבא כל המעריב וכו'. הקשה בגיןומיוקי הגורי"ב למזה הקשה מרבה ולא הקשה ממתניתין דבבא קמא (צבר). דמי שאיןנו מוחל הרי הוא אכזרי. ואין לומר דעתך להקשות מרבה, משום דהוא קושيا בתרתי. א. למזה התחיל להקפיד. ב. למזה לא מחל. זהה דאיינו, דהא איתא לעיל (כג). דברי רבא איירי במפייסו ליה ומפייס, אבל מעיקרא תלמיד חכם ציריך להקפיד וכן מצינו בכמה מקומות. ותריך, על פי דברי הרמן"א (ס"י תר"ו ס"א) דהיכא שטובת המבקש מחילה שלא למחול לו אין ציריך למחול. וכותב דהוזיא דין זה מסוגין, כיון שפירש את תירוץ הגם' חלמא חזי וכו' כי היבי דליגמר אויריתא בבבל דלא ברשי', שפירש דהוי טובתו של ר' חנינה שלא ימות. אלא פירש דהוי טובתו של רב [שידייע שבבבל יתמנה בראש]. ומה דלא פירש בראש' היינו משום דהיה קשה לו. دائמי משום שרצה שימשיך לחיות אדרבה היה לו להעביר על מדורתו, דמצינו בכמה מקומות שבזכות זה מאיריכין לו ימי. ועל פי זה ביאר, דהוגם' כבר ידעה שר' חנינה חשש לחיוו כמו שכותב רש"י. ולכן הקשתה ודקה מדברי רבא ומהמעיר על מדורתו מאיריכין לו ימי ושותנו ועל זה תירצה דמכל מקום עשה כן לטובת רב עצמו (וכدلעיל). נאולם יש לעיין דמשמעות הלשון, אלא ר' חנינה חלמא חזי וכו' נראה דהוגם' לא ידעה להא דחזי לחלמא אלא בתירוץ (א.ל.).]

יג) גמי, והיכן אומרו, ייחיר אחר התפילהתו וש"ץ באמצע. בטעם החילוק בין יחיד לש"ץ, כתוב התוספות يوم היכיפורום דאפשר שביחיד לא תיקנו באמצע התפילהה כדי שלא יפסיק התפילהה. ועוד, שאם יחטא בחטא דתפילה بلا כוונה יתודה לאחר התפילה על חטא זה. אבל ש"ץ שבא להוציא את שאינו בקי, אם היו מתקנים ויזדיי אחר התפילהה, העם לא היו נותנים לב לכזין לש"ץ, ולא יצאו חובה וידוי.

יר) גמי', ולוי אמר ובתורתך כתוב וכו'. ופירש רשי"ד "ה בתורתך כתוב, כי ביום זהה יכפר. והקשה השפט אמת הוא אין זה וידוי כלל. ותירץ, דהא דפליגי אינו אלא בפתחיה לויידי אבל לכטלי עלמא בעין שיתודה, ועיין באות הباءה.

טו) גם, אמר מר זוטרא וכו' אבל אנחנו חטאנותו לא צרייך וכו', קמיה דשמעואל וכו', כתוב השיח יצחק דאמוראי דלעיל על ברחיך כללו בתפילהם אבל אנחנו חטאנו. שהרי מר זוטרא עצמו הבהיר ראה משמעו אל שכשהשליח ציבור אמר אבל אנחנו חטאנו, קם מיקם. ושמעואל עצמו הרוי אמר לעיל די אמר ממעמקי הלב, ועל ברחיך שאמר גם אבל אנחנו חטאנו. ולפי זה מר זוטרא לא בא להזכיר על הנך אמוראי אלא בא לומר שם היו מרבים בתפילה, אבל מעוד החיו סגי באבל אנחנו חטאנו. וכן הביא מלשון הבב"ג (סוף הלכות יום היפוריים) והמאירי. אולם הביא מהגהות מיימוני (פ"ב מותשובה ה"ח) שהביא את הנוסח של מר זוטרא, וכותב ודלא אמרראי דלעיל דמפרשני וידמי בעוני אחר.

טז) גמ', ושמואל אמר מה אנו מה חיינו. וכותב רשי ד"ה ושמואל וכו' דרך את זה אומר ואינו מתפלל. הקשה הגבורה Ari adam aiino מתפלל רצחה ומורדים בנעה, הייך שיר נשיאת כפיהם, זה הוא אמרין בסוטה (לח): הכל בהן שאינו עולה בעבודה שוב איינו עולה. והוכחה מסוגיא דהთם דין לומר שוו שיטת רב יהושע בן לוי, ושמואל פליג עליה. מדמקשין כמה

והיינו, דזה שיר לברכת האב שעיל ידי שיארכין ימים על כרחך יוכרכה שגם בינוי יאריכו ימים כדי שיוכלו להשתמש בכתר אביהם. עוד פירש באופן אחר דסגי דיני תורה ומצוות...
 ז) Tos' ד"ה מפני שציריך וכו'. ותירץ והתמס רכל השנה וכו' אבל הכא וכו'. וביאר השיח יצחק דאם כל השנה רגיל בתפילה זו אם כן לא ATI למיטיעי, אבל בשביל פעם אחת בשנה חישין דאתי למיטיעי.

הדרן על מסכת יומא

שימושים באותה שנה, והוא שגרם לו להתעורר לתשובה. ואם עלתה לו שנה, הרי נתברר שאינו מהאי טעם, אלא שבאמת שבתשובה שלימה בעצמו, ועל כן מובטח לו שהוא בן עולם הבא ויראה ורעה וכו'.

(ה) גמ', והתני עוננותיו סדורין וכו'. הקשה מהירוש"א בחדרשי אגדות אמאי לא מתרצין לעוננותיו סדורין הינו במשך כל השנה, והוא משום שציריך לדאוג, ואם עלתה לו שנה עוננותיו מחולין.

(ו) גם', כי אתה רב דימי אמר מפשח חי סגי ומסגי. ביאר הבן יהודע דמפשח חי הויב בנסיבות וסגי הינו האיכות, וביאר דשייך להגדיל את איקות החיים על ידי שעובדים לבב טוב שאזו ההספק הוא מרובה מאחרים. ועוד ביאר את המילה מסגי, שהכוונה לזרעו (בדברי רשות).

לרגל תחילת לימודי מסכת סוכה בסדר הדף היומי הופיע ויוצא לאור ע"י 'כולל הדף היומי בקרית ספר א"י'

כרך נוסף מסדרת הספרים 'עמק הפשט' – על מסכת ראש השנה יומא סוכה ובו נקבעו כל העלונים הידועים בשם 'מראה מקומות לעיון בדף היומי' בספר אחד. מ"מ מורהבים ביאורים ועיונים בעומק עיון הפשט, הבאת דברי הראשונים והאחרונים תוך ביאורם היטב בתוספת העrozות והארות, מתחילה המסכת ועד סופה.

להשיג בחנויות הספרים המוחזרות

הצטרוף גם אתה ללו מדוי לה"ך היומי" בעיון!!!

זמן השיעור בדף היומי ע"י רבני הכלל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קריית ספר מודיעין עילית ת"ז

**יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבינו וכו' ...
 יתנדב עבورو איזה ספר הצריך לרביב ללמדור בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשمت הנפטר... (הה"ח נאבתה חד"ב פט"ז)**

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 25/17 קריית ספר מודיעין עילית. טל/fax: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל עניין 052-7113060 Dafyomi@okmail.co.il

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>